Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

הײַנט 22 זײַטען

נײַער פֿאָלקסבלאַט

№ 58 | Łódź, Piątek, 8 marca 1935 r. | דרײַצענטער יאָהרגאַנג | לאָדז, פֿרײַטאָג, ג׳ אדר ב׳ תרצ״ה | № 58

Adres Redakcji Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פֿון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 224-71

Z intencji zaślubin
p. HILAREGO KRAUSKOPFA
z p. HELĄ ZILBERMANÓWNĄ
życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości.
8699 Państwo Micowie.

צו דער חתונה פֿון אונזער מיטאַרבײַטער און פֿרײַנד
בנימין זילבערבערג
מיט פֿרל. דאָרא קאַץ
ווינשען אַ האַרציגען מזל-טוב
רעדאַקציע, אַדמיניסטראַציע, זעצערײַ,
גיסערײַ און מאַשינען-אָפּטײַלונג
פֿון „נײַעם פֿאָלקסבלאַט"

ANNA BERKENSZTAT
JÓZEF SZYFFER
Zaręczeni.
Łódź, w marcu 1935 r.

צו דער פֿאַרלאָבונג פֿון מײַן פֿרײַנד און חבר
יוסף שיפֿער
מיט פֿרל.
אַנקאַ בערקענשטאַט
אַ האַרציגען מזל-טוב.
6605 י. ראָזענבערג.

מזל-טוב
צו דער חתונה פֿון אונזער ליבען זוהן און ברודער
בנימין זילבערבערג
מיט פֿרל. דאָרא קאַץ
ווינשען מיר זיי אַ גליקליך און צופֿרידען צוזאַמענלעבען.
עלטערן
רפֿאל יהודה און אסתר מלכה,
שוועסטער מאַלאַ און וו. פֿרײַמאַן

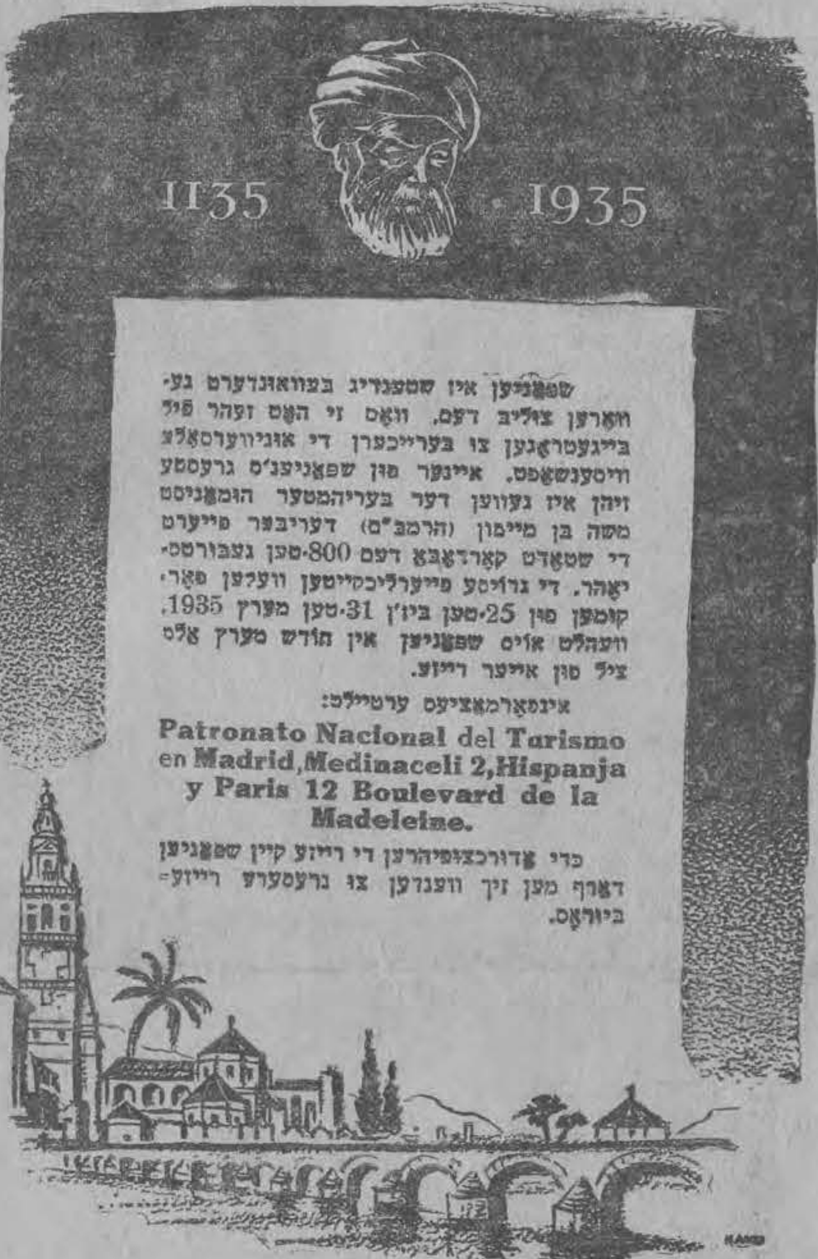

צו דער חתונה פֿון אונזער ליבען קוזין
בנימין זילבערבערג
מיט פֿרל. דאָרא קאַץ
ווינשען מיר זיי פֿיל גליק און אַ בליהענדע צוקונפֿט.
בנימין זילבערבערג און פֿרוי

מײַן הערצליכען פֿרײַנד
בנימין זילבערבערג
צו זײַן חתונה מיט
פֿרל. דאָרא קאַץ
ווינש איך אַ מזל-טוב און אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
מ. דראַגושאַנסקי

פֿאַר גאַרד,
ביזשוטעריע
און לאַמבאַרד-קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פּרײַזען
איזידאָר פּיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

פֿון 1-טען אַפּריל 1935
ביליגע טוריסטישע אויספֿלוגן נאָך ז.ס.ר.ר.
דורך די פֿאַרשטעהערשאַפֿטען פֿון „אינטוריסט"
אַנמעלדונגען און נעגויע אינפֿאָרמאַציעס דורך אַלע אָפּטײלונגען פֿון דער
Sp. z ogr. odp. „Orbis" פּוילישער רײַזע-ביוראָ
Wagons-Lits-Cook
Union Lloyd, Warszawa,
Chmielna 44.

קמח של פסח
„Królewska" „Alaska" „Merkur"
פֿון דער באַוואוסטער דאַמף-מיהל
LEOPOLD RYCHTER, TORUŃ
געכשר׳ט און געמאָהלען אונטער דער השגחה מהרב ר׳ יצחק יהודה גליצענשטיין אבד״ק טורן והרב ר׳ יהודה דונקעלמאַן אבד״ק לוביץ
איז שוין צו בעקומען אין די אײַנענע פֿאַבריקס-לאַגערס
Łódź, Nowomiejska Nr. 4, tel. 101-74
Warszawa, Zielna Nr. 46, tel. 506-90

אַכטונג, דאַמען!
אין מײַן נײַ-ערעפֿענטען קליידער-אַטעליער אויף בזשעזשינער 11 פֿראָנט, 1. שטאָק
בעקומט מען צו יעדערצײַטס פּרײַז.
באַלאָווע- און חופּה-קליידער
קאָנקורענץ-פּרײַזען! סאָלידע בעהאַנדלונג!
Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych
M. Józefowiczowa
Brzezińska 11,
front 1 piętro, m. 5.

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
6. שערפּיען 37 (בענעדיקטאַ
נעהמט אָן פֿון 5–7 נאָכם.

מײַן פֿרײַנד
ה׳ בנימין זילבערבערג
צו זײַן חתונה מיט
פֿרל. דאָרא קאַץ
ווינש איך אַלדאָס גוטס און אַ צופֿרידען צוזאַמענלעבען.
אהרן סאַוויצקי

צו דער חתונה פֿון אונזער פֿרײַנד ה׳
בנימין זילבערבערג
מיט פֿרל. דאָרא קאַץ
ווינשען מיר זיי אַ האַרציגען מזל-טוב און אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
פֿאַמיליע גוטערטאַג.

לאָדזער יודישער פֿליישער- און וואורשטענמאַכער-צעך
פּיעטריקאָווער 24.
בעקאַנטמאַכונג.
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפֿט, אַז
זונטאָג בײַנאַכט ווערט געשאַכטען
בהמות און קעלבער
אין די לאָדזער שעכט-הײַזער און מאָנטאָג פֿריה
וועט זײַן אין אַלע יאַטקעס
פֿריש פֿליש.
די פֿערוואַלטונג.
665

Przyjmuję 2-ch panów na mieszkanie. Pomorska 14, fr. 2 p. m. 4/5. 8799

Zaginiony został kwit kaucyjny z Elektrowni Łódzkiej na imię Tauba Szternfeld, Pomorska 57.

פֿאַר קראַנקע און רעקאָנוואַלעסצענטען !!!
אָריגינעלע ריטערליכע
אונגאַר-ווײַנען
ווי אויך
אין דער בעסטער קוואַליטעט צו זעהר צוגענגליכע פּרײַזען
בעקומט מען אין דעם בעקאַנטען ווײַן-געשעפֿט פֿון
אינה.: ישראל שיקער
ע. שיקער לאָדז, פּולנאָצנאַ 1
טעל. 107-84.

מזל-טוב
הנני מברך בברכת מז״ט חמה את ידידי
ישראל כ״ץ נ״י וזוג׳ מאישניאווא-גורא
פרגלי נשואת בתם העדינה דבורה תחי׳
עם ב״ג כמר בנימין זילבערבערג
יהא רעוא שיראה מהם רוב נחת, דור ישרים יבורך,
הון ועשר בביתם, הבורא עולם בקנין, ישלם זה
הבנין שיהי׳ בקמץ ולא בחולם.
המברך אברהם וויעלגאוואלסקי

Zakład Fryzjerski „RENOMA" ZAWADZKA 11
DAMSKI i MĘSKI tel. 260-65.

דער מאָדערן-איינגעאָרדנעטער פריזיר-אנשטאַלט עמפּפעהלט זיך דעם ג' פובליקום. אנדולאַציע, מאַסאַזשען, אויסנעצ, מאַניקור. בעמערקונג: דער דאַמען-סאַלאָן געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון ה' מישעל. קאָנקורענץ-פרייזען!

א מעכאנישע
טריקא-הענדשקע-פאבריק
מיט 20 מאשינען
געלעגענהייטליך צו פערקויפן
צו ערפאהרען:
Żeromskiego 24, m. 5
6699 front, 2-gie piętro.

כ'נעהם אן צו טרייבען און שערען
בוימוואל און זיידע
אויף האנד און קראפט אין קלענערע און גרעסערע קוואנטומס. — פינקטליכע און רעיעלע בעהאנדלונג!
מיט אכטונג **ראבינאוויטש**
האמיטננא 22, ה. 12.

אכטונג. גאלאנטעריע-סוחרים און טריקאטאזשניקעס!
דער גומי-פאבריקס-לאגער פון דער פירמע
WOLF L. HEPNER
איז איבערגעטראגען געווארען אויף 6599
Zawadzka 10, front, I piętro

Dr. mep.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 1³⁰—2³⁰ מיטאג און פון 5—9 אוו. זונטאג פון 10—1 בטאג
אלע ארט אנאליזען.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל

אוירען, נאז און האלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צווצ-אפעראציע א. ז. וו., ווי אויך אמבולא-טארישעס פון 9-2 און פון 8-4 אוונט.

Dr.
Wajnberg
ספעצ. פון לונגען- און הארץ-קראנק.
וואוינט יעצט **פיעטריקאווער 145**
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אוו.

פריוואט-קליניק
פון האלז-, נאז- און אוירען-קראנקהייטען
86
Piotrkowska 55
Telefon 174-74
Dr. Dr. A. WOŁYŃSKI, J. IMICH

LABORATORJUM ANALIZ LEKARSKICH
„HIGJENA"
Gdańska 31a, tel. 192-64
אפען א גאנצען טאג. נעמט אן אלערליי אנאליזן!
פאר אונפערמעגליכע — ביליגערע פרייזן.

GABINET SWIATŁOLECZNICZY
עלעקטרישע בעשטראלונגען, קווארץ-לאמפען, סאלוקס, דיאטערמע.
Gdańska 31a, parter, tel. 192-64
עס ווערט ארויסגעבארגט קווארץ-לאמפען אהיים.

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און וענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
8 טראגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט
זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייז

Dr. med. **M. TAUBENHAUS**
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אן פון 4—8 אוונט.

די בילליגסטע קוועלע פון
רעשטעטער
אויף פאלטענס און אנציגער
פאר הערן און דאמען
פון די בעסטע קוואליטעטן פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקן צו בעקומען נור ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאדז, פיעטריקאווער 23
טעל. 226-39. — פריוואט-וואוינונג.
קאנקורענץ פרייזען! קאנקורענץ פרייזען!

חברים
ציטונגס - פערשפרייטער
פון פאמארסקא 15
שבת, דעם 9. מערץ, פינקטליך 6.30 אוונט קומט פאר א גרויסע אינ-טערעסאנטע פערזאמלונג מיט א זעהר אקטועלער וויכטיגער טאג-ארדנונג.
די אלע חברים, וועלכע פערשטיין, אז א פעראיין איז א נויטווענדיגקייט און אז אהן א פעראיין, וואס שטייט אויף דער וואך צו פערטיידיגען איהרע מיטגלידער איז נישט מעגליך צו עקזיסטירען— דארף און מוז קומען. די פערוואלטונג.

ענטשולדיגונג.
איך ענטשולדיג זיך פאר דער 6 טער אפטיילונג פון סעקציע צושניידער פון אויבערהעמדער, ווי אויך פאר'ן ה' ש. פעלדמאן, מיטגליד פון דער פאך-קאמיסיע, פאר מיין נישט טאקטישער האנדלונג אין אן אויפגערעגטען צושטאנד. איך פערזיכער, אז אזעלכעס וועט מעהר נישט פארקומען, און איך בלייב א געטרייער מיטגליד פון דער סעקציע צע-געלניאנא 4.
7099 **א. צווייגענבערג, זאוואדזקא 4**

אכטונג!
גרויסער אויסוואהל פון פערשידענע
לאמפען
און זשיראנדאלען
ווי אויך אויפצופרישען זילבערנע און פלאטירטע זאכען.
אינהאבער:
ה. גאלדמאן
נארוטאוויטשא 34 6603

Odlewnia żelaza
„FERRUM"
Łódź, Kilińskiego 121, tel. 218-20.
זעמטליכע אבגוסען פון גרויסע אייזען מעכאנישער ווערקשטעל
די פרייזען זענען בעדייטענד פערקלענערט

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלער ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעיעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר **1896**
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער

ביי דער לאזער אפטיילונג פון דער
פויליש-פאלעסטינער האנדעלס-קאמער
פיעטריקאווער 113 איז ערעפענט א לייען-זאל
פון אלע פאלעסטינער צייטונגען אין ענגליש און העברעאיש, ווי אויך אינ- און אויסלענדישע צייטונגען. טעטיג פון 10 פריה ביז 10 אוונד.
419

ב"ע
חיים חיקל ינובסקי
יוצר ורוח החיה במשך שנים של אגודת הזמיר בלודז, נפטר בטוקיא, בירת יפן ביום 10/1 ש. ז. בשנת השבעים ושמנה לימי חייו. במותו אבד לזמרה העברית אחד מבניה-בוניה היותר נאמנים וכורו ישמר לדורות כנעים-זמירות ישראל.
בתחית זמרתנו בארץ ובגולה ינוחמו כל מוקיריו ומועריציו בין יתר אבלי ציון. תנצב"ה
ועד האגודה לזמרה ולספרות העברית בלודז „הזמיר"
562

די 1-טע און בילליגסטע קוועלע פון
רעשטען
אויף פאלטענס און אנציגער
פון די בעסטע ביליצער און טאמאשא-ווער סחורות, די מאדערנסטע מוסטערן, אין א גרויסען אויסוואהל. בעקומט מען נאר ביי
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 באוואמיעסקא 5
טעל. 156-09
געדענקט. פראנט 2 שטאק.

געדענקט. פראנט 2 שטאק.
געדענקט. פראנט 2 שטאק.

שפּאָרט געלד
דורך קויפען רעיעלע סחורה
צו די בילליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארוויך"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 120-58
וועלכע איז די איינציגע
בילליגע און רעיעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-וויין
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהד

ווירכטיג פאר דאמען!
כדי צו געבען אלע-מען די מעגליכקייט איינצוקויפען עלעגאנטע
שיך
פון העכסטער קוואליטעט
פון אונזער פירמע, פערקלענערן מיר אויף דער צייט פון קארנאוואל די פרייזען מיט
20%
SALON OBUWIA מיט אכטונג
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11.
בעמ.: א ספעציעלע אבטיילונג פון מענער-שיך.

ראטעוועט דאס געזונד!
א קראנקער מאגען איז אפט די סיבה פון פערשידענע קראנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
זענען א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען. דורך רעגולירען אבסטרוקציעס און זענען א מילד נאטירליך אפ-פיהר-מיטעל. זיי בעזייטיגען די טוילונגס-סובסטאנצען וועלכע פערגיפטען דעם ארגאניזם.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
זענען בעוואוסט בא קראנקהייטען פון דער לעבער, ניר'ן, גאלשטיינער און פעריראן, וועלכע גערן בענוצען דורך די דאקטוירים.

אונזערע פריינד דער **פאמיליע העלפאנד**
צוליב'ן טויט פון זייער שוועסטער און שוועגערין
נ"ע שרה'לע
אונזער אויפריכטיגסטען מיטגעפיהל.
פאמיליע רייך.

מודעה. ברוך-קראנקע!
ליידענדע אויף פערשידענע רופטורען, פערקרימונגען פון רוקען-ביין, פיס און הויקערס!
א הילף און א רפואה!
ביי ווינקעל, נופעל, בויך און קיסברוכען אויך אין געפעהרליכסטען צושטאנד ביי מענער, פרויען און קינדער. ספעציעלע הילף ביי פרויען, מוטערבריך, מאגען און נירען-ברוך!
ברוך-ליידענדע! איהר קענט געזונד ווערן אהן בלוטיגע אפעראציעס און געפאהר! פערנאכלעסיגט נישט און ראטעוועט אייער געזונד כל-זמן ס'איז נאך צייט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאפ.
די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ'קען בראנדיג ווערען. דורך מיין מעטאָדע ערפונדענע ספעציעלע גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעס-טע פערנאכלעסיגטע געפעהרליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפא-ראטען און גארסעטען נאך דעם סיסטעם פון פראפעסאר ד"ר האפפא, ד"ר העססינג און קאללאט. געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפו-טירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים אראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד.
דער אמת'ער בעריהמטער און גאנץ פוילען ספעציאליסט
פון אוניווערזיטעטס-פראפעסארען אנערקענט
Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אוונד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.
צאהלרייכע דאנקזאגונגען פון געהיילטע רבנים און צדיקים און פון פיל הויכגעשטעלטע פערזענליכקייטען.
געדענקט די אדרעס:
ארטאפעדישע אנשטאלט 23 פילסודסקיעגא 23.
איינציגער אמת'דיגער הייל-באנדאזשען-אינסטיטוט לויט'ן אויסלענדישען מוסטער.

3 יאהר תפיסה און 5000 דאלאר שטראף

פאר פיהרען נאציאנאל = סאציאליסטישע פראפאגאנדע — אזא געזעץ ווערט איינגעפיהרט אין אן'אמעריקאנער שטאט

נ י ו - י א ר ק, 7 (יט"א טעלעגראפיש)
אין שטאט יודזשעם איז איינגעפיהרט געווארען א געזעץ געגען נאציאנאל - סאציאליסטישער פראפאגאנדע. פאר פיהרען נאציאנאל־סאציאליסטישע פראפאגאנדע דראהט 3 יאהר תפיסה אדער א געלד־שטראף ביז 5 טויזענד דאלאר, אדער ביידע צוזאמען.

1150 סערטיפיקאטען בעקומט דער ווארשאווער פאלעסטינע-אמט

וו א ר ש א, 7 (יט"א טעלעפאניש)
דער פאלעסטינא־אמט האט בעקומען א מיטיילונג, אז ער האט בעקומען 1150 סערטיפיקאטען, טויזענד אויפ'ן קומענדיגען שעדיול און 150 פון רעזערוו פון דער רעגירונג.

צאהל סערטיפיקאטען פאר'ן צווייטען האלבען יאהר

וויפיל ווערט בעשטימט פאר פוילען

ו א ר ש א, 7 (טעלעפאניש)
די פאלעסטינער רעגירונג האט בעשלאסען צו געבען אויפ'ן חשבון פון קומענדיגען האלבען יאהר דערווייל 1500 סערטיפיקאטען. וויפיל עס וועט געהן דערפון פאר פוילען, ווייס מען נאך נישט. מען גלויבט, אז פוילען וועט בעקומען דערפון 700 סערטיפיקאטען, פון וועלכע א גרויסער טייל וועט געהן אויף ס"ג ב' און חלוצים. מען ערווארט די נייע סערטיפיקאטען שוין אין די נאהענטסטע 2 וואכען.

די ראק-קראנקהייט ווערט בעקעמפט

יודישער פראפ. בעזרעדקא זיך איינגעשפריצט געגען ראק

פ א ר י ז, 7 (ספ. טעל.)
מען מעלדעט, אז דער בערימטער פראפעסאר בעזרעדקא, וועלכער האט ערפונדען אן'איינשפריצונג, וואס שיצט געגען ראק־קראנקהייט, און וועלכער האט ביז איצט געמאכט די פראבע הערמיט אויף מייז, האט איצט געמאכט די פראבע אויף זיך אליין. פראפעסאר בעזרעדקא האט זיך געלאזט איינשפריצען דעם סערום, און נאכהער האט ער זיך געלאזט איינשפריצען א ראק־געוועב וואס רופט געוועהנליך ארויס די ראק־קראנקהייט. ביז איצט האט זיך ארויסגעוויזען, אז די איינשפריצונג האט זיא געשיצט פראפעסאר בעזרעדקא'ס ארגאניזם געגען דער אנשטעקונג. דער דאזיגער העלדישער שריט האט ארויסגערופען די אויסגעצייכנעטסטע אנערקענונג פאר'ן פראפעסאר. די מעדיצינישע וועלט איז איבערצייגט, אז מען איז שוין נאהענט צו דער ענדגילטיגער בעקעמפונג פון דער ראק־קראנקהייט.

געריכטס-אקציע פון דער טשערנאוויצער קהלה געגן דער אויפלעזונג פון דער קהלה-פערוואלטונג

ט ש ע ר נ א וו י ץ (יט"א) דאס העכערע אדמיניסטראטיווע געריכט אין טשערנאוויץ איז צוגעטרעטען צו בעטראכטען די אנקלאגע פון ד"ר קארל גוטהערץ, פארזיצער פון דער אויפגעלעזטער קהלה־פערוואלטונג אין טשערנאוויץ. ד"ר גוטהערץ האט אין נאמען פון די 11,000 טשערנאוויצער יודען אפעלירט צום געריכט געגען דער פעראָרדנונג פון קולטוס־מיניסטער אויפצולעזען די קהלה אלס געגענזעצליכע צום קהלה־סטאטוט.

אין נאמען פון ד"ר גוטהערץ איז פאר'ן אדמיניסטראטיווען געריכט ארויסגעטרעטען דער הער קאן פון טשערנאוויצער אדוואקאטען־ראט ד"ר ראדעלעסקו, וועלכער האט בעגרינדעט דעם שטאנדפונקט, אז דער סטאטוט איז אנגענומען געווארען דורך א געוועהלטער קהלה־קערפערשאפט, דעריבער איז די אנולירונג פון דעם סטאטוט דורך דעם קולטוס מיניסטער און די בעשטימונג פון א רעגירונגס־קאמיסאר נישט לעגאל.

די געריכטס־פערהאנדלונגען זענען אפגעלעגט געווארען ביז דעם 5־טען אפריל.

יודען און אראבער וועלען גלייך בעהאנדעלט ווערען

זאגט דער נייער בירגער-מייסטער פון ירושלים

י ר ו ש ל י ם, 7 (יט"א טעלעגראפיש)
די רעגירונג האט געמאכט אן'אויפנאמע פארן נייעם ירושלים'ער שטאט־ראט. די פייערליכקייט האט אויך בייגעוואוינט דער הויך־קאמיסאר וואוקאפ. דער נייער בירגערמייסטער האט ערקלערט, אז ער וועט נישט מאכען קיין אויסנאהם פון יודען און אראבער.

ג. הויכער ענגלישער מלוכה = בעאמטער טרעט ארויס

געגען לארד - מעלטשעט'ס בריף אין „טיימס“

ל א נ ד א ן, 7 (יט"א טעלעגראפיש)
אין „טיימס“ איז פערעפענטליכט אן'ארטיקעל פון געוו. גענעראל־סעקרעטאר פון דער א"י־רעגירונג געגען לארד מעלטשעט'ס לעצטען בריף וועגען עבר־הירדן. אין דעם ארטיקעל שרייבט דער מחבר, אז לארד מעלטשעט'ס בעהויפטונג איז געגען דעם מאנדאט און אז די אראבער האבען אהן עבר־הירדן אויך געגנוג טענות צו יודען.

אין די ארץ = ישראל'דיגע פארטען

צווישן 5.500 פארט-ארבייטער סיים 400 יודען.—2.500 ארבייטער פון חורן, סיריען און מצרים ארבייטען אין די א"י־דיגע פארטען

י ר ו ש ל י ם. — לויט א צעהלונג, וואס איז די לעצטע טעג דורכגעפיהרט געווארען אין חיפה'ער פארט, ארבייטען דארט איצט 4000 ארבייטער. צווישען די דאזיגע ארבייטער געפינען זיך פון 1.200 ביז 1.500 חורנים און א נישט קליינע צאהל ארבייטער פון מצרים און פון סודאן.

די צאהל יודען, וואס זענען בעשעפטיגט אין חיפה'ער פארט ביי די פערשידענע ארבייטען, דערגרייכט ביז 350

אין פארט פון יפו זענען בעשעפטיגט בערך 1.500 ארבייטער, דערונטער 400 אראבער פון סיריען און פון מצרים און בערך 500 טרעגער פון חורן. די צאהל יודישע ארבייטער אין יפו'ער פארט דערגרייכט קוים צו עטליכע צעהנדליג.

בסך־הכל ארבייטען איצט אין די פארטען פון חיפה און יפו בערך 2.500 חורנים און אראבער פון סיריען און מצרים. (פאלקאר)

געפאלען דער עקספארט פון דייטשע סחורות קיין בעלגיען

א נ ט וו ע ר פ ע ן (יט"א) לויט דער אפיציעלער סטאטיסטיק איז אינם יאהר 1934 אימפארטירט געווארען קיין בעלגיען פון דייטשלאנד פאר 2,002,000 פראנק סחורות. אין יאהר 1933 האט דער אימפארט בעטראפען 2,473,000 פראנק און אין 1932 — 2,754,000 פראנק.

אין לעצטען יאהר איז אלזא פעסטגעשטעלט געווארען א ירידה פון 20 פראצ. דער דאזיגער צוריקגאנג ווערט צוגעשריבען דער באיקאט־אקציע געגען דייטשע סחורות, וועלכע ווערט עקשנות'דיג אנגעפיהרט דורך די יודישע באיקאט־קאמיטעטען אין בעלגיען.

BONA

שאקאלאד, וועלכע דו האסט שטענדיג געזוכט.

אראמאטיש, לייכט שמעלצענד און ביליג

BRANKA

4336 יודען געקומען קיין א"י

אין חודש יאנואר

י ר ו ש ל י ם, 7 יט"א טעלעגראפיש)
אין יאנואר זענען געקומען קיין ארץ ישראל 4336 יודען און 550 נישט־יודען. דערונטער 259 פון דער קאטעגאריע קאפיטאליסטען.

ארץ-ישראל פייערט

דעם 85 יעהריגען יובל פון פרעז. מאסאריק

י ר ו ש ל י ם, 7 (יט"א טעלעגראפיש)
אין ארץ ישראל איז געפייערט געווארען דער 85־יעהריגער יובל פון פרעזידענט מאסאריק. די גאנצע ארץ־ישראל פרעסע האט פערעפענטליכט ווארימע בעגריסונגס־ארטיקלען.

10 שומרי-שבת'ניקעס בעפרייט פון תפיסה

זייער פראצעס קומט פאר קומענדיגען דינסטאג

י ר ו ש ל י ם, 7 (יט"א טעלעגראפיש)
די 10 שומרי שבת'ניקעס, וואס זענען ארעסטירט געווארען פאריגען שבת פאר די אוואנטורעס אין תל־אביב, זענען בעפרייט געווארען פון תפיסה. זייער פראצעס וועט פארקומען קומענדיגען דינסטאג

א פארשטעהער פון די יודען

אין לעטלענדישען אדוואקאטען-ראט

ר י ג א (יט"א) אין דעם לעטלענדישען אדוואקאטען־ראט — די העכסטע רעפרעזענטאנץ פון דער לעטלענדישער אדוואקאטור איז אלס פארשטעהער פון די יודען געוועהלט געווארען דער בעקאנטער יוריסט, פראפעסאר פון לעטלענדישען אוניווערזיטעט דר. פויל מינץ. דער דאזיגער פאקט איז בעגריסט געווארען מיט צופרידענהייט אין די יודישע אדוואקאטען־קרייזען.

יודישע סוחרים אויף דער ליטווישער פראווינץ

פיהרען א קאנטר-אקציע געגען באיקאט פון די ווערסלינינקער

ק א וו נ ע (יט"א) כדי צו פערשטארקען דעם אנטי־יודישען באיקאט האבען די ליטווישע אנטיסעמיטען צוגעטראכט פאלגענדען שפיצעל: „די קונים, וואס קויפען אין נישט־יודישע קראמען פלעגען בעקומען ספעציעלע „בלויע מארקעס“, וועלכע געבען דאס רעכט זיך צו בעטייליגען אין דער מלוכה־לאטעריע. די יודישע קרעמערס, בעזונדערס אויף דער פראווינץ, האבען דערפון שטארק געליטען.

איצט האט דער פאנעוועזשער יודישער סוחרים־פעראיין אנגעהויבען ארויסצוגעבען „גרינע מארקעס“ די קונים, וועלכע קויפען אין יודישע קראמען. אויך די דאזיגע מארקעס גיבען דאס רעכט זיך צו בעטייליגען אין א לאטעריע. די נייע מאסנאמע האט שוין געגעבען גוטע רעזולטאטען און דעם ביישפיל קלויבען זיך איצט נאכצוטון די יודישע סוחרים אויך אין די איבריגע פראווינץ־שטעט.

געשטארבען א יוד. געלעהרטער אין איטאליען

מ א ד ע נ א (יט"א) דא איז געשטארבען דער יודישער געלעהרטער, פראפעסאר פון גינעקאלאגיע אויף דער אוניווערזיטעט אין מאדענא, מיטשעלע באלאפיא, א זוהן פון אויבער־ראבינער אין טורין. דער בילדונגס־מיניסטער דע וועקיא, די וואל צייט מאן האט צוגעשיקט א ווארימע קאנדאלענץ־דעפעשע.

מיניסטער סיימאן פאהרט קיין מאסקווע

ענגלישע פרעסע וועגען היטלער'ס „כריפקע“. — ענגלישע רעגירונג וויל ענטגילטיג וויסען צי היטלער וועט נאך אויפנעמען דעם ענגלישען מיניסטער

ל א נ ד א ן, 7 (ספ. טעל.)
דער דיפלאמאטישער קארעספאנדענט פון „מארנינג פאסט“ איז מודיע, אז סיימאן, עדען וועלען פאהרען קיין מאסקווא אין א וואך ארום.

די ענגלישע פאליטישע קרייזען דריקען אויס די האפנונג אז די היטלערס פעריקהלונג וועט ביז דער צייט אוועק און אז די ענגלישע מיניסטארען וועלען קאנען בעזוכען בערלין אויף דער צוריקרייזע פון מאסקווע. די צייטונג שטעלט אויך פעסט, אז דאס פערעפענטליכען דאס „ווייס בוך“ פאר'ן וויזיט פון מיניסטער סיימאן אין בערלין, איז נישט געווען קיין צופאל, נאר האט געהאט אלס ציל צו שאפען א יסוד פון אונטערהאנדלונגען.

ל א נ ד א ן, 7 (ספ. טעל.)
דער בריטישער באטשאפטער אין בערלין האט געקריגען פון זיין רעגירונג א בעפעהל געוואויר צו ווערען ביי דער דייטשער רעגירונג, צי היטלער האט נאך בדעה אויפצונעמען דעם ענגלישען בעזוך אין בערלין, כדי איינמאל פאר אלע מאל פעסטצושטעלען, צי די רייזע קאן נאך צושטאנד קומען, אדער נישט.

ל א נ ד א ן, 7 (ספ. טעל.)
„דיילי טעלעגראף“ שרייבט, אז די בריטישע רעגירונג האט גערעכנט נאך דעם פלוצלינגען אפלעגען פון דער בערלינער נסיעה אונטערנעמען שריט, כדי פעסטצושטעלען, צי פוילען און סאוועט־רוסלאנד האבען אויך נישט פלוצלינג חרטה געקריגען. און צי זיי פערלאנגען נאך דעם ענגלישען בעזוך אין זייערע לענדער האבען דערויף פוילען און רוסלאנד געענטפערט, אז די לאגע אין דער הינזיכט האט זיך אבסאלוט נישט געענדערט.

טערקיי און יוגאסלאוויען מאביליזירען

צוליב דער גריכישער רעוואלוציע

ווי ע ן, 7 (ספ. טעל.)
עס ווערט מיטגעטיילט, אז נישט קוקענדיג אויף די אלע פערזיכערונגען פון דער גריכישער רעגירונג וועגען צוקלאפען די רעוואלוציאנערע חיילות, מארשירען די רעוואלוציאנערען ווייטער אין דער געגענד פון סאלאניקי. עס שווימט אויך צום דאזיגען פארט דער רעוואלוציאנערער קריגס־פלאט פון קרעטא. „דער טעלעגראף“ מעלדעט, אז די רעוואלוציאנערען האבען ווידער פערנומען די שטעדט סערעס און דראמא ווי אויך לא ד'סא. עס זענען פעראהן קלאגען, אז ביים באמבארדירען קאוואגיא איז וועניזעלאס שווער פערוואונדעט געווארען.

ווי ע ן, 7 (ספ. טעל.)
עס קומען אן ידיעות, אז טערקיי און יוגאסלאוויען מאבילי[זירען] זייערע ארמעען, כדי צו שטיצען די גריכישע רעגירונג אין איהר קאמף געגען וועניזעלאס. אין אזא פאל איז זיכער, אז איטאליען וואט שטיצען וועניזעלאס'ן און עס קאן קומען צו אן'ערנסטען אינטערנאציאנאלען קאנפליקט. פון דער בולגארישער הויפט־שטאט סאפיא ווערט מיטגעטיילט אז עס איז פארגעקומען א עקסטרא בעראטונג פון מיניסטארען־קאבינעט אונטער דעם פארזיץ פון קעניג. דער אפיציעלער קאמוניקאט זאגט, אז עס זענען בעהאנדעלט געווארען מיליטער־פראגען. מען בעהויפט אבער, אז דאס האט א שייכות מיט די געשעהענישען אין גריכענלאנד און אז בולגאריען קאן ווערען אריינגעצויגען אין דעם קאמף.

קאנסטאנטינאפאל, 7 (ספ. טעל.)
עס ווערט מיטגעטיילט, אז דעם רעוואלוציאנערען קריגס־פלאט איז געלונגען צו דערנעהנטערען זיך צו די בראגעס בעבען סאלאניקי. און ארויסזעצען דארט א דעסאנט מיליטער. די שלאכטען קומען פאר בעבען דראמא. די רעוואלוציאנערען האבען פערנומען אלע גריכישע אינזלען.

פאר שעכטעל-מאכער, ליגירער, בוכבינדער און דרוקערייען!

רעפאראטורען פון מעסערלעך פערשידענע מאשינען - טיילען און שווייסונגען

פיהרט אויס ביליג

J. REDER Łódź,

11/13 קאנסטאנטינער 11/13 (רוג זאכאדניא)

Dr. J. BETTE

ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

PIOTRKOWSKA 6, tel. 144-95.

נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאכמ.

מיליאָנען דונאַמען ערד, וואָס זענען צוגעפּאַסט צו קאָלאָניזאַציע-צוועקן ליגן וויסט אין ארץ-ישראל

קוים 19% פון דעם שטח לאַנד ווערט איצט בעאַרבייט לאַנדווירטשאַפטליך. — די פערדינסטע פון דער יודישער עליה בײַ דער קאָלאָניזירונג פון נײַע וויכטיגע שטחים פון דעם לאַנד

ירושלים. דאָס ערשטע אַראַבישע עקאָנאָמישע צווײ וואָכענבלאַט „אַלאַקטצאַדיאַט אַלאַראַביאַ" פערעפענטליכט אַ אויספירליכן אַרטיקעל איבער דעם מצב פון דער לאַנדווירטשאַפט אין ארץ-ישראל, אין וועלכע זי ווײַזט אָן, אַז די אַראַבישע לאַנדווירטשאַפט אין ארץ-ישראל איז צוריקגעשטאַנען אין פערגלײַך מיט אייראָפּאַ, קודם כל צוליב די פרימיטיווע מעטאָדען פון לאַנדווירטשאַפטליכער בעאַרבייטונג, וואָס ווערען אַנגעווענדעט דורך די פּויערן.

דער גרעסטער טייל פון דעם ארץ-ישראל'דיגען באָדען, וואָס איז געאייגענט פאַר לאַנדווירטשאַפטליכער אַרבייט, ווערט נישט בעאַרבייט. דער אַלגעמײַנער שטח פון דעם באָדען אין ארץ-ישראל מאַכט אויס 26,158,000 דונאַם. דערפון ווערט בעאַרבייט אַ שטח פון קוים 6,016,848 דונאַם, ד. ה. בלויז 19 פּראָצענט פון דעם אַלגעמײַנעם שטח פון דעם לאַנד. אין משך פון די 10 יאָהר, פון 1920 ביז 1930, איז דער שטח פון דעם בעאַרבייטעטן באָדען אין ארץ ישראל געשטיגען מיט 10 פּראָצענט, הויפּטזעכליך אַ דאַנק דער פערשטאַרקטער יודישער עליה, וואָס האָט אַרבעטערט בײַ באָדען-קאָמפּלעקסען און וואָס האָט אויסגעטריקענט אַ רייהע זומפּען.

גרויסע טיילען פון ארץ ישראל, וואָס זענען צוגעפּאַסט צו לאַנדווירטשאַפטליכער בעאַרבייטונג, ליגען נאָך ביז איצט וויסט. מען וואָלט די דאָזיגע שטחים, וואָס פערנעהמען פיל מיליאָנען דונאַמען, לײַכט געקאָנט עקספּלאָאַטירען, ווען מען זאָל אויף זיי דורכפירען אַ געוויסע בעוואַסערונג. דער אַלגעמײַנער שטח פון דעם בעוועסערטען באָדען אין ארץ ישראל האָט אין יאָהר 1930 אויסגעמאַכט קוים 262,276 דונאַמען, אין דער צייט ווען לויט דער אָבשאַצונג פון די ציוניסטישע עקספּערטען אין יאָהר 1929 איז מעגליך אין ארץ ישראל צו בעוועסערן העכער 4 מיליאָן דונאַם. (פאַלקאַר)

רעדע פון האַנדעלס-מיניסטער
אויפ'ן צוזאַמענפאָהר פון פּוילישע האַנדווערקער

וואַרשאַ, 7 (טעלעפאָניש)
נעכטען 12 אַ זייגער האָט זיך געעפענט דער צוזאַמענפאָהר פון פּוילישע האַנדווערקער.

צום צוזאַמענפאָהר איז געקומען דער האַנדעלס- און אינדוסטריע-מיניסטער רייכמאַן, וועלכער האָט געהאַלטען אַ גרויסע רעדע וועגען האַנדווערקערײַ. צווישען אַנד. האָט דער מיניסטער געזאָגט, אַז די וויכטיגסטע פאָרם פון רעגירונגס-הילף פאַר האַנדווערקער, וועט זײַן דאָס רעגולירען די קרעדיט-אַפּאַראַטען. דער מיניסטער מיינט, אַז די פראַגע וועט זיך לאָזען גוט און גינסטיג ערלעדיגען. צום סוף האָט דער מיניסטער פעסטגעשטעלט, אַז ער שאַצט אָפּ פולשטענדיג די נויטיגקייט פאַר הויבען די האַנדווערקערײַ ווירטשאַפט, און אַז ער וועט דערלויבען אויף אַ געוויסע העכערונג פון די בודזשעטען פון די האַנדווערקער-קאַמערן, וועלכע וועלען מוזען אין היינטיגען יאָהר אַרבייטען בעזונדערס אינטענסיוו.

שפּעטער זענען געהאַלטען געוואָרען רעפעראַטען. דער צוזאַמענפאָהר וועט דויערען 3 טעג.

דעבאַטען איבער'ן נײַעם קאָנסטיטוציע-פּראָיעקט

וואַרשאַ, 7 (טעלעפאָניש)
אין דער קאָנסטיטוציע-קאָמיסיע איז נעכטען דעבאַטירט געוואָרען איבער'ן נײַעם קאָנסטיטוציע-פּראָיעקט.

דעפּ. מאַקאָווסקי האָט ערקלערט, אַז מען וועט רעדען וועגען די ענדערונגען, וואָס דער סענאַט האָט אַרײַנגעטראָגען.

דער ערשטער האָט גערעדט דעפּ. פּראָפ. וויניאַרסקי (קלוב נאַראָדאָווי).

ווייטער האָבען גערעדט דעפּ. קאַמאַרניצקי, סמאָלא, ביטנער, וועלכע האָבען ערקלערט, אַז זיי וועלען שטימען געגען דעם נײַעם אויסטאַוו.

דער לעצטער אין דער דיסקוסיע האָט גערעדט דעפּ. ראַטענשטרייך, וועלכער האָט פאָרגעלעגט אָפּצוּוואַרפען די אויסבעסערונגען פון סענאַט צום אַרט. 27 און איבערצולאָזען דעם אַרטיקעל לויט'ן אינהאַלט פון סיים.

צום סוף האָט גערעדט דער גענעראַל-רעפערענט דעפּ. צאַר.

רעוויזיאָניסטען אַרויסגעטרעטען פון שקל-קאָמיטעט

ירושלים, 7 (יט"א טעלעגראַפיש)
די רעוויזיאָניסטען זענען אַרויסגעטרעטען פון שקל-קאָמיטעט אַלס פּראָטעסט געגען ענדערן דעם טעקסט פון שקל.

די 2 יודישע פרויען
וואָס האָבען געהונגערט אין תפיסה בעפרייט געגען קויציע

ירושלים, 7 יט"א טעלעגראַפיש)
די צוויי יודישע פרויען, וואָס האָבען אין דער תפיסה אין בית-לחם ערקלערט אַ הונגער-שטרייק, זענען בעפרייט געוואָרען פון דער תפיסה אויף אַ קויציע פון 100 פונט.

וועלט-בלאָק פון אַלע אָפּאָזיציאָנעלע פּאַרטייען
געגען דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע

ניו-יאָרק, 7 (יט"א טעלעגראַפיש)
אויף דער קאָנפערענץ פון די רעוויזיאָניסטען איז בעשלאָסען געוואָרען צו שאַפען אַ וועלט-בלאָק פון אַלע אָפּאָזיציאָנעלע פּאַרטייען געגען דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע און אַ פּראָטעסט געגען דעם ענדערן דעם טעקסט פון שקל. ס'איז אויך בעשלאָסען געוואָרען צו פאָדערן אַ קאָנפערענץ בײַם „רונדען טיש".

ס'לעבען פון יודען אין דייטשלאַנד

העצע געגען יודישע דאָקטוירים אין דייטשלאַנד

ניורענבערג. (יט"א) אין שטרײַכער'ס צײַטשריפט „דויטשע פאָלקסגעזונדהייט אויס בלוט און באָדען" פערעפענטליכט דער שטעלפערטרעטער פון גאַולײַטער קאַרל האָלץ אַ שאַרף-העצערישען אַרטיקעל געגען יודישע דאָקטוירים און דעם אַנטייל פון יודען אין דער דייטשער מעדיצין כדי צו שטיצען זײַנע ווילד-העצערישע בעהויפּטונגען ברענגט קאַרל האָלץ אַ רייהע „ציטאַטען" פון תלמוד, וואָס דאַרפען „בעשטעטיגען", אַז דער תלמוד הייסט נישט בלומרשט הײלען נישט-יודען און בעפעהלט זיי צו טויטען.

דער אַרטיקעל איז פערענדיגט געוואָרען מיט דער אויפפאָדערונג, אַז „יודען און יודען-גייסט מוזען איינמאָל פאַר אַלע מאָל פערשווינדען פון דער דייטשער מעדיצין".

ברעסלויער קהלה בויט הײַזער
כדי צו שטיצען יודישע האַנדווערקער

ברעסלוי. (יט"א) אויף דער לעצטער זיצונג פון דער ברעסלויער קהלה-פערוואַלטונג איז בעהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע פון לעגאַט פון די ברידער עסטרײַכער, וואָס איז צוגעשט בעשטימט געוואָרען אויף אַ יודישען יתומים-הויז. אַזוי ווי דער עקזיסטירענדער יתומים - הויז איז גענוגענד, איז בעשלאָסען געוואָרען צו בויען פאַר דער סומע פון 100,000 רייכסמאַרק 3 הײַזער צו 6 וואוינונגען אין יעדען. דער דאָזיגער בוי-פּראָגראַם פערפאָלגט 2 צילען: פון איין זייט וועלען דערבײַ געפינען אַרבייט פיל יודישע האַנדווערקער, פון דער אַנדערער זײַט וועלען די וואוינונגען געניסען קינדעררייכע יודישע פאַמיליעס מיט 20-פּראָצענטיגען הנחה פון דירה-געלד.

קאַירער פּראָצעס געגען דער יודען-העצע פון די דייטשע נאַציס

בערלין. (יט"א) דער „פעלקישער בעאָבאַכטער" טיילט מיט, אַז דאָס אַפּעלאַציאָנס-געריכט אין אַלעקסאַנדריאַ וועט דעם 11-טען אַפּריל בעטראַכטען אין דער צווייטער אינסטאַנץ דעם פּראָצעס, וועלכען עס האָט פערפיהרט דער יודישער באַנקבעאַמטער דזשאַבים געגען דעם דייטשען קלוב אין קאַירא פאַר פערשפּרייטען רכילות געגען יודען אין אַ פּאַמפלעט פון דעם קלוב, וואָס האָט בערעכטיגט די אַנטי-יודישע פּאָליטיק פון דער דייטשער רעגירונג.

יודען טאָרען נישט פערדינגען קיין שטוהלען
אויף די בערלינער רוה-פּלעצער

בערלין. (יט"א) דער בעצירק-בירגערמייסטער פון צענטראַל-בערלין האָט אין דער פעראָרדנונג, וואָס איז ערשיענען אין דער אַמטליכער צייטונג פון דער בערלינער שטאָט-פערוואַלטונג וועגען רעכט צו אויפצושטעלען און פערדינגען שטוהלען אויף די רוה-פּלעצער פון בערלין, בעטאָנט, אַז די ענטשפּרעכענדע ערלויבעניש קען ערטיילט ווערען בלויז פערזאָנען פון אַריאַנישער אָבשטאַמונג.

זונטאַג — דער אַלפּוילישער צוזאַמענפאָהר
פון די הילפס-קאָמיטעטען פאַר די דייטשע פליטים

וואַרשאַ. (יט"א) זונטאַג, דעם 10-טען מערץ ה. ח. 10 אַ זייגער פריה, עפענט זיך אין גרויסען זאַל פון וואַרשאַווער קהלה-ראַט דער אַלפּוילישער צוזאַמענפאָהר פון די פּראָווינציגע קאָמיטעטען פאַר די פליטים פון דייטשלאַנד.

צום דאָזיגען צוזאַמענפאָהר וועלען קומען פאָרשטעהער פון אַלע קאָמיטעטען פון דער פּראָווינץ ווי אויך פיל אַנגעזעהענע טוער פון וואַרשאַ, פאָרשטעהער פון אַלע ריכטונגען און גרופּירונגען, וואָס נעמען אַנטייל אין'ם פּראָווינציגען אַנטי-היטלעריסטישען קאָמיטעט. אין משך פון די לעצטע טעג האָט דער פּראָווינציגער קאָמיטעט בעקומען מעלדונגען פון אַלע ווינקעלעך פון לאַנד וועגען אַרויסשיקען דעלעגאַטען צום צוזאַמענפאָהר. עס ווערט אויך ערוואַרט אַ רייהע דעלעגאַציעס פון די כּפר-ציעלע יוגנט-קאָמיטעטען אין פּראָווינץ.

די קבורה פון דער טראַגיש-אומגעקומענער חלוצה אין ביאַליסטאָק
רירענדער הספד פון אומגליקליכען פאָטער

ביאַליסטאָק. — בײַם קבר פון דער טראַגיש-אומגעקומענער יונגער חלוצה חיה כמארא האָט דער אומגליקליכער פאָטער זיך נישט געקאָנט בעהערשען, ער האָט זיך צוזאַמערט אויפ'ן קול און געמאַכט אַ הספד.

„פערשאָלטען זאָל ווערען דאָס פייער — האָט ער געיאָמערט — וואָס האָט פערברענט מיין ברילאַנט. טייער קינד מיינס, זיי מיר מוחל, אפשר בין איך שולדיג, וואָס איך האָב דיר געלאָזען פאָהרען אויף הכשרה, אָבער איך האָב דיר נישט געקענט שטערען צו דערפילען דיין חוב, ווייל איך בין פון קינדווייז אָן אַ ציוני. ליבע, הייליגע טאָכטער מיינע, איך בין דיך מקריב פאַר'ן כלל ישראל, וועלכער האָט זיך נאָך קיינמאָל נישט געפונען אין אַזאַ טרויעריגער לאַגע ווי איצט. איך וואָלט בעסער אַליין געוואָלט זיין דער קרבן אַנשטאָט דיר, אָבער פאַר אַ קרבן קלויבט מען שטענדיג אויס דאָס שענסטע און דאָס בעסטע, דו ביסט געווען די שענסטע פון קיבוץ און דאָס בעסטע פון אַלע יודישע קינדער. טייערע טאָכטער פון אהרן הכהן (דער פאָטער הייסט אהרן און ער איז אַ כהן) דו ביסט אַ סך הייליגער ווי נדב און אביהוא, די זיהן פון אהרן הכהן, וועלכע זענען אויך ווי דו, פערברענט געוואָרען, זיי זענען פערברענט געוואָרען ברענגענדיג פאַר גאָט פרעמדע פייער און דו האָסט געבראַכט דאָס פייער פון דיין יונגער ליכטיגער כשר'ער נשמה, דאָס פייער, וואָס האָט אין דיר אָנגעצונדען די ליבע צו אונזער פאָלק און צו אונזער לאַנד. און אַז דו וועסט קומען פאַר'ן כסא הכבוד, זאָלסטו שילדערן דעם צער און ווייטאָג פון אונז אַלעמען, פון אַלע יודען. דיין גוף איז פערברענט געוואָרען אין גלות, אָבער דיין נשמה זאָל ער ברענגען קיין ארץ ישראל, מיט אונז אַלעמען".

דער דאָזיגער אימפּראָוויזירטער הספד פונם אומגליקליכען, אינטעליגענטען טאַטען, וואָס האָט זיך געריסען פון האַרצען אַרויס, האָט געטראָפען אין אַלע אַרומיגע הערצער און ס'איז נישט געווען קיין איין יוד וואָס זאָל זיך נישט ווישען די אויגען.

די נײַעסטע פּערפומען
עמפפעהלט
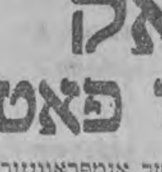
די אײַנציגע קאָנקורענץ-פּערפומעריע
J. DRUKIER
5 ZAWADZKA 5
TEL. 175-99.
די פײַנסטע טואַלעט-זייפען, פודערן, ווי אויך אַלערליי קאָסמעטיק אין און אויסלענדישע
בעמערקונג: ענגראָסיסטען בעקומען אַ ספּעציעלען ראַבאַט.

„די בטלנים פון איישישאק"

(דיסקוסיע־ארטיקעל)
פון מ. גארדאן.

אין „נייעם פאלקסבלאט" פון 27טען יאנואר 1935 איז ערשינען אנ'ארטיקעל פון ה' יוליוש לעוושטיין, אונטער דעם נאמען „לאמיר שאפען א אמת'ן רעפרעזענטאנץ פון יודישען סוחרטום".

עס איז גוט, עס איז זעהר גוט געוועזען וואס דער „נייער פאלקסבלאט" האט פערעפענטליכט דעם דאזיגען ארטיקעל. דען עס איז באמת די העכסטע צייט צו וויסען ווער עס זענען די דאזיגע מענשען, וועלכע דערלאזען נישט צו קיין איינהייטליכער ווירדיגער יודישער סוחר'טום־רעפרעזענטאנץ.

עס איז די העכסטע צייט, אז די יודישע עפענטליכקייט, די דריי מיליאן ווירטשאפטליך רואינירטע יודישע מאסען, דער רוב מנין ובנין פון פערצווייפעלטען יודישען סוחר'טום, זאל דערגעהן ווער עס צעברעכט דעם אחדות אויף דער יודישער גאס, ווער עס סאבאטירט יעדע איניציאטיוו צו שאפען א רעפרעזענטאנץ, וועלכע זאל נאך קענען פערטיידיגען די רעשטלעך פון יודישען האב און גוטס, מיט וועלכע די מאסגעבענדע ספערען זאלען זיך נאך אביסעל רעכענען און ווער עס דערלאזט נישט, אז יודישע סוחרים זאלען פריי און אפען דורך קיינעם נישט געקרעמפעוועט, זיך ארויסזאגען וועגען זייערע ביטערע נויטען.

עס איז וויכטיג אויפצודעקען דעם אמת ווער עס איז שולדיג אין דער שטיפמוטערישער בעציהונג" פון דער רעגירונג צו דעם יודישען סוחר־טום.

ווער איז שולדיג אז יודישע סוחרים קריגען נישט קיין שום רעגירונגס־קרעדיטען.

ווער עס איז שולדיג אין דעם בעריהמטען קארפאראציע־געזעץ, לויט וועלכען די יודישע סוחרים זאלען דארפען אפגעבען אנ'עקזאמען צי זיי זענען פעהיג צו זיין סוחרים.

ווער עס איז שולדיג אין דעם ארטיקעל 54 וואו מען וויל אונטער דעם מאנטעל פון קאמף געגען אגאנימען האנדעל דעם נישט אנאנימען קליינעם און מיטעלען יודישען סוחר צעברעכען.

ווער עס איז שולדיג אין דעם, אז די אונברחמנותדיגע שטייער־שרויף צעדריקט וואס אמאל מעהרער דעם האנדעלס־קערפער פון דעם יודישען סוחר?

ווער עס איז שולדיג אין דעם וואס דער יודישער סוחר ווערט סיסטעמאטיש בערויבט פון יעדער עקספארט־מעגליכקייט, פון צו קריגען, וועלכע עס איז קאנטינגענטען? פון צו קריגען וועלכע עס איז קאנצעסיעס און פערטרעטונגען. פון ווערען צוגעלאזט ביי פערשידענע דאסטאוועס, פון צו קענען פיהרען א עהרליכע געוויסענהאפטע קאנקורענץ?

ווער עס איז שולדיג אין דעם, וואס ביי די וואהלען, צו די האנדעלס־ און האנדווערקער־קאמערען זענען די יודען, וועלכע בילדען איבער 60 פראצ. פאטענט־אויסקויפער, אויף אנ'אונערהערטען אופן בע'עוולהט געווארען, וואו די מאנדאטען פון די יודישע ראטמענער בטרעפען קוים 30 פראצ.?

ווער דערלאזט נישט צו קיין אלפוילישען צוזאמענפאהר פון יודישע סוחרים אין גאנץ פוילען, וועלכע זאל האבען די מעגליכקייט דווקא פאר דער רעגירונג צו ענטפלעקען די ביטערע נויט, די אונערטרעגליכע שטייער־לאסט, פון יודישע סוחרים אין פוילען.

דער בעשולדיגונגס־אקט וואלט צופיל ארט פערנומען ווען מ'וואלט וועלען אויסרעכענען די אלע עוולות פון „אונזערע פערטיידיגער"...

אבער עס מוז דאך קלאר געזאגט ווערען, אז שולדיג אין די אלע טרויעריגע פאלגען פון ווירטשאפטליכען צוזאמענברוך פון די יודישע פאלקס־מאסען אין פוילען, זענען נישט קיין אנדערע ווי די, וועלכע שרייען אז זיי זענען „די איינציגע פערטרעטער" פון יודישען סוחרטום, ווי די וועלכע האלטען, אז מ'מוז ענדערן די פאליטיק פון די איישישאקער בטלנים, פאר די, וועלכע פערטומלען די מוחות פון די יודישע סוחרים, מיט'ן שאפען „א יודישען ווירטשאפטליכען הויפט־ראט".

דאס איז א נייע פיקציע, וועלכע עס ווילען שאפען די העררען פון דער ווארשאווער סוחרים־צענטראלע.

עס איז דאך ערב די סיים וואהלען, און מ'וויל דעם עולם פריש ארייננארען, מיט פערשידענע הבטחות און צוזאגען, וועלכע האבען קיין שום רעאלען ווערט נישט.

עס איז בעוואוסט, אז די ווארשאווער סוחרים־צענטראלע מיט זייערע לאדזער צוהעלפער האט אבסאלוט גארנישט ביז איצט פאר די יודישע סוחרים אויפגעטון

אט אין די הייסע וואכען פון די דעבאטען אין די סיים־קאמיסיעס, ווען עס זענען בעריהרט געווארען די אנגעוועהטאגסטע פראגען פון יודישען סוחרטום, די פראבלעמען וועגען האנדעל און פאדאטקעס, ווען די געצעהלטע דעפוטאטען פון יודישען „קאלא" האבען דורך פיער וואכען, נאכאנאנד פערטיידיגט דעם שטאנדפונקט פון יודישען סוחר, געמאלט אין די טונקעלסטע פארבען, דעם קאטאסטראפאלען מצב, דעם יאוש־שטימונג, די פערצווייפלונג די אונבעשרייבליכע נויט פון די יודישע מאסען — האט מען אין דערזעלבער צייט, די פיהרער פון דער ווארשאווער צענטראלע, די בערופענע פערטיידיגער פון די יודישע סוחרים אין פוילען, נישט געפונען פאר נויטיג כאטש איינמאל צו ווייזען, אז זיי לעבען אויף דער וועלט. איז דאס נישט א סקאנדאל?

און דאס זאל הייסען פערטיידיגען, רעפרעזענטירען אונז, יודישע סוחרים!

מיר האבען שוין מעהר ווי איינמאל אויפמערקזאם געמאכט אז קיין גרעסערע פאטריאטען ווי די יודישע סוחרים זענען, האט די רעגירונג בכלל נישט. די ברייטע שווער פערהארעוועטע יודישע מאסען שפילען זיך נישט אין קיין פאליטיק און זייער איינציגע פאליטיק — דאס איז פרנסה, מעגליכקייט צו עקזיסטירען, מעגליכקייט צו געבען דער רעגירונג דאס וואס איהר קומט, און זיך צו בעהאלטען דעם מינימום, וואס איז נויטיג זיך אויפצוהאלטען ביים לעבען... ממש דעם מינימום. דאס זענען מ'שטיינס געזאגט די סוחרישע אספיראציעס.

און דעריבער ווען דער יודישער סוחר קלאגט זיך אויף די צו הויכע פאדאטקעס, קלאגט זיך אויף נישט גלייכבערעכטיגונג אין ווירטשאפטליכען לעבען, טוט ער עס נישט מיט דעם צוועק, די רעגירונג צו קריטיקירען, נאר צו אפעלירען צו די מאסגעבענדע פאקטארען, אז זיי זאלען אין אכט־נעהמען די זעהר שווערע לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען. וועלכע בעטרעפען דאך 12 פראצענט פון דער בעפעלקערונג און מ'מוז אפען ערקלערען אז אויב די רעגירונג האט ביז יעצט נישט ווי געהעריג אפגעשאצט דעם ריכטיגען מצב פון די יודישע סוחרישע מאסען, זענען שולדיג אין דעם אונזערע „ליבע" דערצו נישט בערופענע דורך קיינעם יודישע פערטרעטער וועלכע ווילען שלאגן קאפיטאל פון יודישע צרות.

מיר האבען קאנקרעטע בעווייזען, וועלכע מיר קענען פערעפענטליכען, אז די, וועלכע האלטען, אז זיי זענען דער גלאנץ פון יודישען סוחרטום, האבען קאטעגאריש זיך אפגעזאגט צו קומען אויף א קאנפערענץ פון יודישע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס אין לאדז און האבען קאטעגאריש זיך אפגעזאגט פון צו בילדען א פראקציע פון יודישע ראטמענער ביי דער לאדזער האנדעלס־קאמער.

אט אזוי זעהען אויס די רודף־שלום'ניקעס אויף דער יודישער גאס.

עס מוז קומען צו א דירעקטען קאנטאקט פון די ברייטע יודישע פאלקס־מאסען מיט די פוילישע מלוכה־אינסטאנצען.

טאקע דער יודישער סוחר פון א גאנץ יאהר, טאקע „די בטלנים פון איישישאק", מוזען קומען אין א ענגען קאנאקט, נישט בלויז מיט דעם וואזשני פון מיניסטער, נאר מיט'ן מיניסטער אליין.

און דעמאלט וועט טאקע די פוילישע רעגירונג אנדערש בעטראכטען די פאסטולאטען פון דער יודישער בעפעלקערונג, דען רעכענען וועט זיך די רעגירונג נישט מיט יתומים, נאר מיט דער מאסע.

בעל־שם־טוב

(Balszemtow)
ביבליאגראפיע

דער בעל־שם אליין האט אפט ליב געהאט צו דערצעהלען פאלגענדיגע לעגענדע:

אין א געוויסער שטאט האבען געוואוינט אין שכנות א יוד, א למדן, א הררת־פנימדיגער, — מיט איין ווארט — א יוד, פון יענע זיידענע יורדען וועמען מען רופט: „א שעהנער יוד". קייגענאיבער איהם א טיר קעגען א טיר, האט געוואוינט א יוד, א פשוטער אן „עמך" ־ יוד. לאמיר זאגען, ער איז געוועזען א שוסטער, א שניידער, צי גאר א גארבער — צו דער עצם מעשה האט עס נישט קיין שייכות.

דער למדן האט זיך געקוויקט מיט זיין למדות, מיט זיינע שעהנע, אין לערער געבונדענע ספרים, געבארען זיך אין ים־התלמוד און הנאה געהאט פון זיין לעבען. דער פראסטער חי־וקים האט זיך אויך געבארען אבער אין... שוויים פון זיין גוף, וועלכן עס האט גורם געוועזען זיין שווערע ארבייט און הנאה האט ער גאר געהאט אויב... דאס קלעצעל פונ'ם שיך, אדער די נאהנט פון אויפגענייטען בגד איז געוועזען גלייך...

דער איינציגער וועג אויף וועלכען דיביידע שכנים פלעגען זיך טרעפען, איז געווען דער וועג צום בית המדרש.

דער תלמוד־חכם איז זיך געגאנגען געלאסען, מיט געמאסטענע טריטעלעך, ווי עס פאסט פאר א תלמוד־חכם, וועלכער ווייסט, אז א פסיעה־גסה שאדט צו דער ראיה און דער פראסטאק, וועלכער האט זיך קוים געקענט אפרייסען פון דער ארבייט איז נעבעך געלאפען, גראב און עם־הארציש; ער האט מורא געהאט ער זאל נישט פערשפעטיגען דעם מנין.

אז דער תלמוד חכם האט געזעהן דאס איילעניש פון זיין שכן, דעם גראבען יונג, האט ער איהם אייביג מבטל געמאכט אין הארץ: „אויך מיר, מי־שטיינס־געזאגט א מענש, א גראבער־ יונג, קען נישט לערנען, וואס ווייסט אזא פראסטער חז־וקים, מי־שטיינס־געזאגט פון א לעבען צו זאגען?"....

דער פראסטאק ווידער, יעדעסמאל ווען ער האט געזעהען דעם תלמוד־חכם, האט ער ביי איהם דערוועקט גרויס דרך־ארץ און האט איהם דעם „גוט־מארגען" אקעגען געטראגען און האט זיך געטראכט: „אט דאס איז א יוד — אזא יוד האט נאך וואס צו לעבען אויף דער וועלט נישט אזוי, ווי איך, וואס כ'ווייס אפילו נישט וואס איך דאווען!". און אזוי טראכטענדיג, פלעגט ער יעדעסמאל ביים דאווענען וויינען און צוברעכען די הייליגע ווערטער אויף זיין, עם הארצישען שטייגער.

ויהי היום, — א מענש לעבט דאך נישט אייביג — איז דער תלמוד־חכם נפטר געווארען און עפעס האט זיך אזוי מיסתייע־מלתא געווען, אז דעם אייגענעם טאג איז אויך געשטארבען זיין שכן, דער פראסטאק.

עס וועט זיין איבעריג צו דערצעהלען וועגען דער גרויסער לויה און וועגען די הספדים וואס מען האט געמאכט דעם תלמוד חכם, און וועגען דער געאיילטקייט און שנעליגקייט מיט וועלכען מען האט צו זיין רוה געבראכט דעם שכן זיינעם, דעם „עמך"־יוד. — דאס געהער זיך נישט אן צום ספור־המעשה — דער עצם, דער תוך פון דער מעשה הויבט זיך ערשט אן אויף יענער וועלט, וואו דער בית דין איז א בית דין צדק, וועלכער ווערט נישט נתפעל פאר דעם למדן און משפט איהם נישט צו דעם גן ערן, הגם ער איז געזעסען יום־ולילה און געלערנט און דאס נאר דערפאר, ווייל ער האט, אין הארץ מבטל געווען דעם פראסטען יוד, וואס האט נישט געקענט לערנען... און האט דאגעגען צו געפסקענט, פה־אחת, דעם גן־

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

לעגענדעס פון ז. בעלזקא

קינסטלער און פרוי

לעבענסגעשיכטע פון לעאנארדא דא־ווינטשי און די פרוי מאנא ליזא. וועמעס שמייכעל ער האט פעראייביגט

פון שאול ראסקין

רעדט מען וועגען די גרעסטע גייסטער, פולקאמענסטע קינסטלער, פילזייטיגע זשעניען, אימפאזאנטסטע פערזענליכקייטען, דערמאהנט מען דעם נאמען לעאנארדא דא־ווינטשי, איינעם פון די דריי גיגאנטען פון דער רענעסאנס צייט אין איטאליע. די אנדערע צוויי זענען ראפאעל און מיקעלאנזשעלא.

און ווילט איהר אויסרעכענען זיינע אויפטואונגען, ווייסט איהר נישט מיט וואס אנצוהויבען. אמת, ער איז בעקאנט אלס געניאלער מאלער, דער בעשאפער פון „מאנא ליזא", א פארטרעט פון א פרוי, וואס שמייכעלט און האלט איהרע הענט צונויפגעלייגט פאראוים.

ער איז אויך בעקאנט אלס דער מאלער פון „דאס לעצטע אווענטברויט", א בילד מיט א טראגישען מזל, און נאך פון עטליכע קלענערע בילדער און צייכנונגען, די דאזיגע וויניגע איבערגעבליבענע זאכן ווייזען איהם ווירקליך פאר א גרויסען מייסטער, אבער נישט זיי האבען בעשאפען די געשטאלט פון דעם געטליכען לעאנארדא.

וואס־זשע פארט? שווער אויף דעם צו ענטפערן, ער האט געלעבט אין דער זעלבער צייט, ווען קאלאמבוס האט ענטדעקט אמעריקע, קאלאמבוס האט געמיינט, אז ער האט ענטדעקט אינדיע, אדער עפעס א גן־עדן. קאלאמבוס האט וויניג געוואוסט און א סך אויפגעטון. לעאנרדא דא־ווינטשי, פערקעהרט, האט אומגעהייער פיל געוואוסט און וויניג אויפגעטון. און דאך לעבט די לעגענדע „לעאנארדא דא־ווינטשי" און צובליהט זיך אלץ שעהנער אין דער פאנטאזיע פון דער מענשהייט.

געבוירען געווארען איז ער אין איטאליע אין יאהר 1452. זיין פאטער איז געוועזען א נאטאריוס, א פינקטליכער מאן, און פון איהם האט ער מסתמא גע'ירש'ענט זיין געוואוינהייט צו ציפערען, חשבון, פאקטען און ארדנונג. לעאנארדא האט אהן שום בעדויערן געקאנט אפגעבען גרויסע סומען געלט צו יעדען, וואס האט נאר געבעטען, אבער די דאזיגע סומען האבען געגוי געמוזט פערשריבען ווערען אין א ביכעלע. ווען ער איז נאך געוועזען גאר יונג איז ער שוין אריינגעטראטען אלס לערלינג צו א פלארענטישער מייסטער צו לערנען די קונסט פון צייכענען און מאלען. און שוין פון די ערשטע לערן־יאהרען האט מען דערזעהען, אז זיין האנט איז איבערמענשליך פערפעקט, צארט און קרעפטיג. איך זאג — זיין האנט, און גערארפט זאגען האב איך — זיינע הענט ווייל ער איז געוועזען א געלינקטער; דאס הייסט, ער פלעגט צייכענען מיט זיין לינקער האנט און מאלען מיט דער רעכטער, אבער ביידע הענט זענען ביי איהם געוועזען צארט און ווייבליך־שעהן מיט דינע, לאנגע פינגער, אבער אומגעהייער שטארק, ער האט מיט זיי געקאנט בויגען און ברעכען אייזען און צו דערזעלבער צייט, ווען נויטיג, האט ער געקאנט צייכענען א ליניע אזוי לייכט און בויגיג, ווי דער אטעם פון א בלום.

ער איז געוועזען הויך געוואקסען, שלאנק און מעכטיג געבויט, זעהר מעגליך און זעהר צארט צו דערזעלבער צייט. ער האט געטראגען בלאנדע האר און שפעטער — א לאנגע, בלאנדע בארד, ווייך ווי זייד. אויגען האט ער געהאט העל־בלויע מיט אנ'אויסדרוק פון א קינד. אזוי ריין און ליכטיג איז געווען זיין בליק, א שטימע האט ער געהאט א גאר אומדערוואוארטעטע, דין און הויך, ווי ביי א פרוי. דער קאנטראסט צווישען זיין ברייטביינינגער, מעכטיגער געשטאלט און זיין דינער שטימע איז געווען אויפפאלענד. פלעגט ער זיך צולאכען. האט עס געקלונגען ווי דער געלעכטער פון א מיידעל.

אזוי איז זיין געשטאלט און זיין גאנצע נשמה געווען פול מיט קאנטראסטען, און איבער די אלע קאנטראסטען האט געשוועבט א מילדע רוהיגקייט און ליבליכקייט.

זיין ארט לעבען איז געווען פונקט דער היפוך פון זיין צייט. די צייט, אין וועלכער ער האט געלעבט, איז געווען א ווילד־שטורמישע. עס איז געווען א צייט פון ריטער, קעמפער, אוואנטוריסטען, ראמאנטישע נאטורען, ברוטאלע, שפאנענדע און פאקעמפענדע. עס איז געווען א צייט, ווען וואגאבונדען קינסטלער, ווי בענוועגוטא טשעליני, איז געווען א טעגליכע דערשיינונג, קאטוילישע פרומקייט, געשלעכטליכע אויסגעלאסענקייט און בלוטיגע מערדערייען זענען געווען אויסגעמישט אין איינעם. אין אזא צייט האט לעאנארדא, פיזיש שעהן און מעכטיג, גייסטיג אומגעוועהנליך געניאל, פערזענליך צוציהענד, א מענש, נאך וועמען קעניגען און פרויען האבען זיך געצויגען, האט ער אפגעלעבט א לעבען פון א הייליגען, ריין, איינגעצוימט, צוריקגעהאלטען מיט א גלייכען, געלאסענעם שמייכעל פאר וויין און וואסער, פרוי און פליג, בארג און טאל, גאט און טייוועל, מאטעמאטיק און מאלעריי, וויסענשאפט און טרוימעריי.

אין א צייט פון ווילדע מעשים האט ער אפגעלעבט א לעבען אהן עפיזאדען, וואס זאלען הילכען און ליארמען. שטיל ווי א רוהיג וואסער איז געווען זיין לעבען, אבער א טיף וואסער, אין די טיפעניש פון וועלכע עס רעגען זיך טויזענטער מיסטעריען.

אזוי, אז ווען מען וויל זיך בעקענען מיט לעאנארדאס לעבען, דארף מען זיך נישט שיפען איבער דער אויבערפלאך פון זיינע טעג און יאהרען, נאר זיך אראפלאזען טיף אין די אפגרונטען פון זיין נשמה, און דארט וועט מען ערשט דערזעהען דאס לעבען פון א מערקווירדיגען מענשען.

דאס הייסט נישט, אז לעאנארדא האט נישט געליבט, נישט געוואנדערט און נישט געוואוסט, וואס גליק אדער אומגליק בעדייטען. דאס אלץ איז געווען אין זיין לעבען; אבער די אלע ליידען און ליידענשאפטען, דראמעס און טראגעדיעס זענען פארגעקומען אין דער שטיל, ערגעץ־וואו פערבארגען, אזוי אז קיין מענשליך אויג און האנט האט זיך נישט צוגעריהרט צו זיי. טיף זענען אלע זיינע פריידען און שמערצען געלעגען, דערשטיקט, פערשוויגען, פערטראכט, מיט א דינעם מאנא־ליזא שמייכעל פערצויגען... און שא־שטיל!

מעהר פאר אלץ האט איהם געהאלפען אפצולעבען אזא לעבען זיין אומגעהייערע דורשט נאך וויסען, אלץ פערשטעהן און דערגרונטעווען. ער האט געהאט אנ'אוניווערסאלען אינטעלעקט, אלץ איז איהם געווען אינטערעסאנט, אלץ האט געמוזט ענטפלעקען דעם סוד פאר זיין פארשענדען בליק — אלץ אפילו זיין אייגענער גוף.

אזוי דערציילט איינער, האלב אין שפאס, וועגען דעם יונגען לעאנארדא, אז אויב ער האט געהאט און אפשר טאקע געהאט, אינטימע פערהעלטעניסען מיט א פרוי, איז דאס נישט געווען דערפאר, וואס לוסט האט לעאנארדען דערצו געטריבען.

נאר די געשלעכטליכע נייגעריגקייט.

ווען ער איז נאך געווען א לערלינג אין דער סטודיא ביים מייסטער ווערטאשיא, האט ער שוין אנגעהויבען טראכטען וועגען די געזעצען פון פערספעקטיוו; פארוואס ווערען זאכען אלץ קלענער, וואס ווייטער זיי זענען פון אויג? פארוואס זעהען זיי אויס בלאסער, פארוואס שוואכער אין פארב און דינער אין ליכט? ער האט דער ערשטער וועגען דעם זיך פערטראכט און דער ערשטער טאקע די וויסענשאפט פון פערספעקטיוו בעגרינדעט. ער האט אויך אנגעהויבען פארשען דעם געבוי פון קערפערס. אנאטאמיע איז אויך געווען א קינד פון זיין פארשענדען מוח. און נישט נאר דעם געבוי פון מענשליכען גוף האט ער געפארשט, נאר דעם געבוי פון פיש, פייגעל, פלאנצען, שטיין און בארג. שטודירענדיג דעם געבוי פון קערפערס, האט ער געטראכט וועגען מעכאניק. ער האט געזעהן, אז פון דער נאטור דארף מען זיך לערנען בויען מאשינען...

זיין גרויס בעגעהר נאך וויסען און פארשען האט איהם אלץ ווייטער און ווייטער געפיהרט אין די ברייטע פעלדער פון דער גאר גרויסער וועלט. בעגרעניצען זיך אויף איין זאך האט ער נישט געקענט. דאס איז געווען זיין גרויסקייט. אבער אויך זיין אומגליק. ער האט געוואלט צופיל ארומנעהמען דערפאר האט ער וויניג רעאליזירט. דערמיט דערקלערט זיך דער פאקט, וואס זעלטען ווען מען געפינט ביי איהם פערענדיגטע ארבייטען. א פערענדיגט בוך, א מאנוסקריפט, א ווערק, דערפיהרט ביזן סוף. ער האט אייבערגעלאזען נאך זיך נאטיצען און בלעטער, אנהויבען, טיילען פאר צוויי הונדערט ביכער, איבער אלע פראגען פון דער וועלט, און קיין איין גאנצע זאך פערטיג אלס א געשלאסען בוך. זעלטען האבען מיר פאר זיך א זשעניע וואס האט אזויפיל פערמאגט אין זיין גייסט און אזוי וויניג פערקערפערט זיין וויסען אין גאנצע ווערק.

די מענשען, פון זיין צייט האבען עפעס געפיהלט אז ער איז א מייסטער, א זשעני, אבער האבען גאר נישט פערשטאנען. זיי האבען בלויז געהערט אז ער קויפט־אפ ביי די תליינים טויטע קערפערס פון געהאנגענע פערברעכער, פאלמעסט זיי, גראבט זיך אין זיי... אז ער האט א גארטען, וואו ער צווינגט בוימער זיי זאלען טראגען פרוכט נישט ווי גאט האט זיי בעשאפען, נאר ווי איהם אליין ווילט זיך; נישט אנדערש, אז ער איז א כישוף־מאכער...

מיט די דאזיגע ווערטער אלס פאררעדע וועלען מיר אנהויבען דערצעהלען די מעשה פון לעאנארדא'ס לעבען.

(ווייטער — זונטאג).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 8 מערץ — ג אדר ב׳ תרצה

זון-אויפגאנג 6.08
זון-אונטערגאנג 5.27
ליכט-צינדען: 5.08

צו דער וועלט-קאנפערענץ פון „וויזא" אין ארץ-ישראל
פון לאדז פאהרען 12 דעלעגאטקעס, — אינטערעסאנטער געזעגנונגס-אווענד אין לאדזער „וויזא", — רעפעראט פון רעד. י. אוגער

א זעהר שיינער און געמיטליכער געזעגנונגס-אווענד איז עהערגעכטען מיטוואך פארגעקומען אין לאקאל פון „וויזא", שענקעוויטשא 26, לכבוד די לאדזער דעלעגאטקעס, וועלכע פאהרען אפ די טעג קיין ארץ ישראל צו דער 8-טער וועלט-קאנפערענץ פון „וויזא". געקומען איז, ווי געוועהנליך, א גרויסער עולם פון דאמען און הערען פון די פערשידענסטע שיכטען פון דער יודישער געזעלשאפט, מיטגלידער פון „וויזא" און צאהלרייכע געסט. די ספּעציעלע „טיי-אווענדען" פון „וויזא" זענען אלעמאל א אטראקציע פאר די נאציאנאל-געשטימטע קרייזען פון יודישען לאדז; זיי זענען אבער אויך געוועהנליך זעהר אינטערעסאנט און געמיטליך.

דעם אווענד האט געעפענט רעד. אוגער מיט א אינטערעסאנטען רעפעראט, אין וועלכען ער האט געגעבען א פּאפּולערע און פיל-זייטיגע כאראקטעריסטיק פון דעם פערשטארבענעם בעריהמטען יודישען מאלער מאקס ליבערמאן און דעם ציוניסטישען עסקן דייוויס טריעטש, וועלכער איז די טעג געשטארבען אין א"י, א מארקאנטע פיגור אין דער ציונ. בעווזייט הערצל'ס אויפטרעטען. דאן האט ה' אוגער זיך אפגעשטעלט אויף די אקטועלע פראבלעמען פון ישוב און בעזונדערס אויספיהרליך ארומגערעדט די טעטיגקייט און די אויפגאבען פון דער וועלט-ארגאניזאציע „וויזא" אין די גלות-לענדער און א"י.

נאכדעם האט זיך אנגעהויבען דאס געזעגענען זיך מיט די דעלעגאטקעס און די פריינד און מיטגלידער פון „וויזא". מיט א ווארימען „זייט געזונט" האט זיך געווענדעט צו די דעלעגאטקעס פרוי אינזש. קלויזענבערג, וועלכע האט אנגעוויזען, ווי „מקנא עס זענען זיי די, וואס מוזען בלייבען אין פוילען און קענען איצט נישט מיטפאהרען קיין א"י, אבער, האט זי ווייטער געזאגט, „און גערענקען וועלען מיר אלע, די דא געבליבענע, זיין מיט אייך אין אונזער היימאט, אין דעם לאנד פון אונזער צוקונפט". אין פשוט'ע ריהרענדע ווערטער האט זיך געזעגענט מיט איהרע חברות, פריינד און פריינדינס די פאר-זיצערין פון לאדזער „וויזא" פרוי דר. מלכה רעזניק, וועלכע האט געבראכט צום אויסדרוק די געפיהלען, וואס בעהערשען זי און אלע דעלעגאטקעס, וועלכע „וועלען באלד האבען די זכיה צו זיין אין דער היים, אין אונזער יודישער היים, דארט, וואו יעדעס שטיקעל ערד איז בענעצט מיט שווייס און בעארבייט מיט די הענט פון אונזערע ברידער, וואו יעדעס הויז איז געבויט, יעדער ציגעל און יעדער שטיין אין די הייזער איז געלעגט געווארען דורך אונזערע חלוצים, דארט, וואו עס בויט זיך די „פרייהייט און די שיינע גליקליכע צוקונפט פון יודישען פאלק". צום שלום האט פרוי בעלא ספּעקטאר געמאכט איינינע קריטישע בעמערקונגען וועגען געוויסע אומגעווינשענע ערשיינונגען אין היינטיגען א"י-לעבען, בעזונדערס אין די גרויסע שטעט; אין די דאזיגע בעמערקונגען האט זיך געפיהלט אזא שטארקע ליבע צו א"י און אזא אויפריכטיגע זארג פאר דער צוקונפט פון לאנד, אבער גלייכצייטיג אויך די אומדערשיטערליכע האפנונג און דער פעסטער גלויבען אז אונזער נאציאנאלע היים וועט סוף כל סוף אויפגעבויט ווערען אין גייסט פון אונזערע גרעסטע און בעסטע פיהרער און קעמפער".

ביי א גלעזעל טיי (עס האבען אויך נישט געפעהלט קיין א"י-מאראנצען אויף די טישלעך) האט מען נאך א לענגערע צייט גאנץ געמיטליך פערבראכט און זיך אמוזירט מיט פאלקס-לידלעך און מיט א לעבעדיגען „אוי, די פאהרסט אוועק" אונטער'ן אקאמפאנימענט פון פראפ. פיוווישעס. מיט'ן התקוה געזאנג און מיט הידד'ס האט זיך פערענדיגט דער שיינער אווענד ארום צוועלף א זייגער.

די דעלעגאטקעס פאהרען אפ קיין א"י דעם קומענדיגען מאנטאג. פון לאדז פאהרען צום צוזאמענפאהר זעקס דעלעגאטקעס: די פרויען מ. רעזניק, פרוי ד"ר ברוידא, בעלא ספּעקטאר, ווישעוויאנסקא, טארטאקאווער און ווינדמאן און זעקס פערטרעטערינס, צוזאמען אלזא 12 פערזאן.

אלפּויילישער צוזאמענפאהר
פון יודישע בעקערס אין ווארשא

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אלפּויילישען צוזאמענפאהר פון יודישע בעקערס, וועלכער קומט פאר זונטאג, דעם 10 מערץ אין ווארשא, האט דאס פּרעזידיום פון לאדזער יודישען בעקער-צעך דעלעגירט קיין ווארשא פאלגענדע דעלעגאטען: סטארשי — מאיר גאלדבערג, פאד-סטארשים — משה פאזנאנסקי און אהרן פּודלאווסקי, רעמבעלינסקי, מענדעל קופּערמינץ און וואלף יונה וויינבערג.

דער צוזאמענפאהר קומט פאר אין צוזאמענהאנג מיט דער פראגע פון זונטאג-רוה, אלס רעאקציע צו דער פערשטארקטער אקציע, וועלכע די קריסטליכע בעקערס האבען אונטערגענומען אין דער הינזיכט.

ווער איז רבקה כמיעלעווסקי?
מ׳דארף וויסען דעם מעלדען אין „חסד-של-אמת"

היינטיגען דינסטאג איז אויף עק קילינסקיעגא און צעגעלניאנא איבער-געפאהרען געווארען דורך א פוהר אן עלטערע פרוי. מ׳האט זי אפגעפיהרט אין שפּיטאל און דארט איז זי געשטארבען נישט קומענדיג צו זיך. ווי עס האט זיך קלאר געמאכט, זאל די פרוי הייסען רבקה כמיעלעווסקא, קיין זיכערקייט אין אבער נישטא. קיין שום קרובים האבען זיך נישט געמאלדען און דעריבער האט נאך די קבורה ביז איצט נישט געקענט אדורכגעפיהרט ווערען. נעכטען איז דער טויטער קערפּער פון דער אומגליקליכער אפגעפיהרט געווארען אויפ'ן בית-עולם.

ווער ס'וויסט עפעס וועגען דער דאזיגער רבקה כמיעלעווסקא ווערט געבעטען זאפארט מיטצוטיילען וועגען דעם אין „חסד של אמת".

Dr. med.
R. Zalcwasser
כירורג
ציגעל-גאס 19, טעל. 125-17
נעמט אן פון 1—2 און פון 4—6 נאכמ.

קלאנג-קינא-טעאטער
Zachęta
זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער דאפּעלטער שלאגער-פּראגראם
— I —
טעמפּא! פערנעהם! וואהנזין!
אויפ'ן גרונד פון ליבע
KARJOKA
אין די הויפט-ראלען:
Gene Raymond, Dolores del Rio
— II —
גרויסער פילם א. נ.
„טאג פון גליק"
אין דער הויפּט-ראלע Dorota Wieck
אנהייב 4 נ. מ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

יודיש פאלקס-טעאטער, זגערזשער 17.
5 לעצטע געזעגנונגס-פארשטעלונגען
פון דער בעליבטער פאלקס-פייערדיגער, זינגענדיגער, טאנצענדיגער סובּרעטין
רעגינא צוקער

היינט פרייטאג, 9 אווענד און מארגען שבת, 4 נאכמיטאג
די אין לאדז בעליבטע אפּערעטע מיט 20 נומערן געזאנג
ספּעציעלער קינדער-כאר
דער זיסער חלום
יאנקעלע
אין 3 אקטען.
רעגינא צוקער
מארגען שבת, 9 אווענד — דער שלאגער פון רעגינא צוקער
אין 4 אקטען מיט שעהנע געזאנגס-נומערן און טענץ אין 4 אקטען
חנה'קע'טשע אין אמעריקא
— ארטיסטען-אנסאמבל: —
בעזמאן סאניע, פאדערמאן חנה, ראזענבערג ליובא, ראזענצווייג רעגינא, באלבירסקי הערש, גייהויז וואלף פאלאנסקי חיים, רייכענבערג נתן.
ארקעסטער אונטער לייטונג פון דיריגענט דוד בייגעלמאן
ביים קלאוויר: ש. בלומשטיין.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פאלקס-טעאטער.

אקציע פון די אינדוסטריעלער-קרייזען
איינצופיהרען די זומער-צייט

(אג) ווי מיר דערוויסען זיך, האט די פראגע וועגען דער זומער-צייט, געפינען א לעבהאפטען אפּקלאנג און פערשטענדיגונג נישט נאר אין דער גאנצער אינדוסטריע, נאר אויך אין די רעגירונגס-קרייזען.

די ארגומענטען, וואס זענען ארויסגערוקט געווארען דורך דער אינדוסטריע וועגען איינפיהרען די דאזיגע רעפארם, זענען הויפּטזעכליך פון אפּשפּארונגס-כאראקטער ווי אויך צוליב דער טובה פון די ארבייטער, פאר וועלכע די זומער צייט בעדייט א פערגרעסערונג פון דער פרייער צייט אין משך פון טאג. נענאטיוו האט זיך צום פראיעקט בעצויגען נאר דאס באהן-מיניסטעריום צוליב טעכנישע שוועריגקייטען ביים רעגולירען דעם פאהר-פלאן אויף די ליניעס, וואס האבען אינטערנאציאנאלע פערבינדונגען מיט מלוכות, וואס פיהרען ביי זיך נישט איין די זומער-צייט.

לעצטענס האט אבער אויך שוין דאס באהן-מיניסטעריום מסכים געווען איינצופיהרען די זומער-צייט. אבער צוליב דעם, וואס ביז צום 1-טען אפּריל וואלט עס נישט בעוויזען אדורכצופיהרען אלע פארבערייטונגען, וואס זענען נויטיג ביים אייגפיהרען די זומער-צייט אויף די באהנען, לעגט מען אפּ דעם ענין אויף דעם קומענדיגען יאהר.

די ווירטשאפטליכע קרייזען האלטען אבער, אז די מאטיווען פון דעם באהן-מיניסטער זענען נישט אזעלכע וויכטיגע, אז מען זאל צוליב זיי רעזיגנירען פון איינפיהרען שוין אין לויפענדען יאהר די זומער-צייט. די רעפארם וואלט געגעבען דעם ווירטשאפטליכען לעבען גרויסע אפּשפּארונגען, און וועלכע עס נויטיגט זיך זעהר, בעזונדערס צוליב די צאהלרייכע נייע לאסטען, וואס וועלען ארויפגעלעגט ווערען אין שייכות מיט די בעמיהונגען פון דער רעגירונג אויפצוהאלטען דאס גלייכגעוויכט פון בודזשעט.

Dr. med. P. Braun
פון פאריז צוריקגעקעהרט
ספּעציאליסט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען
נעהמט אן פון 8 ביז 1 און פון 4 ביז 8 אבענד
Cegelniana 4, tel. 216-90.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

(א) דעם 15 ד. ח. פון 8 אין דער פריה וועט אין לאקאל, פּיעטריקאווער 165 אנהויבען צו אמטירען א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פּ.ק.או. לאדז-שטאט 1.

עס דארפען זיך צושטעלען די פאבאראווצעס פון יאהר 1913 און עלטערע, וועלכע האבען זיך לעת-עתה נישט צוגעשטעלט צו אן איבערזיכט, האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פּאליציי-קאמיסאריאטען און האבען בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון דער שטאטישער סטאראסטווע.

דער טיפער שניי

(א) די לעצטע שנייען האבען בעדעקט מיט א דיקע שניי-שיכט די וועגען, ברענגענדיג צו מניעות אין דער קאמוניקאציע, בפרט פון אויטאס.

אין דאס פאהרען פון וועגען איז בעדייטענד בעשווערט.

עס זענען א ריסגעגעבען געווארען ענטשפּרעכענדע פעראָרדנונגען אוועקצונעהמען דעם שניי.

נאך 5 צוגעמאכטע בעקערייען

(א) נעכטען ביינאכט האט די סאניטאר-קאמיסיע אדורכגעפיהרט ווייטערדיגע לוסטראציעס פון בעקערייען.

5 בעקערייען, וועלכע מ'האט געפונען אין אנטי-סאניטארען צושטאנד זענען געחתמ'עט געווארען.

געביסען פון א הונט

(א) אויף זשעראמסקיעגא 75 איז שטארק צובּיסען געווארען פון א הינט דער 25-יאהריגער מארצעלי זים.

אזוי ווי עס איז דא א חשד, אז דער הונט איז געווען א משוגענער, איז דער צובּיסענער צוגענומען אויף אבסערוואציע.

זעלבסטמארד

(א) אויף קילינסקיעגא 72 האט זיך, מחמת א דחק־יגערייען אין דער משפחה אויפגעהאנגען דער ווארשני פון דער לאדזער עלעקטראווניע, יוזעף סאבטשאק.

מ'האט איהם בעוויזען נאך א לעבעדיגען ארונטערצושניידען פון דער שטריק, און פאגאטשאווע האט איהם צוגענומען אין שפּיטאל.

אפּטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען די אפּטייקען: ק. לייננוועבער (פרייהייטס-פּלאץ 2), י. הארטמאן (מלינארסקא 1), וו. דאנילעצקי (פּיעטריקאווער 127), א. פערעלמאן (ציגעל-גאס 32), י. צימער (וואלטשאנסקא 37), פ. וואיטשיצקי (נאפּיורקאווסקיעגא 27).

קינא-טעאטער
„MIRAŻ"
11 ליסטאפּאד (קאנסטאנט.) 16
היינט און פאלג. טעג!
די הערליכע ווינער שאמפּאנער קאמעדיע
אין די הויפּט-ראלען:
Feliks Bressart, Charlotta Suza
די דאמע און דער שאפער
דער פרעהליכסטער פילם פון סעזאן
פון דער נעז. „Sact" אין ווין.
אויסער'ן פּראגראם:
פּאראמאונט-צוגאבע.
פּרייזען פון די פּלעצער: 1 זל. 54 גר., 1 זל. 85 גר., 1 זל. 1.09 זל.
באלקאן 75 גר.
דער זאל איז גוט בעהייצט.

„פעראייניגונג פון די שעפערישע כוחות פון די פאלקסמאסען און פון ישוב"

ד"ר ווייצמאן'ס רעדע אויף דעם צוזאמענפאהר פון „קדימה"

תל־אביב (יט"א) די רעדע פון ד"ר חיים ווייצמאן אויף דעם צוזאמענפאהר פון דער אלגעמיינער ציוניסטישער ארגאניזאציע „קדימה" וועגען וועלכער יט"א האט שוין טעלעגראפיש מיטגעטיילט, האט בעהאט א שטארקען אפקלאנג אין גאנצען ישוב. ד"ר ווייצמאן האט אנגעהויבען זיין רעדע מיט'ן פאלגענדען לאזונג: „פעראייניגונג פון די שעפערישע כוחות פון די מאסען פון ישוב און פון פאלק. דער געדאנק פון פעראייניגונג פון די שאפונגס־כוחות — האט פארטגעזעצט ד"ר ווייצמאן — איז געבויט עלעמענטאר און דאס לעבען גופא שטויסט דערצו.

איך וואלט געוואלט זעהר דאנקבאר מיינע פאר־רעדנער, ווען זיי וואלטען נישט האבען דערמאנט מיין נאמען אין פעראיבינדונג מיט דער צוקונפטיגער עקזעקוטיווע. מיר זענען נאך ווייט פון קאנגרעס און איך וויל נישט, מען זאל מיך פעררעכענען צו דער גרויסער צאהל קאנדידאטען צו דער לייטונג.

עס וועט קומען די צייט און מיר וועלען זעהן. פון וועמען אבער די קינפטיגע עקזעקוטיווע זאל נישט בעשטעהען, וועט אויף איהר ליגען א גרויסע פעראנטווארטליכקייט. אמת, די מנהיגים זענען נאך נישט אלץ. דאס פאלק געפינט א וועג קיין א"י. אזוי איז געווען אין די צייטען פון פאר דער מלחמה און נאך דער מלחמה. דאס פאלק קומט אבער אהער מיט דעם אלעם גוטען און שלעכטען, מיט זיינע שעפערישע כחות און מיט זיינע צושטערונגס־כחות.

די האזיגע 2 געגענזעצליכע כחות ראנגלען זיך איצט אין דעם קליינעם ישוב, וואס וועט זיין גרויס. אונזער אלעמענס אויפגאבע איז צו זוכען וועגען, כדי צו שטארקען די שעפערישע כוחות און אבשוואכען די צושטערערישע. איך ווייס נישט, צי אין צווישען אונז פעראן אזא מענש, וועלכער זאל קענען אויספיהרען די האזיגע אויפגאבע. וועגען אונזער לעבען קענען מיר זיך אבלערנען פון די אלגעמיינע לעבענסערשיינונגען אויף דער וועלט.

איין ערשיינונג לאזט זיך איצט בעמערקען אין אלע לענדער סיי אין אזא ליבעראל־פארלאמענטאריש לאנד ווי ענגלאנד אבער פראנקרייך סיי לענדער, וואו עס הערשט דיקטאטור־סיסטעם, א מעטום איז שוין אבגעשאפען די פולע פרייהייט אין ווירטשאפטליכען לעבען. עס זענען פעראן לענדער, וואו

די ווירטשאפט ווערט רעגולירט גאר דורך דער רעגירונג

אבער אפילו אין ענגלאנד צייכענט אן די רעגירונג די אלגעמיינע ריכטליניען. די נייע לענדער בעספארמען פון נאך דער מלחמה, און מלוכה'שען זין אויף די נייע טעכנישע כוחות, וועלכע זענען ענטשטאנען, האבען געשטויסען די פעלקער צו דעם האזיגען סיסטעם אין ווירטשאפטליכען לעבען. דאס איינציגע לאנד, וואו עס הערשט אנארכיע אין ווירטשאפטליכען לעבען. איז ארץ־ישראל. אלץ איז הפקר אויף די גאסען פון תל־אביב, ירושלים און חיפה. די הפקר־מענשען טראכטען נישט וועגען דעם אז מיט זייערע מעשים גראבען זיי אונטער דאס לעבען, וועלכעס זיי ווילען שאפען.

מיר בעזיצען נישט קיין מלוכה־קראפט, כדי צו פערהאמעווען די צושטערונגס־כחות. מיר האבען בלויז א קליינעם כוח, וועלכען עס ווערט אויך צוגעשריבען א קליינע בעדייטונג. דאס איז אונזערע נאציאנאלע ארבייט. אין דער האזיגער ארבייט טראגט דעם גרעסטען חלק דער יודישער ארבייטער, אנ'אנדער טייל די קאלאניסטען און אלע שעפערישע כחות אין דער לאנדווירטשאפט.

מען זאגט, אז גרויס איז די אויפנאהמס־קראפט פון דער אינדוסטריע. אבער דאס מוז זיין

אנ'אינדוסטריע אויף פעסט איינגעפונדעוועטע יסודות

וואס ווערט געבויט מיט איבערלאג און נישט צוליב צייטווייליגע בעדערפענישען. אפשר וועלען מיר אויף אנ'אנדער פערזאמלונג ארומרעדען די ראציאנעלע יסודות פון אזא אינדוסטריע.

היינט צו טאג לאזט זיך בעמערקען

א ירידה אין דער לאנדווירטשאפט

און, אויב עס זענען פעראן אויפגאבען פאר דער לייטונג, בעציהט זיך דאס ראשית כל אויף דער לאנדווירטשאפט, וואוהין וועלען סוף־כל־סוף געהען די טויזענדער מענשען, וועלכע קומען קיין א"י? אויב תל־אביב וועט זיך אויסשפרייטען ביז פתח תקוה און ס'וועט זיין נויטיג אויסצוהאקן פרדסים — נישט שטענדיג דארף מען זיך בעקלאגען אויף דער טענדענץ צו פערוואנדלען פרדסים אין מגרשים — עס איז דאך נויטיג אנ'ארט פאר דירות. איין זאך איז אבער יא א נויטווענדיגקייט: מען דארף געפינען ביים באהנען, מען דארף פערברייטערען דעם שטח. איך האב אבער מורא, אז די שפעקולאנטען וועלען גלייך טרעפען צו דעם נייעם ארט.

עס איז די אויפגאבע פון דער נייער לייטונג צו קאנצענטרירען די כוחות פון קרן־היסוד, פון קרן־קימת און פון אונזערע בענק.

דער גורל פון אונזערע בענק

איז אזא, דאס ווען זיי געהט שלעכט קומען זיי בעטען הילף פון דעם נאציאנאלען קאפיטאל ווען זיי ווערען שטארקער, זאגען זיי: אט וואס מיר קענען אויפטון, ווען מיר זענען פריי פון די נאציאנאלע מוסדות. היינט צו טאג קומט זיך יעדער יוד און גרינדעט א באנק מיט 20 פונט. יעדער יוד האט זיך זיין „תל", יעדער פערשרייבט זיך אליין אין דער געשיכטע דורך מגרשים. דאס איז א כאאס. עס וועט קומען א טאג און מיר וועלען זעהן די פרוכטען פון אונזערע טעותים. איך בין מתפלל, אז דער האזיגער טאג זאל זיך אבריקען וואס ווייטער. ווער ווייס אבער, צי מיר וועלען נישט בעצאהלען דעם פרייז, וועלכען מען דארף געווענליך בעצאהלען פאר אזעלכע פעהלערען.

אין דעם איצטיגען בליהונגס־פעריאד

איז אבגעשניטען געווארען יעדע פעראיבינדונג מיט די אידעאליסטישע געדאנקען פון דער ציוניסטישער בעוועגונג, מיט דער חלוציות, פון די ארבייטער און קאלאניסטען פון די אמאליגע שווערע צייטען. איך גלויב אבער, דאס סיי אין ישוב און סיי אין חוץ־לארץ איז איצט פעראן א שטרעבונג צו פערדערען עטוואס דעם וועג. אויב עס וועט געלינגען דער „קדימה" און די אנדערע ריכטונגען, וועלכע שטעהען נאהענט צו איהר, צו העלפען אין דער האזיגער ענדערונג, וועלען זיי ערפילען זייער אויפגאבע. און די אויפגאבע איז — זיך בעהערשען סיי אין אויפבליה־פעריאד, סיי אין די טעג פון בהלה.

חיים ווייצמאן האט דאן בעריהרט דעם „לייכטען ציוניזם" און געזאגט: עס איז שוין פערביי די צייט, ווען יודען האבען געגלויבט, אז עס איז פעראן א לייכטער ציוניזם, אז עס איז גענוג צו פאדערען פון רעגירונגען און זיי וועלען אונז געבען דאס „טעלערל פון הימעל". עס איז גענוג צו זאגען מיר פערלאנגען דאס און דאס און זיי וועלען ענטפערען — ביטע זעהר! דער נאאיווער ציוניזם זעצט פאר די האזיגע פסיכאלאגיע. אויב כדי צו בויען איין הויז אין תל־אביב איז נויטיג צו בעדעקען דעם שטח מיט געלד און דאקומענטען, איז דאך דאס נויטיג אין א פיל גרעסערער מאס, כדי צו בויען א מדינה מיט פיל הייזער.

יעדער דונאם ערד, וועלכען מיר ערווארבען, יעדע ממשות'דיגע זאך, וואס ווערט דא געטון, איז פיל וויכטיגער פון די פעטיציעס.

איך בין געווען אין פעלקערבונד

און מיר איז בעקאנט דער בית־הקברות פון די האזיגע פעטיציעס. עס איז דארט פעראן פאר זיי א בעזונדער צימער. אויב איהר וועט קומען צו די ווארשאווער יודען און איהר וועט זיי זאגען: שרייבט אונטער און איהר וועט אלץ דערגרייכען. וועלען זיי תיכף אונטערשרייבען. מען דארף זיי בלויז בעווייזען, וואו זיי דארפען אונטערשרייבען. איך זאג, אז די בליהונגס־טעג וועלען נישט פערבייגעהען. אויב זיי וועלען זיך אבער ענדיגען, מוז מען האבען די אויסדויער־קראפט און בלייבען אויפ'ן פלאץ.

גוט האט געטון „קדימה", וואס זי האט אנגעצייכענט א פלאן פון ציוניסטישער בילדונגס־ארבייט און אויף א לענגערע צייט אנשטאט זיך בעשעפטיגען מיט פאליטישען קינדער־שפיל, מיט וועלכען מיר שפילען זיך זייט צעהן יאהר.

מיר לעבען אין אומערנסט שווערע צייטען, אין משך פון די לעצטע צוויי יאהר האבען מיר געפיהלט די כוואליעס, וואס קומען פון דייטשלאנד, און פערגלייך אבער דערמיט,

וואס עס געשעהט אין פוילען

איז די גאנצע עליה פון דייטשלאנד, ווי א טראפען אין ים. דארט זענען פעראן הונדערטער טויזענדער יודען, וועלכע ווארטען אויף דער מעגליכקייט עולה צו זיין א"י.

אויב מיר גלויבען אין אונזער אויפגאבע, דארפען מיר צוגרייטען פאר זיי ארט. אין איצטיגען מצב, ווען דער פרייז פון א דונאם אין תל־אביב — צניין, חלילה! וואס זאג איך א דונאם! דער פרייז פון א פיק און א האלבען פיק שטייגט איבער דאס גאנצע פערמעגען פון א מיטעלשטאנדס־יוד — וואוהין וועט דערפיהרען אזא מצב?

מיר האבען געזאגט, אז דאס לעבען פון די יודען האט זיך געשטאלטעט אונטער'ן דרוק פון פרעמדע קולטורען. ווען מיר וועלען קומען קיין ארץ־ישראל, וועלען מיר שאפען נייע ווערטען — צי האבען מיר זיי געשאפען? מיר לעבען דא מיט א לעבען פון איבערזעצונג, תרגום של גלות, אויך דאס העבראיש איז איבערגעזעצט. עס איז א פליכט פון דער ציוניסטישער לייטונג צו ענדערען די איבערזעצונגען און שאפען דעם מקור.

די אויפגאבע איז גארנישט קיין לייכטע. פיל דורות וועלען אריבער ביז פון דעם קבוץ־גלויות וועט ענטשטעהן א מלוכה'ש פאלק.

GABINET KOSMETYCZNY I. NAMIOTOWEJ

ul. Narutowicza 11 front, I piętro

przyjm.: 10–3 i 5–8.
Masaż twarzy, maquillage,
trwałe przyciemnianie
brwi i rzęs, usuwanie
brodawek oraz zbędnego
owłosienia.
Porady bezpłatne.
Ceny przystępne.

BEBE SZOFMANA פאר דעם קינד־ספעציעלע קינדער־זייף

סטודיע איבער דער געשיכטע פון יודען אין לאדז

(אין צוזאמענהאנג מיט דער מאנאגראפיע פון ד"ר פ. פרידמאן, וואס דערשיינט איינגיכען)

פון ד"ר י. שיפער

גרויסע מאנאגראפיע איבער יודען אין לאדז, ביז'ן יאהר 1863, קענען מיר שוין עטליכע ארבייטען פון דערמאנטען היסטאריקער, וועלכע פיהרען אונז אריין אין עטליכע געביטען פון דער היסטאריע פון לאדזער יודען:

1) די ראל פון יודען און דער ענטוויקלונג פון דער לאדזער טעקסטיל־אינדוסטריע (געדרוקט „מיעשענטשניק זשידאווסקי" 1931). 2) „יודען אין דער לאדזער טעקסטיל־אינדוסטריע און די ערשטע פאזען פון איהר ענטוויקלונג" (געדריקט אין „ראטשניק לודזקי" 1930), 3) „א סאציאלער קאנפליקט אין לאדז, אין תחילת פון 19־טען יאהרהונדערט (ייווא־בלעטער 1931), 4) „די אנהויבען פון דער אינדוסטריע אין לאדז 1823—1830" (לאדז, 1933, א גרעסערע מאנאגראפיע, וועלכע ענטהאלט א סך וויכטיגע ידיעות וועגען לאדזער יודען). 5) „די ערשטע יודען אין לאדז" („כראניק פון דער יודישער קהלה אין לאדז 4־טע יאהרגאנג, נומ. 54), לסוף, 6) די אויסגעצייכענטע ארבייט, א. נ. „די יודישע בעפעלקערונג אין לאדז, ביז 1863 אינ'ם ליכט פון ציפערען" („קווארטאלניק סטאטיסטישני", 1933).

מיר האלטען, אז עס וועט כדאי זיין ארומצורעדען די אויספיהרונגען, וועלכע ד"ר פרידמאן איז דערגאנגען אין זיינע דערמאנטע ארבייטען.

מיר וועלען אנהויבען פון דער ארבייט: „די ערשטע יודען אין לאדז", אין וועלכער דער מחבר פאלעמיזירט מיט א. אלפערין, וועלכער גיט אז, אין זיין ארבייט „יודען אין לאדז", אז די געגענווארט פון יודען אין לאדז, לאזט זיך קאנסטאטירען ערשט, זייט'ן יאהר 1785, — ד"ר פרידמאן בעווייזט אבער. אויפ'ן סמך פון אקטען פון דער וולאצלאווער קאפיטול, אז יודען זענען שוין געווען אין לאדז, אין תחילת פון 18־טען יאהרהונדערט. ווייטערדיגע, וויסענשאפטליכע מקורים, זענען פאר איהם, די אויפגעזוכטע אין ווארשאווער הויפט־ארכיוו טאריפען פון יודישען קאפ־שטייער פון 1775, א דאנק וועלכע ער רעקאנסטרואירט דאס בילד פון דעם דעמאלדיגען יודישען קבוץ אין לאדז.

געגען דער אנגענומענער מיינונג, אז אין תחילת 19־טען יאהרהונדערט, האבען צווישען דעם יודישען מייסטער און זיינע געזעלען געהערשט „פאטריארכאלע בעציהונגען, געפינען מיר זעהר אינטערעסאנטע רעוואלוציעס אין דער צווייטער ארבייט פון ד"ר פרידמאן „א סאציאלער קאנפליקט אין לאדז אין תחילת פון 19־טען יאהרהונדערט", וועלכע איז אגב זעהר וויכטיגער צושטייער צו דער געשיכטע פון דער יודישער מלאכה אין לאדז.

אין דריטער ארבייט, ווידער: „די יודען אין דער לאדזער אינדוסטריע און דער ערשטער סטאדיע פון איהר ענטוויקלונג" און אין „די אנהויבען פון דער לאדזער אינדוסטריע, בעווייזט אונז דער מחבר, אז די וויכטיגסטע פראצעסען פון א מאסען־אריינשטראמונג פון יודען אין דער לאדזער אינדוסטריע זענען ערשט פארגעקומען נאכ'ן יאהר 1860 און אז, ביז 1860 זענען ענטשטאנען די בעדינגונגען, וועלכע האבען בהדרגה פארגעבריים דעם שפעטערדיגען פראצעס, און אלגעמיין האבען זיך מיט דער לאדזער אינדוסטריע, אין איהר ערשטע סטאדיע, פעראינטערעסירט מעהרער, די יודישע סוחרים, ווי די יודישע בעלי־מלאכות.

די לעצטע פערעפענטליכטע ארבייט, אויף דעם געביט, פון ד"ר פרידמאן איז זיין „די יודישע בעפעלקערונג פון לאדז, ביז 1863 אינ'ם ליכט פון ציפערען". אין דער ארבייט שטעקט א זעהר רייכער מאטעריאל און זי צייכענט זיך אויס מיט דער מוסטערהאפטער דורכדרינגליכקייט און לויטערקייט פון דער אנאליז פון דער דערווארבענער סטאטיסטיק און מיט איהר הויכער וויסענשאפטליכער גענויאיגקייט.

* * *

רעזומירענדיג די דערמאנטע אויספיהרען פון די ביז איצט פערעפענטליכטע ארבייטען פון דעם דערמאנטען מחבר, דערווארטען מיר מיט א בעזונדערער פעראינטערעסירטקייט דאס דערשיינען פון דער גרויסער מאנאגראפיע, וועלכע וועט ארויסגעגעבען א דאנק דעם לאדזער אפטייל פון דער יודישער לאנדקענטשאפט־געזעלשאפט און פון וועלכע מיר וועלען זיך דערוויסען זעהר א סך טשיקאווע זאכען, ווי למשל: די ענטשטעהונג פון דעם יודישען געהעטא אין לאדז, די קאמפען פאר די רעכטען צו וואוינען מחוץ'ן רעוויר, די ענטשטעהונג פון דער ציישטאט און פון באלוט א. א. וו. און עס בלייבט אונז, לסוף נאך איבער די ווינשען: אז פרידמאן זאל זיינע פארשונגען נישט פערענדיגען מיט'ן יאהר 1863, נאר זאל זיי ווייטער דורכפיהרען און זאל ארומנעהמען אויך דעם פעריאד פון דעם גרויס־קאפיטאליסטישען לאדז, אין וועלכען די יודען האבען געשפילט א בעדייטענדיגערע ראל ווי אין תחילת און —

אז אנדערע קולטור־געזעלשאפטען, זאלען זיך ארויסנעהמען א מוסטער פון דער לאדזער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט.

— 2. —

נאך א פאר ווערטער וועגען דעם לאקאלען פאטריאטיזם", אין וועמענס נאמען דער פראספעקט דעקלאמירט די מאנאגראפיע פון ד"ר פרידמאן.

מיר קענען ענטשידען נישט מסכים זיין מיט אזא מין אויפפאסונג פון ענין; אויב האנדעלט זיך וועגען דער גאנצקייט פון דער יודישער געשיכטע אין פוילען, במשך פון 19. יאהרהונדערט (און פון תחילת 20־טען יאהרהונדערט), קענען אונז צום מעהרסטען דערפון עפעס זאגען די מאנאגראפיעס איבער יודען פון צוויי קהלות: ווארשע און לאדז. די יודישע קהלה אין ווארשע הערוועקט דעם ביגער ביים היסטאריקער צוליב דעם, וואס זי איז די קהלה פון דער פוילישער רעזידענץ און, אלס אזעלכע איז זי (ווי, איבריגענס יעדע רעזידענץ־שטאט אין 19־טען יאהרהונדערט) משפיע אויפ'ן פאליטישען און קולטורעלען לעבען, נישט בלויז פון יודענטום אין דער רעזידענץ־שטאט, נאר אויך אויפ'ן יודענטום פון דער פראווינץ. ווידער, די לאדזער קהלה, האט פאר דעם „נייע־היסטאריקער" א ספעציפישען אנריז, און פאר דער אלגעמיינער געשיכטע פון יודענטום אין פוילען, האט זי א בעזונדערען בעדייט: דער לאדזער יודישער קיבוץ איז אנ'אויסנאהמליכער טיפ פון א יודישע קהלה אין פוילען, וועמענס געשיכטע עס דערגעהט נישט, כמעט, אויסער'ן 19־טען יאהרהונדערט, דאס איז איינס, און פון דער צווייטער זייט, ווידער — האבען מיר דא צו טון מיט א צענטער, וואו די ווירטשאפטליכע עקספאנסיע פון פוילישע יודען האט געפינען פאר זיך דאס בריטסטע פעלד און האט דערגרייכט דעם גרעסטען פערנעם.

מיט קיין שום אנדערען ביישפיל, ווי מיט דעם לאדזער, קען מען נישט בעסער בעלויכטען די איבערשאטירונגען, וועלכע האבען אזוי, פון גרונט־אויס, פערענדערט די ווירטשאפטליכע און געזעלשאפטליכע סטרוקטור פון פוילישען יודענטום, במשך פון 19־טען יאהרהונדערט, און דער פראספעקט, שטרייכט דעריבער, מיט רעכט אונטער, אז „דאס אויספאלען פון די געשיכטליכע פראצעסען און די שאטירונגען, בעווייזען זיך מיט א בעזונדערער בולטקייט אין לאדז, וועמענס שנעלע ענטוויקלונג פון די אומגעוועהנליכע טעמפא פון איהר קאלאסאלען וואוקס, איז אנ'אוניקאט אין פוילען".

אמת, אין דעם מאמענט שטעקט דער גאנצער תוכן פון דער בעדייטונג, וואס עס קען האבען די מאנאגראפישע ארבייטען איבער די יודען אין לאדז פון דעם פערדינסטפולען היסטאריקער ד"ר פ. פרידמאן.

איידער נאך, עס בעמיה'ט זיך די אנטאגאניסטע,

סיימאן וועט שוין אזוי שנעל נישט פאהרען קיין בערלין

די געשיכטע מיטן „ווייסען בוך", וואס די ענגלישע רעגירונג האט ארויסגעגעבען, האט אין דייטשלאנד ארויסגערופען א גאנצען שטורעם. די ענגלישע רעגירונג האט געגעבען אונצווידייטיג צו פערשטיין אז זי האט נישט קיין צו גרויסען גלויבען אין די אלע שלום־רעדעס וואס קומען פון דריטען רייך.

בכלל איז אבער דאס „ווייסע בוך" ארויסגעגעבען געווארען פארן אינערליכען געברויך. די ענגלישע רעגירונג האט געוואלט בעגרינדען פארוואס דער מיליטערישער בודזשעט איז בעדייטענד געהעכערט געווארען, עס ווערט דארט צווישען אנדערען געזאגט, אז די ענגלישע רעגירונג שטרעבט צו שלום־פאליטיק שטרעבענדיג אריינצוציהען אין דער פאמיליע די פעלקער אויך די געוועזענע געגנער און צו בעגרענצען די בעוואפענונגען. די געשעהענישען פון דער לעצטער צייט ווערט דארט ווייטער געזאגט, דערנעהנטערן אבער צו אזא פונקט, ווען די ענגלישע אימפעריע וועט שוין נישט האבען גענוג מיטלען צו פערטיידיגען זיך געגען א מעגליכען אנפאל.

ווייטער ווייזט דאס „ווייסע בוך" אן אויף די נישט־געלונגענע ענטוואפנונגס־קאנפערענצען און אויף די דייטשע בעוואפענונגען. די ענגלישע רעגירונג, וואס אנ'אמת, נעמט מיט צופרידענהייט אן די שלום דעקלאראציעס פון די אנפיהרענדע דייטשע פאליטיקער, זי קען אבער נישט גלייכצייטיג נישט אנערקענט דעם פאקט, אז די בעוואפענטע דייטשע כוחות, ווי אויך די שטימונג, וואס הערשט אין איצטיגען מאמענט ביים דייטשען פאלק, בעזונדערס ביי דער יוגענד, פערגרעסערען דאס אלגעמיינע געפיהל פון נישט זיכערקייט, א חוץ דעם בעוואפענען זיך נישט נאר דייטשלאנד, נאר אויך ראטען־פערבאנד, יאפאן, די פעראייניגטע שטאטען און אנדערע פעלקער.

צוליב די דאזיגע שטעלען פון „ווייסען בוך", זאל טאקע האבען נישט צושטאנד געקומען סיימאנס וויזיט אין בערלין, היטלער איז פלוצלונג קראנק געווארען. דער דייטשער אמבאסאדאר אין לאנדאן האט זיין וויזיט אפגערופען, די ענגלישע רעגירונג האט אויסגעדריקט בעדויערן צוליב'ן „פיהרערס" קראנקהייט, און אפיציעל איז דער ענין ערלעדיגט. דעם פיהרערס „כריפקע" קען אבער האבען גאנץ בעדייטענדע פאליטישע פאלגען, וועגען דעם וואס מען שאצט אין ענגלאנד אפ דעם אינצידענט שרייבט די „גאז. פאל." אין א קארעספאנדענץ פון לאנדאן, צווישען אנדערם פאלגענדעס:

עס זענען נישט פאראן א סך אזעלכע, וואס גלויבען די אפיציעלע ווערסיעס אין דער דאזיגער פראגע און זעלטען ווען זענען די סמנים פון א „דיפלאמאטישער קרענק" געווען אזוי בולט, ווי אין דעם פאל. מיר האבען דא צו טון מיט א מעהר קאמפליצירטען ענין, ווייל דעם וויזיט רופט אפ נישט דער איינלאדנער נאר דער וואס האט איינגעלאדען. די ריקזיכטען פון דער אינטערנאציאנאלער קורטואזיע ערלויבען נישט דער ענגלישער פרעסע צו צווייפלען אין דער אויפריכטיגקייט פון די דייטשע קאמוניקאטען, להיפוך צו דער דייטשער פרעסע, שטעלט די לאנדאנער ראדיא פעסט, אז דער „פיהרער" איז ווירקליך שטארק פערקיהלט, דאס אפיציעלע לאנדאן מוז זיך פערענטפערען פאר דער עפענטליכער מיינונג.

נאר דער גאנצער אינצידענט האט איבערגעלאזט אנ'אונאנגענעהמען אפזאץ און קען לייכט גורם זיין א כראנישען קאטאר פון די ענגליש־דייטשע בעציהונגען, שוין נעכטען האבען זיך אייניגע צייטונגען פערוואונדערט, וואס מען האט אויסגעוועהלט אזא נישט פאסיגען מאמענט צו דער וויזיט אין בערלין. אדער צו פובליקירען דאס „ווייסע בוך", עס געהערט נישט צום גוטען טאן, און נישט צו דער דיפלאמאטישער געשיקטקייט, ווען דער איינגעלאדענער גאסט שטעלט עפענטליך דעם גאסט־געבער נאך פארן בעזוך, שווערע פארוואורפען, אפריגענס איינס פון די צוויי: אויב מ'גלויבט נישט אין דעם ווילען צו שלום ביי די דייטשען, צו וואס אונטערהאנדלט מען מיט זיי? גלויבט מען ווידער יא אין אזא ווילען, צו וואס איז נויטיג אויפצוהייבען אין „ווייסען בוך" אלארמירען וואס רייצען די דייטשען?

צי וועט נאך צושטאנדקומען סיימאנס וויזיט אין בערלין? דערווייל זעהט עס אויס פאראדאקסאל אז דאס „ווייסע בוך" האט ביי די ענגלישע סאציאליסטען און פאציפיסטען ארויסגערופען א נישט־קלענערע אומצופרידענהייט, ווי ביי די דייטשע נאציס. זיי אטאקירען די רעגירונג דערפאר, וואס זי האט אפגעזאגט פון זשענעווער אידעאלען וועגען שלום און האט זיך געלאזט בעאיינפלוסען פון די אייניגע מיליטאריסטען, געבענדיג דעם סיגנאל צו א נייעם בעוואפענונגס־געיעג, די צווייטע ווידער ווארפען דער ענגלישער רעגירונג, אז זי ווענדט אן א צווייפאכע מאס פאר זיך און פאר אנדערע, אבער פון ביידע לאגערען ווערט אנגעוויזען אז דאס ענגלישע אויסערן־מיניסטעריום בעקומט איהרע אינספיראציעס פון פאריז.

די ענגלישע פרעסע האט אויף דעם וויזיט־אינצידענט רעאגירט זעהר לעבהאפט, די צייטונגען, וואס שטעהען נאהענט צו דער רעגירונג, בעמיהען זיך דעם ענין צו שילדערן אין א מילדן טאן. די „טיימס" בעגרעניצט זיך נאר מיט דעם בעריכט פון איהר בערלינער קארעספאנדענט. אלע איבעריגע צייטונגען ווידמען דער פראגע לייט־ארטיקלען. „דיילי טעלעגראף" דריקט אויס די האפנונג אז דער פיהרער וועט אין גיכען געזונד ווערען און דער וויזיט וועט שוין נישט מעהר אפגעשלעפט ווערען. די פרא־רעגירונגס צייטונגען וואונדערען זיך פארוואס דאס ווייסע בוך האט געמאכט אזא שלעכטען איינדרוק אין דייטשלאנד. זיי ווייזען אן, אז ענליכע ערקלערונגען זענען שוין נישט איינמאל אפגעגעבען געווארען אין ענגלישען פארלאמענט.

דאגעגען די אפאזיציאנעלע פרעסע זעהט אין דעם ענין אנ'אונטאקט. עס דארף בעטאנט ווערען אז דער גאנצער אינצידענט העלפט אין א געוויסער מאס צו צו אטאקירען דאס „ווייסע בוך" אויך צוליב אנדערע סיבות. די צייטונגען זענען אין דער מיינונג, אז אונאפהענגיג פון דעם איינדרוק אין דייטשלאנד, מוז דאס „ווייסע בוך" אויך דערפיהרען צו א קריזיס אין זשענעווע". עס האבען זיך אפילו פערשפרייט קלאנגען אז אונטערן דרוק פון דער לייבאר פארטיי וועט העדנערסאן רעזיגנירען פון אמט פון פארזיצענדער פון דער ענטוואפנונגס־קאנפערענץ.

די גענעראל־דעבאטע וואס וועט זיך מאנטאג אנהויבען אין ענגלישען פארלאמענט וועט אפשר ברענגען א ענטשפאנונג, איצט קומען פאר קאבינעט זיצונגען, אויף וועלכע עס ווערט בעטראכט די פראגע פון דעם נישט־צושטאנדגעקומענעם וויזיט ווי אויך דער גורל פון די ווייטערדיגע סיימאנס נסיעות. בכלל הערשט די איבערצייגונג, אז דער דיפלאמאטישער אינצידענט מיט דעם בערלינער וויזיט איז נישט לייכט צו ליקווידירען און אז די ענגלישע געסט וועלען שוין אזוי שנעל קיין בערלין נישט פאהרען. דאס וועט אהן שום ספק האבען א השפעה אויפ'ן גורל פון דער פראנצויזיש־ענגלישער איניציאטיוו אפצוהיטען דעם שלום אין אייראפא.

בירגער־קריג אין גריכענלאנד — א דראהונג דעם אייראפעאישען שלום

די פערגאנגענע וואך האט זיך אויסגעצייכענט נישט נאר מיט דער גרויסער דיפלאמאטישער געשעהעניש פון היטלערס „כריפקע", וואס קען האבען א געוואלדיגע בעדייטונג פאר דער ווייטערדיגער געשטאלטונג פון דער אייראפעאישער פאליטיק. נאר אויך אין אנ'אנדערען ווינקעל פון אייראפע האט זיך גאנץ אונערווארטעט אנגעצונדען א פייער, וואס דראהט מיט ערנסטע קאנסעקווענצען, עס האט אנגעהויבען צו רויכערען דער באלקאן, וועלכער איז ווי בעוואוסט, פון שטענדיג אן מסוגל ארויסצורופען די פערוויקעלטסטע קאמפליקאציעס, אין דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק. דער אויפשטאנד אין גריכענלאנד וואקסט זיך פונאנדער, וואס אמאל אלץ גרעסער און מען קען נישט פאראויסזעהען מיט וואס דאס וועט זיך ענדיגען.

פון די אנקומענדיגע ידיעות פון פערשידענע קוועלען וועגען פערלויף פון די געשעהענישען אין גריכענלאנד איז נאך ביזן איצטיגען מאמענט שווער זיך צו אריענטירען, ווי די זאך זעהט אויס אין דער ווירקליכקייט, די קנאפע אפיציעלע קאמוניקאטען פון אטען דערצעהלען אפילו וועגען דער ערנסט פון דער לאגע, זיי זאגען אבער גלייכצייטיג אן די ליקווידאציע פון אויפשטאנד, אין משך פון די נאהענטסטע שעה'ן.

דאגעגען אבער די ידיעות וואס קומען אן דורך בעלגראד, רוים און טיילווייז פון פאריז, שילדערן די לאגע אין גאנץ אנדערע פארבען.

די רעוואלוציע, וועלכע האט איהר הויפט־שטיץ־פונקט אויף דער אינזעל קרעטא, וואו עס געפינט זיך ווענידעלאס, און וואוהין עס איז אויך אפגעפאהרען דער טייל פון צובונטעוועטען פלאט, האט זיך שוין אויסגעשפרייט אויפן גאנצען מזרחדיגען טייל פון מאקעדאניען און האט ארומגענומען א רייע מיליטערישע גארניזאנען אין דער געגענד. די פערביסענע קאמפען וואס האבען זיך אין משך פון גאנצען נעכטיגען טאג אפגעשפילט, בעווייזען, אז די רעוואלוציאנערען בעמיהען זיך אריינצורייסען קיין סאלאניקי, וואס איז אויך בעדראהט פון דער רעוואלוציאנערער בעוועגונג. אויב די רעוואלוציאנערען זאלען פערכאפען סאלאניקי, וועט די לאגע פון דער רעגירונג זיין זעהר א שווערע, דער אפעל פון פרעזידענט זאימיס און גענעראל קאנדילים בעווייזען, אז די רעגירונג איז גרייט אנצוקניפען אונטערהאנדלונגען מיט די רעוואלוציאנערען, אבער דערווייל האבען די דאזיגע אפעלען נישט געהאט קיין ערפאלג.

די פעראנטווארטליכקייט פארן אויסברוך פון אויפשטאנד וואס די רעגירונג ווארפט ארויף אויף דעם אלטען מלוכה־מאן און גרינדער פון דער גריכישער רעפובליק, ווענידעלאס, האט, זעהט אויס, א בעגרינדונג. ווענידעלאס ווארפט נישט אפ די פעראנטווארטליכקייט און איז גרייט צו קעמפען ביז צום ענדגילטיגען רעזולטאט.

גענעראל פלאסטיראס קומען קיין גריכענלאנד איז מסוגל אריינצופיהרען אין דעם גריכישען בירגער־קריג גאר נייע און אונערווארטעטע אקצענטען. ווענידעלאס אמאליגער פערבינדעטער זאל איצט זיין זיין פערביסענער געגנער און ער וועט מסתמא פרובירען אליין צו פארמירען די מאכט, וועלכער ער וויל צוגעבען אנ'אנדערען כאראקטער, ווי דאס וואלט זיך געוואונשען דער ענטשלאסענער דעמאקראט און רעפובליקאנער ווענידעלאס.

אז די געשעהענישען אין גריכענלאנד וועלען נישט בלייבען אהן אפקלאנג אין דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק, בעזונדערס אויב עס האנדעלט זיך וועגען די דירעקטע גריכישע שכנים, בעווייזט אמבעסטען די ערקלערונג פון בולגארישען אויסערן־מיניסטער באטאלאוו. פון דער דאזיגער ערקלערונג דערוויסען מיר זיך, אז בולגאריען האט פערשטארקט איהרע מיליטערישע אפטיילונגען אויף דער גרעניץ. דאס זאל זיין אנ'ענטפער אויף געוויסע מיליטערישע שריט מצד דער טערקישער רעגירונג.

קיינע פון די דעפעשען, וואס זענען די לעצטע טעג אנגעקומען האבען גארנישט געמעלדעט וועגען די מיליטערישע איבערגרופירונגען אויף דער טערקיש־בולגארישער גרעניץ. זיי זענען זעהט אויס, געווען זעהר טיף פערקאנספירירט סיי מצד דער טערקישער רעגירונג, סיי מצד דער בולגארישער רעגירונג. אין ליכט פון מיניסטער באטאלאוו ערקלערונג בעקומט א בעזונדערע בעדייטונג די לאקאנישע אפלייקענונג פון דער ענגלישער רעגירונג וועגען דעם אז א טייל פון ענגלישען פלאט וואס געפינט זיך ביי מאלטא, זאל האבען ארויסגעפאהרען אין א אומבעקאנטער ריכטונג, ווי אויך די לעצטע ידיעה, אז צוויי פראנצויזישע טארפעדא שיפען גרייטען זיך אפצופאהרען אין די גריכישע וואסערען.

אין דער אויסלענדישער פרעסע, און נעמליך אין „פארי סואר" האבען זיך שוין בעוויזען קאמענטארען צו די געשעהענישען אין גריכענלאנד, אין וועלכע עס ווערט געזאגט, אז די רוה אין גריכענלאנד איז נישט נאר אנ'אינערליכע פראגע פון דאזיגען לאנד נאר אינטערעסירט אויך אלע אנדערע לענדער וואס האבען געצייכענט דעם באלקאן אפמאך, און וועלכע וועלען „אויב די לאגע זאל זיך פערערגערען מוזען אונטערנעהמען א אקטיווע אינטערווענץ, בכדי צוריקצושטעלען די ארדנונג אין גריכענלאנד".

פון די דאזיגע קאמענטארען איז אבער נישט קלאר לטובת וועמען די דאזיגע אינטערווענץ פון די דירעקטע גריכישע שכנים ווי אויך פון די גרויסע אייראפעאישע מלוכות, וואלט עווענטועל געקענט זיך ווענדען. נעהמענדיג אבער אין אכט אז ווענידעלאס איז שטענדיג געווען א אנהענגער פון די אמאליגע קאאליציע מלוכות און אז דאס האט ער אדורכגעפיהרט בעת דער וועלט מלחמה, אז גריכענלאנד זאל צושטעהן צו דער קאאליציע, דארף מען אננעהמען, אז סימפאטיעס פון פראנקרייך און ענגלאנד זענען פולשטענדיג אויף דער זייט פון ווענידעלאסען.

די קאמאנדירען פון דער רויטער ארמעע

אין דער „פראגער פרעסע" איז פערעפענטליכט א ארטיקעל וועגען דער רויטער ארמעע פון וועלכען מיר ברענגען דא פאלגענדען אויסצוג:

די קאמאנדירען שטאמען פון דריי פערשידענע קאדרען: פון דער מאסע פון יענע סאלדאטען, וואס האבען זיך בעת דעם בירגער־קריג ארויפגעארבייט צו פיהרערס און שפעטער האבען זיי בעזוכט מיליטערישע שולען. פון עלטערע ספעציאליסטען, וואס האבען הינטער זיך די ערפאהרונגען פון דער וועלט מלחמה און צאריסטישע מיליטערישע שולען, פון יונגע קאמאנדירען, וואס האבען שוין געענדיגט די איצטיגע סאוויעטישע מיליטערישע שולען, בכלל אין אויך אין דער גאנצע קאמאנדא שטארק א אפשפיגלונג פון דער איצטיגער געזעלשאפט: כמעט א פירטעל שטאמט פון די ארבייטער רייען, א העלפט פון פויערען און מעהר פון א פירטעל פון דער אמאליגער אינטעליגענץ, א העלפט איז ארגאניזירט אין דער קאמוניסטישער פארטיי. אלע ווייסען דאס זיי בילדען דעם חוט־השדרה פון דער מלוכה. סאלדאטען שטעהען אין טויערען פון די מלוכה־דרוקעריי'ען, פאר אלע מלוכה'שע בנינים און אמטען, פאר די טויערען פון די פאבריקען און אין די בעוואכטע פאבריקס בנינים. סאלדאטען מיט באגנעטען היטען אפ די עלעקטרישע און וואסער קראפט אינסטאלאציעס, דער דניעפערסטרא, די אמאליגע רויטע סאלדאטען פיהרען די קאלכאזען, זיי שיצען די באהנען און בריקען, זיי שטעהען פאר דעם לענין־מאוזאלעאום ווי סטאטוען אין לאנגע מאנטלען, וואס זענען זעהר ענליך צו די פון דער אמאליגער ארמעע אין מיטעלאלטערליכע היטען־העלמען.

אין דעם אויפנאהמס־סאלאן ביי ליטווינאוו, שטעהט אין זיין דונקעלער פאבט דער אמאליגער קאמאנדיר פון דער 1־טער רייטער־ארמעע סעמיאן מיכאילאוויטש בודיעני, ער איז 50 יאהר אלט, אבער זיין פיגור איז שלאנק און ער האט נאר זיינע שווארצע האר, פון א פארטיזאן איז ער געשטיגען צו א ארמעע־פיהרער. די עטאפען פון דאזיגען אויפשטייג זענען: קאמפען געגען דעניקין ביי וואראניעזש, דער מארש געגען טאגאנראג און ראסטאוו, דער מארש פון דער קובאנער געגענד צו דעם פוילישען פראנט. דער דורכברוך ביי בערדיטשעוו, דאס פערנעהמען ראוונא, דער קאוואלעריע אנגריף געגען גענעראל וראנגעל און די ארומרינגלונגס קאמפען אויף נאך קרים. ער האט א גאנצע רייהע פון העכערע אויסצייכנונגען, מעדאלען און ארדענס. ער שרייבט מיט א שווער לעזבארער האנד. בעשיידען מיידט ער אויס יעדען בילינגען לויב. ער הויבט אן צו דערצעהלען, אז די קאמפען דאס לעבען אין לאגער זענען איינס, אבער די הויכע מיליטערישע אקאדעמיע איז עפעס אנדערש. „שווער זעהר שווער"... און ווייל ער קען געשיכטע ערקלערט ער באלד וועגען יאן זשיזקא, דעם גרויסען ארמעע אנפיהרער פון די הוסיטען: „ער איז געוועזען מעהר ווי מיר סאלדאטען, ער איז געווען א מלוכה מאן".

און מיטען געשפרעך איז אנגעקומען דער יאפאנישער מיליטער אטאשע, וועלכער האט זיך פערנייגט פאר בודיעני. בודיעני האט פריינדליך געשמייכעלט און פלוצלונג אנגעהויבען צו דערצעהלען וועגען טוכאטשעווסקי, וועלכער איז געשטאנען אין מיטען זאל, ווי א אנפיהרער איבער די אלע ציוויליסטען. ער איז 40 יאהר אלט, דאס איז א מענש פון אויסערגעוועהנליכער דרייסטקייט, בעת דער מלחמה האט ער אלס צארישער אפיציר 5 מאל פרובירט צו אנטלויפען פון דער דייטשער געפאנגענשאפט און עס איז איהם ענדליך געלונגען אין חודש פון דער אקטאבער רעוואלוציע צו קומען קיין רוסלאנד. אין דער געפאנגענשאפט אין אינגאלשטאט האט ער זיך צוזאמענגעטראפען מיט פראנצויזען און רעדט דעריבער איצט א פרעכטיגע פראנצויזיש. שוין אין אפריל 1918 איז ער אריינגעטרעטען אין דער קאמוניסטישער פארטיי און איז געווארען קאמאנדיר אויף דעם מזרח פראנט. בעת דעם פויליש־סאוויעטישען קריג איז ער געשטאנען הינטער ווארשא. מארשאל פילסודסקיס ווערק „1920" איז א ענטפער אויף דעם גלענצענדען אנאליז פון די סטראטעגישע בעדינגונגען פון דער פויליש־סאוויעטישער מלחמה, וואס טוכאטשעווסקי האט אנגעשריבען. איצט איז ער, נאך ווארשילאווען, דער צווייטער מאן אין דער רויטער ארמעע. „פרעגט ביי טוכאטשעווסקין" — האט בודיעני געזאגט צו מיר — „ווי שווער עס איז צו ענדיגען א מיליטערישע אקאדעמיע און גלייכצייטיג צו ערפילען די געוועהנליכע דינסט פליכטען..." אלס ענטפער דערויף האט טוכאטשעווסקי געשמייכעלט און אנגעהויבען צו רעדען וועגען דער רוסישער ליטעראטור אבער אויך וועגען דעם פראנצויזישען נייעסטען מאללרא. דערביי האבען זיינע דונקעלע אויגען און זיין כמעט פראנצויזיש פנים זעהר צוגעפאסט צו אזא געשפרעך, אז עס האט ארויסגערופען א מערקווירדיגע אילוזיע, נאר די הויכע מיליטערישע אויסצייכענונגען פון רויטען עמאליע און דער האקי־גרינער אוניפארם האבען קאריגירט די דאזיגע אילוזיע".

דייטשע יודען אויסגעשלאסען פון דעם אלימפישען־ליטעראטור־קאנקורס

בערלין. (יט"א) אין דייטשלאנד ווערען געמאכט פארבערייטונגען צו די אלימפישע קונסט־פארמעסטונגען אין יאהר 1936. לויט דער מיטטיילונג פון „רייכספערבאנד פון דייטשע שריפט־שטעלער", קענען זיך יודען און נישט־אריער נישט בעטייליגען אין דעם ענטשפרעכענדען ליטעראַרישען קאנקורס אין דייטשלאנד.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.
Safe jest NAJPEWNIEJSZEM miejscem przechowywania posagu Twej córki.

לאָדז
8 מערץ 1935

נייער פאָלקסבלאט

לאָדז
8 מערץ 1935

איבערן גליל צופוס!!!

פון יצחק קאצענעלסאָן

וועלכע זון איז ליכטיגער ?
די זון פון חלום, צו די זון פון וואָהר?

איהר קינדער פון דעם מזרח, איהר זענט פון מזרח ווייט —
נאָר זיינע מעשה'לעך האָט איהר דאָך ליב צו הערען ?
איין אלטע מעשה'לע פון א לאנג פערפלאָס'נער צייט
און א לאנג פארגעסענער זאָל אויפגעלעבט יעצט ווערען !

א שבא, א מזרח ־ לאנד ווער איז דיר גלייך ?
אויף דיינע בערג בעווייזען זיך די לייכטסטע אינגען,
די זון פון הימעל נידערט און באָדט זיך אין דיין טייך,
נאָר וויי, דיין שיינע קעניגין — זי האָט א זון א בלינדען...

שיין ווי א גאָט און ליכטיק ווי דער שיין פון זיבען טעג,
עס האָט אראָפּגעשטראַלט פון איהם, נאָר וויי — דאָס ליכט פון דרויסען
האָט איהם געמיטען, האָט אויסגעמיידט זיין לעבענס־וועג —
א, פרינץ , א ליכט־טראָפּען אין א פינסטערניש א גרויסע !

וואו איז די קעניגין ניט אויסגעווען ? וואָס האָט זי ניט געטאָן ?
נאָר קיינער עפנט ניט איהר יונגן פרינץ די אויגן —
איין שיינער טאָג פארגייט, א שענערער קומט אָן —
איהר פרינץ — זיין וועלט איז מט א נאכט אנ'איביגע פערצויגן.

איין טאָג פארגייט, א שענערער פארבייט איהם, — קוקט און שוויגט !
כאַפּט אויף דאָס נאָר שטיל און זאָל דער פרינץ נישט וויסן
וואָס דער הימל שענקט אייך און וואָס די ערד אייך צייגט —
און פון וועלכן ער וועט קיינמאָל, קיינמאָל ניט געניסן...

דערמאָנט זי זיך די מלכה : אתי : א הערליכער געדאַנק !
אתי דער אלטער כשוף־מאכער, צי איז ער נאָך ביים לעבען ?
אין פינסטערען קעלער ליגט ער שוין פערזינדיגט יאָרן־לאנג —
יעצט זאָל ער איהם, דעם פרינץ, דאָס ליכט פון הימעל געבען !

אתי ! ער האָט די זון די ליכטיגע אויף דר'ערד אראָפּברענגען געוואָלט
און זעהעוודיג האָט ער געוואָלט דאָס פאָלק דאָס בלינדע מאכן —
ער האָט פ ע ר ז י נ ד י ג ט זיך, און שווער דערפאר בעצאָלט...
יעצט זאָל ארויף ער, יעצט זאָל ער געבען ליכט און זאָל ער לאכן...

זי שיקט און ווערט געוואויר : ער לעבט ! נאָר וועה, די פיס —
זיי דינען איהם נישט מעהר, ער בלייבט דערפאר אין קעלער —
און ווער עס דאַרף זיין הילף — ער מעג זיין ווער ער איז ,
דער זאָל אראָפּ צום אלטן א ו נ ט ן ... און וואָס שנעלער —

וואָס שנעלער ! ווייל דער אלטער אתי איז שוין זעהר אלט —
און איביג לעבט דער אלטער אתי, אויך נישט — גיכער !
די קעניגין פון שבא, זי איילט און שיקט איהם באלד
דעם פרינץ — א, אתי וועט אים העלפן זיכער ...

ער האָט דעם שפּרוך געזאָגט, דאָס וואָרט ארויסגערעדט,
א, וואונדער ! ס'האָט דאָס גרויסע גליק דעם פרינץ געטראָפן ;
נאָר פינסטער איז אין קעלער, ער זעהט — און ווייסט ניט אז ער זעהט,
ער עפנט אויף די אויגן און ווייסט ניט אז זיי זענען אָפן...

נאָר אתי ער געדענקט : ער האָט אמאָל, אמאָל געזעהן
די זון ביי־טאָג און ביי דער נאכט די לבנה, און די שטערן
און ער דערציילט דעם פרינץ ווי אליץ איז גרויס און שיין —
דער פרינץ ער הערט און הערט און ווערט ניט מיד פון הערן.

און פלוצים ווערט ער שטיל: פערשטומט האָט אתי'ס שטים
פערשטומט אויף איביג שוין .... דער פרינץ שטייגט אויף פון קעלער —
א ליכטיגע, א גרויסע זון לאכט העל אנטקעגען אים —
„וויי העל ! וויי העל ! נאָר אתי'ס זון האָט מיר געלויכטן העלער !''

— עס זענען דאָ גרויסע מדינות אויף גאָטס וועלט! זאָגט א פוס־גייער. דער באהן־מענש, דער, וואָס פאָהרט מיט די באהן ווייס עס נישט, ער באמבקעט נאָר נאָך דעם פוסגייער... יאָ, טאקע גרויסע מדינות, צו ארץ־ישראל אָבער קומט עס נישט! ארץ־ישראל איז גרעסער. עס זענען דאָ, ברוך־השם, ווייטקייטן, ווייטער ווי דער ווייטער מזרח, ווי דער צפון דער ווייטער — דאָס איז דער ג ל י ל, דער ווייטער ג ל י ל איז העט, העט —

עס קלינגט ווי, ווי, — אפילו נישט ווי א פּאראדאָקס, נאָר ווי א וויץ. כ'האָב טאקע א וויץ ליב, דאָס מאָל איז עס אָבער נישט קיין וויץ. ארץ־ישראל איז גרויס, און דער גליל דער ווייטער — ווייט.

די גרעסטע שטעט אין אייראָפּע און אין אמעריקא, וואו מען וואנדערט גאנצע טעג ארום ווי אין לאבירינטען מאכען נישט מיד, און עטליכע שעה אין איינע פון זייערע מוזעאומס פערמאטערען ביז גאָר. א מוזעאום, א בילדער־גאלעריע איז א קווינטעסענץ, אנ'עקסטראקט פון א סך לעבענס, רייכע געמיטער און גרויסע אוצרות פון שאפן, דאָרטן קאָנצענטרירען מיר זיך אביסעלע צופיל, מיר שטרענגען דאָרט אָן אלע אונזערע חושים, מיר זאַפּען אין זיך איין, מיר לעבען אינטענסיוו, מיר לערנען תורה, א טייערע זאך — תורה, א מחיה'דיגע זאך, נאָר א טבע האָט זי, זי שוואכט אָפּ....

ארץ־ישראל—אוצר דו וואָס מאכסט מיך מיד, דו וואונדערליכער געמיש פון מדבר און אָאזים! אין מ צ ר י ם איז דער מדבר מיט'ן פרוכטבארסטען שטיק ערד, אין שכנות; אין ארץ־ישראל איז עס א געמיש, א וואונדערליכער. דער גיהנום און דער גן־עדן — צוזאמענגעפלאָכטען. ארץ־ישראל — דאָס אָרט פון דער מיאוס'טער פּנעמישער געצען ־ דינעריי און פון דער ערהאבענסטער גאָטהייט. דאָס לאנד פון האַרטסטע פעלזען־שטיינער דורך וועלכע עס רייסען זיך ארויס די אידעלסטע בליטען, די צארטסטע געשמאקסטע פירות. ארץ־ישראל דער וועלט־קאָרידאָר פון איביג אָן, דער געשלענגעלטער דורכגאנג פון פעלקער, פון זינער און בעזיגטע, פון פאנגער אכזרים, מיט אויפגעריסענע קעפּ, פערפּאנצערט אין שטאָל און אייזען און געפאנגענע — מיט אראָפּגעלאָזענע קעפּ, מוטלאָזע, מיט'ן טויט אין די אויגען. אלע, אלע האָבען זיי דורכגעוואנדערט דאָס יודישע לאנד אין אלע צייטען, פערלוירען אין איהרע זאמדען און צווישען איהרע שטיינער, דער א שאַרף א צעבראָכענעם פון א שווערד, דער א זודיגע טרעהר.

ארץ־ישראל די פערבינדערין, די צוזאמען־קניפערין פון ערד־טיילען פרעמדע, א לאנד פון די יורדען, די בריק אוועקגעלייגטער איבער ימים, בריק צעטראָגענער, אדורכגעטראָטענער, מעקלערקע דו אלטיטשקע, פלי־קודיש'ניצע, שדכנ'טע וויסטע, וואָס דו ביסט, דו פּאַרלעך־פאָרערין, טענצערקע דו אויף פרעמדע חתונות, הויך־הינלדיגע טעאטער־ביהנעלע פון גאָר דער וועלט! פון אומעטום ק ו ק ט מ ע ן ז י ך נאָר צו, פון אומעטום שטעלט מען אָן די פערגרעסער־גלעזער, און אויף דיר ש פּ י ל ט מען, איי שפּילט מען, איי שפּילט מען! אי פאר גאָט, אי פארן טייוועל שפּילט מען.

אין ארץ־ישראל, אז איך בין געקומען, אזוי בין איך מיד געוואָרען. א קליין מדינה'לע טאקע, אָבער א גרויסע, אזא מורא'דיג גרויסער מוזעאום. אין ארץ־ישראל האָב איך זיך קאָנצענטרירט, האָב איך קאָנצענטרירט אלע מיינע חושים, אָנגעשטרענגט זיי ביז גאָר, ביז דאָס אויסערסטע...

אין ארץ־ישראל האָב איך אויפגעריסען די אויגען. אויפ'ן וועג דאָרטען, אין ווייטען ג ל י ל בין איך אראָפּגעשפּרונגען פון באהן אין מיטען ע מ ק י ז ר ע א ל, געלאָזען די באהן לויפען און אוועק צו־פוס. געגאנגען טראָט ביי טראָט, נאָר יעדער טראָט מיינער האָט מיר געקאָסט א טראָפּען בלוט פון הארצען פון טיפען, און מארך א טראָפּען פון ביינער פון מיינע. אויף דעם וועג פון נצרת ביז טבריה בין איך בלאָס געוואָרען, דער, וואָס האָט מיך געזעהען אין טבריה האָט מיך אין צפת נישט דערקענט, פון צפת קיין משמר־הירדן און פון דאָרט איבער מי־מרום און חולה־טאָל פון איין זייט און די הרי נפתלי פון דער אנדער זייט בין איך געגאנגען, געגאנגען און געפאלען פון די פיס, ביז איך האָב זיך קוים דערשלעפּט צו ת ל ־ ח י. פון עמק יזרעאל ביז דעם גליל העליון איז אויף מיר ארויף אנ'עלטער. איך האָב אליין דורכגעמאכט קליינע שטרעקען, אָבער א גרויסען, א מורא'דיג גרויסען מוזעאום.

איך בין געגאנגען צופוסענס פון בערג גרויסע, דערהויבענע, גאָר מאָרגע בערג! איך האָב דאָך שוין געזעהען בערג אין מיין לעבען, געלעבט צווישען זיי. זיי זענען טאקע אומעטום נישט עהנליך איין בארג צום צווייטען, נאָר די ה ר י י ש ר א ל זענען אזוי וואונדערליך, אזוי ווי אוועקגעשטעלטע אין א מוזעאום: גאָט קוקט, אזוי האָבען זיי אמאָל אויסגעזעהען די בערג פון נפתלי, קוקט!

איך בין געגאנגען צווישען פעלדער. געאַקערטע, פערזייטע, פעלדער געבענשטע, קאָלירטע, פעלדער מיט גאָטס גאָב און מיט ריחות פון גן־עדן, נאָה אזוי ווי זיי וואָלטען נישט געווען קיין פעלדער, נאָה הערליכע בילדער, אויסגעהאָנגענע, מען זאָל אויף זיי קוקען און בעוואונדערן זיי: אָט, וואָס א פּענזעל און פארב אפּיסעל קענען אויפטון, אזוי ווי לעבעדיגע א יאָ?

און פויערים האָב איך געזעהען אין די פונאנדערגעוואָרפענע קיבוצים און קבוצות, און פּנים'ער יונגע, געזונדטע, אויגען קלאָרע, ווארימע, ליכטיגע אויגען און העלזער אָפענע, פרייע, ארויסגעוואקסענע פון בלוזעס ברייטע, מיט קולות הויכע, פעלד־קולות, פולע, ברוסטיגע און הענד — פערהאָרעוועטע מיט מאָזאָליעס און דאָך — אזוי ווי עס וואָלטען נישט געווען קיין פויערים יונגע, יודישע פויערים און פויערטעס — נאָר קינסטלער, א חברה קינסטלער, קונסט־מאָהלערס, וואָס האָבען אהער פערבלאָנדזשעט פון די רוישיגע פּאריזער קווארטאלען און זיך גענומען דאָ צו דער אידעלער ארבייט...

— איהר בלייבט דאָך דאָ ביי אונז אין תל־חי? איהר וועט עפּעס עסען, טרינקען און נעכטיגען. איהר וועט ביי אונז נעכטיגען!

(ווייטער זעה זייט).

ווען ס'איז מעגליך א יודישע דיקטאטור

פון רעא קעניג

— 2. —

ניין, נישט ווייל יודען זענען אזעלכע געוואלדיגע ליבהאָבער פון פרייהייט און דעמאָקראטיע, נאָר צוליב ריין געאָגראפישע סבות, איז אונמעגליך א יודישע דיקטאטור: נעה זיי א דיקטאטאָר איבער א פאָלק, וואָס איז צוזייהט און צושפּרייט איבער דער גאנצער וועלט; נעה זיי א דיקטאטאָר איבער אזוי פיל גלות יודען מיט אזוי פיל גלות קאָמפּלעקסען און שפּראכען.

נישט נאָר וואָלטען א מוסאָליני און א היטלער געווען צו שוואך פאר אזא אמט, נאָר אפילו א נאפּאָלעאָן, א אלעקסאנדער א. ד. גל.

א יודישער דיקטאטאָר וואָלט פריהער געדאַרפט איינגעהמען די גאנצע וועלט (א זאך, וואָס אפילו די שונד־פערפאסער פון די זקני־ציון פּראָטאָקאָלען האָבען נישט געקענט אויסטראכטען) און דערנאָך וואָלט ער ערשט געהאט די פיל שווערערע ארבייט איינצונעהמען זיינע יודען גופא.

די דייטשע יודען, צום ביישפּיל, וואָלטען זיך איהם בשום אופן נישט אונטערוואָרפען ווען ער, דער דיקטאטאָר, איז א פּוילישער צי א רוסישער יוד, די ספרדים, ווען ער איז א אשכנזי, די נאציאָנאליסטען, ווען ער איז אנ'אסימילאטאָר, די אסימילאטאָרען, ווען ער איז א נאציאָנאליסט און אלע צוזאמען—ווען ער איז נישט כאָטש דריי־פירטעל גוי...

סתם א גרויסער יוד איז ביי יודען גרוים און אָנערקענט, נאָר ווען ער איז א האלבער יוד, ווען ער האָט זיך כאָטש איינמאָל אין זיין לעבען גע'שמד'ט, ווען ער איז דער עיקר אָנערקענט ביי די אומות־העולם, און ווען ער האָט כאָטש א פּאָר גלחים צי אנטיסעמיטען אין זיין ווייבס משפּחה.

דאָס איז סתם א גרויסער יוד. ווער שמועסט, נאָך א דיקטאטאָר, וועלכער דאַרף זיין דער גרעסטער פון אלע גרעסטע, און דאַרף האָבען א שליטה אזש איבער אלע גרויסע יודען. אזא יודישער דיקטאטאָר טאָר דאָך אוודאי נישט זיין אנ'איינגער, א היימישער יוד. דער יחוס בריה, דער געפלאָגישער בוים פון א יודישען דיקטאטאָר (ווען אזא זאָל מעגליך זיין) וואָלט געדאַרפט זיין דער ראָמאנטישסטער אין דער וועלט: ער וואָלט געדאַרפט שטאמען פון דוד המלך צום אלעם ערשטען, דערנאָך וואָלט ער געדאַרפט האָבען אנ'עלטער־עלטער זיידען א פּויפּסט להבדיל, א פּאָר פון די גרעסטע יודישע גאונים וואָלטען געדאַרפט זיין זיינע עלטער זיידעס, גליד־גליד שוועסטער קינדער; און דער בעל־שם להבדיל, וועט דאַרפען זיין א משרת (איידער ער איז נתגלה געוואָרען) ביי א זיידען פון דער מאמעס צד — א יודישער באראָן און מיליאָנער, וואָס האָט געמאכט געשעפטען מיט באראָן הירש און משה מאָנטעפיאָרע... — — —

און עס וואָלט נאָך אליץ נישט געווען גענוג, און עס וואָלט נאָך אליץ נישט געטויגט...

און אויך אָט דער יחסנ'דיגער יודישער דיקטאטאָר, וואָלט ערשט געהאט צרות פון זיינע יודען.

און יודען וואָלטען ערשט געקריגט אויף איהם, ווי זיי האָבען געקריגט אויף משה'ן, ווי זיי קריגען אפילו אויף נגתקח'ן...

ווייל דער אמת פון אלע אמת'ען איז, אז דער יוד קען נישט דולדען א דיקטאטור, ווייל ער איז אליין אפשר בטבע א דיקטאטאָר.

יעדער יוד, אין וואָס פאר א געהאקטע צרות ער זאָל זיך אליין נישט געפינען, איז בטבע א דיקטאטאָר.

וואָס פאר א יוד זאָגט עס נישט „לאָזט מיך''.

ער האָט, אזוי צו זאָגען, ערפאהרונגען אויפ'ן געביט פון דיקטאטור און הערשאפט.

איך בין זיכער, דאָס יעדער יוד, דער פשוט־סטער יוד אפילו, ווען ער נעהמט אין דער פריה זיין ציימונג אין דער האנט, איז דאָס ערשטע, וואָס ער גיט א טראכט:

„איי האָבען זיי די פּאָליטיקער און חכמים געמאכט א תכלית פון אונזער וועלטעל... „גוי'עשע קעפּ'', אָט די אלע עקאָנאָמיסטען און דיפּלאָמאטען. — ווען זיי לאָזען איהם צו, וואָלט ער זיי געוויזען, ווי די זאך איז פשוט און קלאָר...''

כאפּט אָן וועלכען עס איז יודען פון א גאנץ יאָהר און פיהרט איהם אריין אין א קאָנפערענץ זאל, וואו עס זיצען בלויז מיניסטאָרען — קעפּ פון פערשידענע מלוכות — וועט ער זיך, שטעל איך זיך פאָר, נישט דערשרעקען און בלייבען פערשעהמט ווי א פשוט'ער ענגלענדער, פראנצויז צי דייטש; פערקעהרט, דער יוד וועט גלייך צוגעהן צום שולחן הגדול, א צו־וואָרף טון די מאַפּעס, א זוך־טון אין די ביכער מיט די חשבונות און אריינקוקענדיג מיט א קלוג שמייכעלע אין די אויגען אונטער די גלאנצענדיגע לישינגע, וועט ער זיי זאָגען: אהא, דאָס מיינט איהר, ווייזט וועל איך אייך ווייזען, ווי זיך אויסצוגלייכען.

א יוד דענקט וועגען אלעם אין דעם מאסשטאב פון וועלט און קאָסמאָס פּראָבלעמען. ער און די וועלט און די וועלט און ער. ווען איין יוד טרעפט דעם צווייטען און פרעגט איהם: „ווי בעהאנדעלט דיך די וועלט?'' איז עס טאקע אנ'אמת'ע פראגע.

די מינדסטע קליינינקייט, וואָס א יוד טוט איז א וועלט־פראגע: ווי ער קליידט זיך, ווי ער עסט, ווי ער גיסט — דאָס אלעם זענען וועלט־פּראָבלעמען. פאר דעם יודען און פאר דער וועלט במחילה...

איך גלויב, אז אין קיין שפּראך איז נישטאָ אזא אויסדרוק ווי: „למה יאמרו הגוים''. און א יוד פרעגט אויף יעדען שריט, וואָס ער מאכט, וואָס וועלען די פעלקער דערויף זאָגען?? וואָס וועט די וועלט זאָגען, אז ער וועט זיך צוקריגען מיט זיין שוויגער, צופּאטשען מיט א שכן, און אז ער וועט חלילה אָנזעצען, וועט דאָך די וועלט טאקע האָבען דער איבער צו זינגען און צו זאָגען...

און מען קען זיך ליכט פאָרשטעלען, וואָס פאר א צרות א יודישער דיקטאטאָר וועט האָבען פון יעדען איינציגען יודען בעזונדער: יעדער איינער וועט איהם זאָגען: „לאָז מיך איך וועל דיר ווייזען, ווי עס צו מאכען בעסער''. און טאָמער וועט זיך דער דיקטאטאָר איינשפּארען (פאָרט עפּעס א דיקטאטאָר) וועלען זיי זאָגען, אז ער איז במחילה א פארטאטש, א יאָלד און לאָזט זיך נישט דינען...

אָדער אפשר עפּעס נאָך ערגער: זיי וועלען גאָר נישט זאָגען, נאָר קנייטשען מיט די אקסלען, ווי איינער רעדט: שהי, פהי... און מיט קיין זאך קען מען אזוי נישט אראָפּוואַרפען א דיקטאטאָר — ווי מעכטיג און אייזערן זי זאָל נישט זיין — ווי מיט א קנייטש מיט די אקסלען און א יודישען „ווייי''...

שטעלט זיך פאָר אנ'אייזערנער דיקטאטאָר, א פיהרער שטעהט און שטורעמט א הונדערט טויזענד קעפּיגע מאסע, און דער עולם טוט גאָרנישט און הויבט נאָר אָן קנייטשען מיט די אקסלען...

אויפ'ן צווייטען טאָג און ער איז אויס קאפּעליוש מאכער. איז אָבער דער אומגליק, וואָס קיין פאָלק קען אזוי נישט קנייטשען מיט די אקסלען ווי די יודען.

מיט איין קנייטש מיט די אקסעל קען א יוד אוועק'הרג'ענען די פייערדיגסטע דרשה פונ'ם פייערדיגסטען אָראטאָר.

אָ, וויפיל בטול עס דריקט אויס אָט דער יודישער קנייטש מיט די אקסלען. ער קען ממש וועלטען חרוב מאכען, צו שטויב מאכען...

און ווען ער גיט נאָך צו דעם קנייטש א... געניץ, אזא לאנגען פוילען יודישליך־וואָכענדיגען געניץ, וואָלט שוין דער מעכטיגסטער דיקטאטאָר קיין טאָג מעהר נישט געלעבט. סיידען ער וואָלט קיין יוד נישט געווען און וואָלט אפילו קיין טראָפּען יודיש בלוט אין זיינע אָדערען נישט געהאט...

געשיכטע פון יודען אין לאדז

די פאליטיק פון דער רעגירונג און לאקאלער אדמיניסטראציע ביי דעם יודישען ישוב

פון ד"ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

די שטאטישע מאכטהאבער, אונטער דער בולט'ער ווירקונג פון לאקאלע פאקטארען, זענען, אין זייער פאליטיק, בנוגע דעם יודישען בעצירק, געבליבען אומוויליג צו זיין פערגרעסערונג און האבען פמעט, ווארט נאך ווארט, איבערגע'חזר'ט די ארגומענטאציע פון די דאזיגע פאקטארען. זיי האבען אלזא אויסגעדריקט די מורא, אז יודען וועלען ארויסשטויסען די קריסטען פון זייערע פערנומענע פאזיציעס, אז זיי וועלען פיהרען נישט קיין עהרליכע מסחרים, אז זיי וועלען גורם זיין צו א יקרות אויף דירות און האבען נאך, אויסערדעם פון זייער זייט, צוגעגעבען אזעלכע ארגומענטען, אז יודען וועלען אין דער נייער געגענט, אריינברענגען שמוץ און אומריינינקייט, און אז מען דארף זיי ניכער בעוועגען צו פערבויען די זייטיגע גאסען, איידער לאזען זיי „אריינקוועטשען זיך" אין די פרינציפאלע גאסען.

די נאאיווע ארגומענטאציע פון דער שטאטישער מאכט איז, ווייזט אויס, נישט שטארק גענומען געווארען אין בעטראכט פון דער צענטראלער מאכט. ווענדענדיג דעם אויפמערק, אין דער ערשטער רייה, אויף די אנגעלעגענהייטען פון ווירטשאפטליכער, אדמיניסטראטיווער און פיסקאלער נאטור, האט זיך די צענטראלע מאכט, וואס אמאל ווייניגער גערעכנט מיט דער מיינונג פון דער דייטשער, אינדוסטריעלער בעפעלקערונג. אויב האט מען, אין די ערשטע יאהרען פון דער אינדוסטרי־קאלאניזאציע, נאך געדארפט איינגיין אויף געוויסע הנחות? לגבי דער דערמאהנטער בעפעלקערונג, כדי זיי צוצוגעבען חשק צו דער איינוואנדערונג און מען האט געשאפען אזעלכע בעגרעניצונגען, ווי רעוויר און עקסטרע רעוויר, האט מען אבער שוין שפעטער, ווען די לאדזער אינדוסטרי האט זיך שוין געהאט געוואלדיג ענטוויקעלט, און מען האט שוין נישט געדארפט האבען קיין ספעציעלען כח־המושך, וואס זאל ארייגציהען קיין לאדז אויסלענדישע אינדוסטריעלער, האט די מאכט, וואס אמאל ווייניגער זיך גערעכנט מיט דעם געברויך געניגען צו־טון די פערשידענע פערלאנגען און וואונשען פון דעם אקארשט זיך בעזעצטען אינדוסטריעלער־שיכט און האט וואס אמאל ווייניגער פערטיידיגט דעם פערבאט פון יודישען צוטריט צום עקסטרעוויר. אזא עהנליכע פאליטיק פון דער רעגירונג, קען מען, איבריגענס אויך אבסערווירען, בנוגע דעם צעכען־געזעץ.

נישט אפגעבענדיג זיך קיין דין־וחשבון פון דער פערענדערונג אין דער סיטואציע, האבען די נייע ישוב'ניקעס אלס כסדר געקלאפט אויף די, זיי אנגעקענטע פערראגאטיוועז אינ'ם זגערזשער אפמאך. אויב אבער, אין 1823 און אין די פאלגענדיגע יאהרען זענען די ארטיקלען פון זגערזשער אפמאך גענוי אפגעהיטען געווארען, האט די צענטראלע מאכט, אין די שפעטערדיגע יאהרען זיך דערמאהנט, אז דער זגערזשער אפמאך איז פאר לאדז בכלל, נישט אבלינגאטאריש...

א כאראקטעריסטישע ענטוויקלונג אין די אנשויאונגען איבערן יודישען בעצירק, קען מען אבסערווירען, למשל, ביים וואיעוואדע רעמבעלינסקי: בעת אין 1816 איז ער נאך געווען אנ'אנהענגער פון דער שיטה אויסצושליסען די יודען פון די פרינציפאל גאסען, איז ער שוין, אין 1822, אין א גראד פערקעהרטער מיינונג און אין דער רעגירונגס־קאמיסיע פאר אינערליכע ענינים, שטויסט מען זיך שוין אן מיט דער מיינונג, וואס פעראורטיילט בכלל די שיטה פון יודישען געטא און אין די יאהרען 1830—1831 זאגט די קאמיסיע פאר אינערליכע ענינים איהר מיינונג, אז די יודישע געטאס זענען א שטער אין דער דערנעהנטערונג פון יודען צו דער אייראפעאישער ציוויליזאציע און זענען נאר גורם צו דער פערגרעסערונג פון יודישען סעפעראטיזם.

טראץ דעם אלעם, זענען די צענטראל און וואיעוואדישע מאכטהאבער נאך גאנץ ווייט געווען פון געדאנק אינגאנצען צו סקאסירען די יודישע בעצירקען. די געטאס זענען פאר די מאכטהאבער געווען א זעהר וויכטיגער אינסטרומענט אין דער בוי־פאליטיק. די יודען, ארייגקוועטשטע אין דעם קליינעם געטא־שטח, וועלען אויף דעם אופן געצוואונגען ווערען, צו פערבויען אט די קליינע שטחים מיט פיל־שטאקיגע בנינים. אלע הנחות, ווידער און דערלויבענישען אויף צו וואוינען אויסערן געטא, קענען דערטיילט ווערען, נאר צו יענע יחידים, וועלכע וועלען זיך מתחייב זיין אויפצושטעלען א ניי, געמויערט הויז.

די פאליטיק קען זיך אפילו ריהמען מיט א געוויסען סוקצעס — אין לאדז, למשל, בעשטימענדיג פארן יודישען בעצירק א טייל פון אלטען מארק, איז די וואיעוואדישע קאמיסיע אויסען געווען די בעבויאונג פון דעם מארק־טייל מיט איינשטאקיגע געמויערטע הייזער און עס האט זיך טאקע ארויסגעשטעלט, אז דער מארק־טייל איז א סך שנעלער און שעהנער פערבויט געווארען, ווי די אנדערע גאסען פון דער אלטשטאט, וואס זענען בעוואוינט געווען פון קריסטען. די יודען, גענויטיגטע צו שפארען מיט יעדען הייפעל ערד, האבען זיי נישט געבויט בעקוועמע, פארטער־הייזלעך, וועלכע זענען אזוי כאראקטעריסטיש פאר די נייע שכינות, וואס זענען בעוואוינט געווען פון די וועבער, נאר האבען זיך בעמיהט אויפצושטעלען — לויט די בעגריפען פון יענער צייט — גרויסע, שטאקיגע הייזער.

נו, און זיי זענען אגב, אין דער הינזיכט אונטערשטיצט געווארען פון דער וואיעוואדישער מאכט אין דער פארם פון בעקומען בחנם'דיג בוי־האלץ און בוי־הלוואות פון דער מלוכה־באנק.

אין דער בעציהונג צו יודען, וואס האבען זיך געוואלט בעזעצען אויסערן בעצירק, האט מען פון צווישען אלע אנדערע פארשריפטען, אין דער ערשטער רייה און מיט דער גאנצער גענויאיגקייט אפגעהיטען דעם תנאי פון אויפשטעלען א נייעם, געמויערטען בנין. דאגעגען איז דער אות ג. פון 2־טען פונקט פון דער בעשטעטיגונג פון פירשט נאמיעסטניק פון 27 סעפטעמבער 1825, וועלכער האט אין יעדער עקסאימאוואנירטער גאס דערלויבט צו וואוינען נאר צו צוויי יודישע פאמיליעס אין לאדז נישט אפגעהיטען געווארען. דאס איז, העכסטוואהרשיינליך נישט מעגליך געווען, צוליב די ספעציפישע, לאדזער בעדינגונגען, ווייל די איינציגע עקסאימאוואנירטע גאס, וואס האט געקענט גענומען ווערען אין בעטראכט פאר יודישע סוחרים און פאבריקאנטען, איז געווען די פיעטריקאווער גאס.

א גרויסען איינפלוס אויף דער רעגירונגס־פאליטיק אין דער אנגעלעגענהייט פון צולאזען יודען צום עקסטרע־רעוויר, האבען געהאט פינאנץ־ענינים. די ארענדארען פון די רעגירונגס־הכנסות (קאנסומציע־איינקונפטען א. ד. גל.), האבען אויף דער צייט פון זייער ארענדע, אהן שום בעווארענישען, בעקומען דאס רעכט אויף צו וואוינען אין עקסטרע־רעוויר. די פינאנץ־מאכט האט זעהר היים און מיט דער פאלג אונטערשטיצט די יודישע אונטערנעהמער, וועלכע האבען געצאהלט בעדייטענדיגע שטייערען און צאהל־מס, ווי זאלצמאן, למשל.

אין רעזולטאט פון אט דער פאליטיק, האבען די פערמעגליכערע און אסימילירטע עלעמענטען די געלעגענהייט בהדרגה, און שפעטער, אין די פופציגער יאהרען — אינטענסיווער, איבערצוטראגען זיך פון איבערבעפעלקערטען און ענגען יודישען געטא אין די ניי שטאט־טיילען אזוי, אז די געטא ווערט וואס אמאל מעהר, דער זיצארט פון דעם אריימען און ארטאדאקסישען שיכט פון דער יודישער בעפעלקערונג.

לגבי דער ארימער, יודישער בעפעלקערונג, וועלכע האט נישט געקענט דינען, נישט דער פיסקאלער און נישט דער בוי־פאליטיק פון דער רעגירונג, זענען, סיי די רעגירונגס, סיי די לאקאלע מאכט, געבליבען ריקזיכטסלאז. קיין ארימע אימיגראנטען האט מען בכלל נישט ארייגעלאזט אין בעצירק אריין און די אומלעגאל־ארייגעקומענע, האט מען, אהן איינזעהן דערוויטערט, טייל מאל אפילו, מיט דער

(ווייטער זעה זייט 20).

הייסט איהר נישט - צאסעם?...

א בריוועל פון א פראווינצער יוד וועגן לאדז — איבערגעגעבן

פון י. אבערזשאנעק

צו מיין וויבעל טשיפע דבורה בק"ק ראספיש!

איך פרעג דיך, טשיפעשי קרוין, וואס האסטו געוואלט פון מיינע ונגע יאהר? וואס האסטו מיך געיאגט אין דעם רע לאדז? האסט געוואלט ווערען אנ'אלמנה, האסטו נישט געפונען קיין אנדערען טויט פאר מיר, נאר מיך צושיקען לעבעדיגערהייט אין גיהנום אריין?

דאס איז דען א שטאט? סדום איז דאך בעסער געוועזן פון דעם רע לאדז. ביי אונז אין ראספיש ווייסט מען נאך פון א לעבען, האט מען אויף וויעטשערע עסט מען, אלא נישט, איז אויך נישט קיין ביין — לעגט מען זיך שלאפען און מ'שלינגט שפייעכיז, האט מען אויף שבת עסט מען פיש, טאמער נישט — נעהמט מען זיך אין זין אריין. ביי אונז אין ראספיש געהען די ציגען פריי און פראנק אין מארק און קיינער שטערט זיי נישט. מ'יאגט זיי נישט און מ'פלאגט זיי נישט, מ'שרייבט זיי נישט קיין פראטאקאלען, מ'זאגט זיי קיין דעה נישט, זיי זאלען געהען גלייך, זיי זאלען זיך נישט אפשטעלען אין מיטען גאס, און דא, אין דעם רע לאדז, יאגט מען און מ'פלאגט. מיינסט אפשר ציגען? חס וחלילה! — מענשען! דערוואקסענע מענשען לערענט מען געהען: אין יעדען ראג שטעהט א קאפעלמייסטער מיט א שטעקעלע און קאמאנדעוועט: געהען גלייך! און טאמער פערקרימסט דו זיך אביסעל, קאסט דאס פערגעניגען א זלאטי, טאמער שטעלסט דו דיך אפ אויף א מינוט — א זלאטי, טאמער פרעגסטו ביי איינעם ווי שפעט ס'איז, קאסט דאס א זלאטי — ס'פליהען זלאטים ווי האגעל, און אפשר מיינסטו, אז די לאדזער פערדינען אזוי לייכט די זלאטים? האסטו א גרויסען טעות.

אי, וועסטו פרעגען: פארוואס זיצען נישט די יודען אין דער היים? איז דער תירוץ, וואס אין דער היים קאסט זיי נאך טייערער; איינער אנטלופט פארן סעקוועסטראטאר, דער צווייטער פארן קאמארניק, א דריטער פארן ווירט, פארן ווייב, זי זאל איהם נישט כסדר מינטערן: טרייטעל, געה איבערן ביטעל, דערפאר דרעהען זיך טאקע די לאדזער יודען אין די גאסען, און... צאהלען זלאטים.

אבער נישט דאס בין איך אויסען, כ'וויל נישט בעוויינען די לאדזער יודען, איך וויל דיר נאר זאגען, אז דו קאנסט שוין בעצייטענס א טראכט־טון וועגען א צווייטען מאן. יא, יא, מעגסט דיך שוין בעצייטענס ארומקוקען און טאמער האסטו א בעלן אויף דיר, מעגסטו ביי איהם שוין נעהמען א „זאדאטעק"....

— אי, איך? איך בין שוין טויט! ס'הייסט, געשטארבען בין איך נאך נישט, אבער אין דר,ערד בין איך מיט די ביינער און אלץ צוליב וועמען? אלץ צוליב דיר. דו האסט געהאלטען אין איין שרייען:

— חיים זעליג, אלע פאהרען קיין לאדז. פארוואס באליעסט דו אין ראספיש?

— חיים זעליג, פאהר קיין לאדז!

האב איך מיך ביי דיר געבעטען ווי ביי א גזלן:

— טשיפע דבורה, וואס וועל איך טון אין לאדז?

— וועסט דיך רייבען! — האסטו געענטפערט.

אלע יודען רייבען זיך, וועסט דיך מיטרייבען. אזוי פיל שלים'מזל'ען האבען זיך אין לאדז אויסגעריבען, וועסטו דיך אויך אויסרייבען. נו, האב איך מיך טאקע אויסגעריבען, כ'האב מיך אזוי אויסגעריבען, אז קוים וואס איך לעב, קוים וואס איך האלט מיך אויף די פיס און דאס אלץ האב איך דיין רע לאדז צו פערדאנקען. וואס איז דאס פאר א שטאט? וואס איז דאס פאר א מענשען? איך פערשטעה זיי נישט און זיי פערשטעהען מיך נישט. איך רעד הוידעם און זיי ענטפערען בווידעם. זיי רעדען אויף א לשון, וואס איך הייב נישט אן צו פערשטעהען, און דאס ערגסטע איז זייער... „צאסעם". אלץ איז ביי זיי „צאסעם"; איך הייס ביי זיי, נישט חיים זעליג מאהנקיכעל, אזוי ווי ס'איז בפירוש געשריבען אין מיין מעטריקע, נאר גאר עפעס א — „צאסעם". מיך רופען זיי — צאסעם. האנדלען, האנדלען זיי מיט — צאסעם. מ'פערבעט אייך צו גאסט אויף א פארציע — צאסעם. צאסעם פון פארענט און צאסעם פון אונטען. הימעל און ערד און צאסעם. זייט איך בין געקומען קיין לאדז, ווער איך פערפאלגט פון א „צאסעם", און דער צאסעם גיט מיר ביז איצט קיין רוה נישט.

ווי נאר איך בין געקומען קיין לאדז, בין איך אריינגעגאנגען אין א צוקערניע מיטן נאמען „אסטאריא". נישט חלילה טרינקען טעה, נאר אקוק־טון, וואס יודען טון דארט, וואס יודען שמועסען, וואס יודען רעדען, האב איך געזעהען, אז יודען זיצען און געניצען, האב איך אויך אזוי געטון: כ'האב אויך געגעניצט.

קומט צו מיר צו א בחור מיט א ווייסען קאפטען. מיט א פאר שווארצע וואנסעלעך, מיט א גלאנציגען יעזוש אויפ'ן קאפ, און אויסגעזעהן האט ער פונקט ווי טשארלי טשאפלין אויף דער לינקער זייט, פרעגט ער מיך:

— פעטער, וואס בעשטעלט איהר?

— א פארציע פאלקסבלאט — האב איך געענטפערט.

קוקט ער מיך אן פון קאפ ביז פיס, און צום סוף פרעגט ער מיך:

— פעטער, הייסט איהר נישט אמאל... צאסעם?

— ניין, איהר האט א טעות, איך הייס נישט צאסעם — איך הייס חיים זעליג מאהנקיכעל.

פון דער צוקערניע בין איך ארויס אין גאס א קוק־טון, מיט וואס יודען האנדלען, אפשר וועט זיך מיר טרעפען א מציאה, ווי איך קום אראפ אויף דער נאוואמיעסקא גאס, קומט מיר אנטקעגען א יודעל מיט א פלאקסען בערדעל און פרעגט מיך:

— ר' יוד, קויפט איהר נישט אמאל צאסעם...

— ניין, איך קויף לערער — האב איך דעם יוד געענטפערט.

ווי נאר דער יוד האט זיך פון מיר אפגעטשעפעט, וואקסט פון הינטער דער ערד אויס א יודענע דיק און רונדיג ווי א ביר־פאס מיט א וואטענעם קאפטען, פערשטעלט זי מיר דעם וועג און מאכט מיר א מי שבירך:

— יעצט האב איך אייך געפאקט! יעצט וועט איהר זיך שוין מעהר נישט ארויסדרעהען פון מיינע הענד. מיין טויט אדער זייער טויט.

— מיינע וויסטע חלומות צו אייער קאפ! — אזוי האב איך איהר געענטפערט. וואס פאר א געשעפטען האט איהר צו מיר?

— מאכט אייך נישט גע'פגר'ט! — האט זי געשריגען אויף איהר באסאווע שטימע. מיין געלד! מיין פרוצע!

— וואס פאר א געלד! וואס פרוצע? איהר זענט משוגע צי חסר דעה? ווער קען אייך?

האט די יודינע געזעהען, אז זי האט געהאט א טעות, האט זי זיך אוספאקאיעט, האט מיר געקוקט אונטער די אויגען, און צום סוף פרעגט זי מיך:

— זענט איהר נישט... צאסעם?

— פערדרעהט אייך אייער קאפ! איך בין נישט צאסעם. איך בין חיים זעליג מאהנקיכעל — האב איך מיך אויף איהר אנגעבייזערט.

צו מארגענס אין דער פריה געה איך אראפ אין גאס, כאפ איך מיך אריין אין דער אלטשטאטישער שוהל דאווענען, ווי איך קום אריין אין דער שוהל, קומט צו מיר צו דער שמש און פרעגט מיך:

— איהר זענט א היגער?

— ניין, א פרעמדער.

— פון וואנען איז א יוד?

— וואס איז דאס אייער דאגה?

לאזט ער מיך נישט אפ און צום סוף פרעגט ער מיך:

— זענט איהר נישט אמאל צאסעם....

— ניין, איך בין נישט פון צאסעם, נאר פון ראספיש און לאזט מיך צו רוה — האב איך דעם שמש געענטפערט.

מיטאג־צייט געה איך אריין אין א רעסטאראן עסען א מיטאג, ווי איך זעץ מיך נאר אוועק ביים טישעל, קומט צו מיר צו א יוד מיט גומי־בענדלעך, זאקען, ניס־קעמלעך, טאשען־טיכלעך, בויגט ער זיך צו צו מיר און פרעגט מיך אויפ'ן אוויער:

— דארפט איהר ניט צאסעם...

— געהט צו אלדע רוחות מיט אייער צאסעם! איך עס נישט קיין צאסעם — איך וויל עסען א מיטאג. איך חלש פון הונגער, האט זיך דער יוד דערשראקען און איז געגאנגען פליטה.

אין אוונט שטעה איך ביי א טראמוואי־פשיסטאנעק און ווארט אויפן טראמוואי. פלוצים ווי איך שטעה אזוי, קומט צו מיר צו אנ'אלטער יוד. און פרעגט מיך:

— פאהרט איהר נישט צאסעם....

— ניין, איך פאהר אויף מרדכי גבאי'ס גאס — האב איך דעם יוד געענטפערט.

ביינאכט געה איך מיר אזוי אויף דער זאוואדזקא גאס. קומט מיר ענטקעגען א „פאניענקע" גאנץ בכבוד אנגעטון. גאר נישט קיין מיאוס'ע. ווי זי האט מיך דערזעהען, האט זי זיך שטארק מיט מיר דערפרעהט און מיך גענומען אויספרעגען דאס, יענץ.... וואס ס'הערט זיך ביי מיר, וואס איך מאך, וואס הערט זיך מכוח פרנסה.

האב איך דאך פערשטאנען, אז זי מוז מסתמא זיין מיינע א קרובה, ווארום אויב נישט קיין קרובה, טא, וואס איז די שמחה? וואס פרעהט זי זיך אזוי מיט מיר? וואס פרעגט זי מיך וועגען מיין געזונד, וועגען פרנסה? האב איך איהר געענטפערט:

— א דאנק פאר דער פראגע.

— וואס הערט זיך ביי אייך?

— ווי געהט עס דיר?

האט זי מיר אויך געענטפערט מיט א שמייכעל:

— א דאנק פאר דער פראגע.

האבען מיר זיך אזוי אפגעפרעהט א היבשע צייט. זי איז געווען זעהר „פריינדלעך" צו מיר, און צום סוף זאגט זי צו מיר:

— פעטערל, געהט איהר נישט מיט מיר צאסעם?....

— ניין, איך געה נישט צאסעם; איך געה אהיים שלאפען, האב איך איהר געענטפערט און געגאנגען ווייטער.

הכלל, דו הערסט טשיפע דבורה? וואו איך געה, הערט מען נישט מעהר ווי צאסעם און צאסעם. איך הייס צאסעם. אין דער גאס פערקויפט מען מיר — צאסעם, אין דער שוהל פרעגט מיך דער שמש, צי איך בין פון — צאסעם, אין רעסטאראן גיט מען מיר צו עסען — צאסעם, אין טראמוואי פרעגט מען מיך, צי איך פאהר — צאסעם, טרעפט מיך אין דער גאס א קרובה, פערבעט זי מיך אויף — צאסעם. הימעל און ערד און — צאסעם! מ'האט מיך אזוי פיל אנגע'צאסעמט, אז ס'האט מיר גענומען שווינדלען פאר די אויגען און איך בין אין דער גאס אוועק געפאלען אין חלשות. האט מען ארויסגערופען די פאגאטאוויע, און ווי נאר דער דאקטאר האט מיך אפגעמינטערט, האט ער מיך געפרעגט:

— זענט איהר נישט צאסעם?...

בין איך געווארען אין כעס און מיט די לעצטע כוחות האב איך געשריגען:

— געהט צו אלדע שווארצע יאהר מיט אייער צאסעם צוזאמען! וואס האט איהר זיך אנגעזעצט אויף מיר מיט אייער צאסעם? וואס פערקירצט איהר מיר די יארען, וואס? לאזט מיך צוריק צו מיין ראספיש און א סוף זאל נעהמען צו דעם פערשאלטענעם — צאסעם!...

אוועקקומען זאל דאס רע לאדז מיט דעם צאסעם. צוזאמען!...

צווישען האָפענונגען

פון פרץ הירשביין

ווען איך אליין בין געווען דער שטענדיגער וואַנ־לער אויף דער וועלט, וואו געטאָגט — דאָרטען נישט גענעכטיגט, האָט מיר, כאָטש זעלטען, אויסגעוויזען, אַז אונזער יודיש לעבען איז פערוואָרצעלט אין אַלערליי באָדענס; כאָטש אין פערשידענע מדי־נות, פערשידענע וועלט־טיילען — אָבער אויף דעם אייגענעם פּרור־האַרץ.

און איצטער, זינט מיינע אייגענע וואַנדערונגען איבער דער ברייטער, וועלט האָבען ציטווייליג אויפגעהערט, בענק איך, אַז פאַרן דמיון זאָל כאָטש אויף אַ שעה אַמאָל פערשווינדען דאָס בילד פון אונזער צעזייט און צעשפּרייטער ווירקליכקייט; בין איך גערן, איך זאָל מיר קענען כאָטש אויף אַ ווייל איינגרעדען אין דעם „בתוך עמי אני יושב", אַז טאַקע אַנ׳איינגעפונדרעוועטער צווישען שווערגעוואָרענע בעזעסענע און אַלטגעזעסענע בין איך.

אין מיינע וואַנדערונגען האָב איך זיך אַליין גאַנץ אָפט געטאַדעלט:

— דו אַליין ביסט דער שולדיגער, וואָס דאָס יודישע לעבען דערשיינט פאַר דיר אַזוי צעשויבערט; דו אַליין בעשאַפסט אַרום זיך דעם פּאַטאַלען ווירבּל־ווינט; דו אַליין האָסט גענומען און בידים אַרויסגעריסען דיינע וואָרצלען פון דעם שטיקעל ערד, וואָס האָט אַמאָל געהייסען „היים"... אָט, נעהם און קוק אַריבער צו דער ווייטער אַמעריקע קוק אַריבער צו דער שטאָט ניו־יאָרק, וואו קרוב צו צוויי מיליאָן יודען קאָנצענטרירט אויף אַזאַ קליינעם שטח, לעבען אַנ׳אַלטגעזעסענעם לעבען. וואָס קאַלאַטשעסטו זיך אַרום איבער אינזלען און טראָפּישע מדינות, ביי די ראַנדען פון פּאַסיפיק און אַטלאַנטיק און ציילסט די פערשוויצטע און אויסגעווייקטע פּעדלער מיט פּעקלעך ביליגע סחורה, פּעדלער מיט אייגענעם לעבען, וואָס האָבען שוין לאַנג אַנגעוואוירען דעם באָדען אונטער די פיס? ווער אַ מענש מיט מענשען צוגלייך, געפין אַ קאָנצענטרירטען יודישען ישוב, וואָרצעל זיך איין — וועסטו זעהן, אַז די וועלט שטעהט אויף אַנ׳אָרט, און נאָר דו, פון דיר אַליין איז געוואָרען אַ שטיק קוועקזילבער!

— כאַ־כאַ־כאַ — — — —

האָט אין מיר אַ שטים געלאַכט; איך האָב נישט געוואוסט, צי דאָס לאַך איך פון אימיצען, צי אימיצער אין מיר חוזק׳ט פון וואָגלער בעל־דמיון.

און איצטער, שוין אַ פּאָר יאָהר ווי איך „זיץ" טאַקע אין דער שטאָט ניו־יאָרק; שוין אַ פּאָר יאָהר; זינט איך האָב מיינע וואָרצלען „נאָהענט צום וואַסער" — איך שפּיר ממש דעם אָטעם פון אַ צוויי מיליאָניגער יודישער משפחה און — — — — דוכטען דוכט זיך מיר, אַז איך אַליין בין שוין באַלד אַנ׳אַלטגעזעסענער, נאָר אונזער יודישע צוויי מיליאָניגע משפחה איז צערונען און צעשוואומען, צעריסען אויף הונדערטער גייסטיגע טעריטאָריעס; כמעט קיין בריק נישטאָ, וואָס זאָל די דאָזיגע טעריטאָריעס פעראייניגען. אָט האָט מען זיך פיינט, איינער ווייכט דעם אַנדערענס דערנעהענטערונג, און אָט איז אָנגעשטאַנען פּלומרשט דער גייסט פון דער נעהענטערונג. אָבער איך זעה פאַרט די דערוויטערונג. ווי מיראַזשען אין זוניג־טויאיגע באַגינענס איבער גלייכען סטעפּ, ווען ביים האָריזאָנט דערשיינען פּלוצלונג, און אויף אַ ווייל — אומגעריכטע ישובים, דערפער, שטעט, וועלדער און סעדער, קומען אויף און פערשווינדען און לאָזען איבער אַ בענקעניש אין געמיט — אַזוי ציהען זיך פערביי מיין דמיון יענע טעג, טאַקע ממש נעכטיגע און אייער־נעכטיגע טעג, ווען אין שמאָלע שורות, דינע, צעריסענע, שלעכט־געשלאָסענע קייטען, אין גלייכע שורות, אין זיג־זאַגען, אין אַהין־און־צוריק וואַנדלונגען, האָבען זיך בעוועגט אונזערע שורות — ווי פון אַ פּאַטאַלען כּוח געטריבען... אונזערע אייגענע וואָגלער קומען אָן מיט האַק־און־פּאַק אויף די פּלייצעס, די אויגען זוכען אַנ׳אָרט, וואו די פּעקלעך אַראָפּצוואַרפען....

און אָט האָט מען שוין אַנ׳אָרט געפונען, די פּעקלעך אַראָפּגעוואָרפען, אויסגעגלייכט די פּלייצע, בעטראַכט די פּרייע וועלט אַרום, מיט אַ צופרידענעם און צעשראָקענעם שמייכעל בעטראַכט די געפונענע „טעריטאָריע"... כאָטש אַהן סדר און אַהן חשבון האָט מען אָנגעהויבען בויען הייזער, אַראָפּגעוואָרפען קלענערע און אויף זייער אָרט אויפגעשטעלט העכערע, גרעסערע הייזער; אויסגעהאַקט בוימער — זאָל זיין „געראַמער פאַר די פענסטער"... מען האָט גאַנצע גאַסען אויסגעבויט, גאַנצע פאָרשטעט אָנגעבויט און אָנגעמויערט: פאָרשטעט, וואָס קענען אין זיך אַריינעהמען צעהנדליגער, אפשר הונ־דערטער היימישע קליינע שטעטלעך!

מיט אַמאָל — — — — —

האָסט בלויז אַ קורצען דרעמעל געכאַפּט, אויף האַלב די אויגענלעפּלעך אַראָפּגעלאָזען און — דאָס איז אויך אַ מיראַזש: די הייזער זענען טאַקע פּער־האַן, אָבער אין די הייזער וואוינען שוין ווייטע שכ־נים, אַפילו פון היימישען ביסעל מיסט איז קיין שפּור נישט געבליבען.

— וואו זענען זיי, די ערשטע בויער? זענען זיי אוועק זוכען עפּעס בעסערס? האָט מען זיי פּאַמעלעך און מיט חשבון אַראָפּגעשטופּט פון זייערע דערוואָר־בענע פּאָזיציעס? איז דעם איבּיגען וואַנדערער מי־אוס געוואָרען זיצען אויף אַנ׳אָרט, מיאוס געוואָרען דאָס אייגענע אויפגעבויטע?

— יאָ, מחשבות׳ן, אַלע זאַכען קענען געמאָלט זיין. מען האָט אונז טאַקע אַרויסגעשטויסען — מחמת יודעלעך האָבען זיך אַליין גענומען ריהרען פון אָרט; יודעלעך האָבען ווידער דערזעהען, אַדער דערשמעקט אויפן הימעל אַ יאַריד. און נאָך איצט אויך קרייזלען זיך שורות אין קרייז. אונזער „גרויס משפחה" וויל קיין שום צענטער נישט. אַז איהר ווילט — איז דאָס אַ צוויי־מיליאָניגע משפחה פון איין בלוט און פלייש, פון איין ביין און מאַרך, ממש אַ פאָלק; און אַז איהר ווילט — איז דאָס אַ מין תהו־ובהו, אַ מין לויזער מענשען־געווימעל, וואָס נישט נאָר איין „גייסט" — הונדערטער גייסטער האָבען זיך איבער דעם דאָזיגען צוויי־מיליאָניגען געזעמעל אַראָפּגעלאָזען, — נישט צו פעראייניגען, נאָר אויפצורייסען און צעפּיצלען אונזער גאַנצקייט.

* * *

— האָפנונגען!

לאָמיר זיין גערעכט צו די דאָזיגע גייסטער, וואָס „שוועבען איבער אונזער לעבען", לאָמיר זיי בע־גרייפען ווי האָפנונגען אין אונזער גלות־פּסיכאָלאָ־גיע; סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע האָפנונגס־פּראָבלע־מען. אונזער צונג איז צעריטעלט: יודיש און העב־רעאיש. טעריטאָריעס נישט־דאָאיגע. שלום־עליכם שולען, רעכטע און לינקע אַרבּייטער־שולען, תלמוד־תורה׳ס, ישיבות, אַרבּייטער און קרעמער, שטאָט און דאָרף, טאַטעס און קינדער — צוויי דורות, צוויי־שען וועלכע עס ליגען יאָהרהונדערטער און טיילען זיי פונאַנדער; אייגענע פּאָליטיק און וועלט־פּאָלי־טיק; אייגענע מדינה און פּאָרט נישט איינגענס, מחמת אייגענע לענדער פערמאָגען מיר נאָר אויפן נאָהענ־טען און ווייטען מזרח, פון דער האָפנונג — ווי פון דער ליכטיגער זון בעלויכטען זענען יענע לענדער, פאַר בערלען — נאָהענטער מזרח; פאַר באַצקלען — ווייטער מזרח.

— געה, זוך דעם צענטער, וואו דו זאָלסט שפּי־רען היים! געה, געפין די היים דאָרט, וואו אין דער משפחה רייסט מען זיך נישט פאַר די נעז... ליג זיך שלאָפען ביינאַכט מיט אַנ׳אמונה־נאָמען, ווען כלות האָבען זייערע אָפּגעשפּאַרטע נדנ׳ס פערטרויט, און שטעה אויף אין דער פריה אַ באַנקראָטירטער, אַנ׳עיט־צבוע — אַ פאַלש־בעפאַרבטער פייגעל... אַלץ קען מיט דיר טרעפען.

אונזער יודישער גרעסטער צענטער אויף דער וועלט — דער גרעסטער צענטער זינט יודען האָבען זיך בעוויזען אויף דער ערד — איז צומאָל צו אַנ׳אויפגעשטורעמטען ים געגליכען. אונזערע אידעען־שיפען האַלטען ביים זינקען, ווערען פערקלינקעט צווישען די כוואַליעס, נאָך די שפּיץ מאַסטען שטעקען פון שטורם אַרויס, אויף די מאַסטען — בראַווע מאַטראָסען מיט רעטונגס־שריפטען, וואָס ווייזען אָן: „אַהין, אַהין... אָט־אָ־דאָרטען, אויף יענער זייט ים הויבט זיך אַרויס אַ ערד! אָט־אָ דאָרטען, פינף טעג און פינף נעכט ווייט פון דאַנען, זעהט מען אַ ברעג אַרויס..."

און אַ שטים קומט אויף פון דער טיף: „וועה צו די, וואָס שטעהען דאָ און זעהען אַ חלום אין אַספּמיא; זיי שטעהען אויף אַ זיכערער ערד און גלויבען, אַז די ערד זינקט אונטער די פיס"...

האָט דען איצטער נישט געקענט זיין דאָס יו־דישע לשון די בריק, וואָס וואָלט, כאָטש טיילוויז, פעראייניגט אַלע תהומות?

ווי גוט וואָלט אונז געווען, ווען מיר קענען זיך כאָטש אויף איין שעה אָפּשטעלען, איינס דעם אַנ־דערען אַנקוקען אין פּנים און דערקענען, אַז איין משפחה זענען מיר און אַז איצט שוועבט נאָר איין גייסט איבער אונזער פערשאָלטענער ווירקליכקייט — וואָלט מען אפשר אין דער דאָזיגער געבענשטער שעה געקענט פערנעהמען די שטים, וואָס רופט פון לעבענס־טיפעניש אונ זאָגט:

— בויט, בויט אייך יודישע מדינות אין נאָהענ־טען מזרח; בויט אייך מדינות אויפן ווייטען מזרח — אָבער פערגעסט נישט דעם באָדען, אויף וועלכען איהר שטעהט איצטער! דאָ איז אייך אַ ערד! אַהער איז אייך געקומען מיט אונז די האָפנונג, וואָס האָט אונז אין די ערשטע יאָהרען געמאַכט פאַר יגיע־כפּיים׳ניקעס, געמאַכט דאָס, וואָס מען רופט אויף היינטיגען לשון — פּראָדוקטיוו...

האָבען מיר נישט איין האָפנונג — נאָר אַ סך, גאָר אַ סך, און צווישען זיי איז אונזער היינט אויף שטיקער צעריסען.

זעהען מיר אַלע אונזערע האָפנונגען אויף יענער זייט ים׳ען. און דאָ זינקט די ערד אונטער די פיס...

אחדות הבורא

פון ה. קרוגער

פון רמב״ם׳ס שאַפען

צו זיין 800־סטען געבורטס־טאָג

דער רמב״ם, שרייבענדיג וועגען מציאות און אחדות הבורא האָט נישט געהאַט קיין צופיל אַר־בייט, ווייל די לערנער, סיי יודען, סיי אַראַבער, האָבען עס שוין לאַנג אָנגענומען אַלס אַנ׳אומבעשטרייטליכען אמת; אָבער שווער איז איהם אָנגעקומען צו בעקעמפען דעם מנהג פון לויבען דעם זעלבען מיט שבחים און מעלות, ווי: שטאַרקער, קלוגער, רחמנותדיגער א. ד. גל. פון איין זייט די, וואָס רעדען אין בילדער־שפּראַך, און פון דער צווייטער זייט די פּסו־קים אין פּשט, וואָס רעדען פון בורא ווי פון אַ מענשען, וואָס קען ווערען אין כעס, גוט ווערען, מוחל זיין, חרטה האָבען.

געגען די בידע לאַגערען איז ער אַרויסגעקומען מיט די שטאַרקע געוועהר פון אַריסטאָטעלס לאָגישע חקירה, וועלכע ער לייגט פאַר אין גאַנצע עלף פּרקים פון ערשטען טייל מורה נבוכים (נ׳ — ס״א), דעם תמצית וואָס מיר גיבען איבער זעהר בקיצור.

אונטערן וואָרט „גלויבען" דאַרף פערשטאַנען ווערען: 1) דאָס אַרויסצואָגען מיט׳ן מויל. 2) אויס מאָהלען אין שכל, ד. ה. פערשטעהען, וואָס מען זאָגט. 3) גלויבען אין דאָס בעגריפענע. 4) די פּער־שטאַנענע, געזאָגטע און געגלויבטע זאָלען שטימען מיט דער ווירקליכקייט; אויספעהלענדיג איינע פון די פיר פּונקטען קען דער יעניגער זיך נישט ריה־מען מיט אמת׳ן גלויבען. למשל: זאָגען, אַז ער גלויבט, נישט פערשטעהענדיג, אָדער וואָס שטימט נישט מיט דער מציאות און לאָגיק איז גלייך ווי די קריסטען, וואָס זאָגען, אַז זיי גלויבען אין איין גאָט, וואָס איז באמת דריי — טראָץ דעם, וואָס לאָגיק און ווירקליכקייט דרינגט, אַז איינס קען קיינמאָל נישט זיין דריי, און דריי — נישט איינס.

דאָס, וואָס מיר רופען אייגענשאַפט (תואר) קען האָבען איינע פון די צוויי בעדייטונגען: א) אַטרי־בוט. ב) אַקצידענץ. אין ערשטען פאַל גיט דער תואר בלויז אַ בעשרייבונג ווי דער מתואר (די בע־צייכענטע זאַך) זעהט אויס, אָדער ווי זיין טבע איז. למשל: דער מענש (מתואר) איז אַ לעבעדיגע בע־שעפעניש, וואָס רעדט (תואר); אָט דער מין תואר קען גאָרנישט צוגעבען צום מהות פון בורא, אַזוי ווי דער דערמאָהנטער תואר גיט גאָרנישט צו צום מענשען. פּונקט ווי איינער זאָל זאָגען: אַ מענש איז אַ מענש. ווייל אויב נישט „לעבען" און „רע־דען", איז דאָך דאָס קיין „מענש" נישט.

נאָר אויב מיר וועלען איהם צושרייבען איינע־שאַפטען וואָס געהערען צום צווייטען מין (אַקצי־דענט) ווי: קלוג, שטאַרק — מעלות, וואָס זענען צוגעקומענע צום „מתואר", וועט דאָס זיכער זיין אַ גרויסער טעות. אַ קלוגער קען זיך בענאַרישען. אַ גבור — שוואַך ווערען. אַ כעס׳ן — גוט ווערען. הייסט עס, אַז די מעלות קענען קומען און אוועק־געהן. אין ערשטען פאַל אַ צוקומעניש. אין צווייטען פאַל — אַ דערמונטערונג, און גלויבענדיג אין דער איינהייט פון בורא, מוזען מיר זיך אויסמאָהלען: אַנ׳איינהייט, די זעלבע אין אַלע צייטען, פון וועלבען שטיצפּונקט קוקענדיג, אַ פּשוט׳ע, נישט קיין צונויפגעשטעלטע פון חלקים, אומטיילבאַר פון וועלכער ס׳איז סיבה, קיין מאָל אין מעהרהייט, נישט אין דער מציאות, נישט אין שכל.

אין קורצען: תוארים־אַטריבוטען זענען ערלויבטע, אָבער אומנוציגע. תוארים־אַקצידענצען זענען פאַלש און נישט ערלויבטע מצד אחדות. די, וואָס דענקען אַזוי זענען גלייך צו יענע, וואָס זאָגען „איינס" און מיינען „דריי".

מיר קענען זיך אין דעם ענין פערטיפען, און דאַן געפינען מיר פירערליי סאָרטען תוארים: 1) נאַטירליכע אייגענשאַפטען, ווי: „אַ מענש איז אַ לע־בעדיגע זאַך וואָס רעדט", גלייך ווי זאָגענדיג: „אַ מענש איז אַ מענש", און ווי פריהער ערקלערט: כאָטש נישט שעדליך, אָבער אומנוציג. דאָך נאָך אַ גרינטליכער אַריינטראַכטונג געפינען מיר דערין אויך געוויסען שאָדען. וואָרים אין אונזער משל: „אַ מענש איז אַ לעבעדיגע זאַך, וואָס רעדט", וואָרט אָפּגע־צאַמט דעם מתואר מיט בעגרענצונג:

זאָלען מיר קענען געפינען אַזאַ נאָמען וואָס נעהמט אַריין אין זיך אַלע מעגליכע מעלות וואָלטען מיר עס געקענט זאָגען אויף איהם. אָבער אַזאַ תואר איז נישטאָ אין אונזער שפּראַך, יעדער פּאָזיטיוו שלעפּט נאָך זיך אַ נעגאַטיוו, און אַזוי ווי קיין נע־גאַטיוו (חסרון) טאָרען מיר נישט צושרייבען, דער־פאַר זענען אַפילו אַזעלכע תוארים־אַטריבוטען אויך נישט ערלויבט, סיידען צו זאָגען: די ערשטע אורזאַך איז אַנ׳ערשטע אורזאַך, און דערמיט ערקלערען מיר דאָך נישט מעהר ווי פריהער: ממילא, אַנ׳איבעריגע אַרבייט.

2) אויב מיר זאָלען איהם צושרייבען מעלות — אַקצידענצען, ווי: ראובן היט זיך פון אַ זינד; שמעון איז אַ ווייכהאַרציגער; אָדער ראובן איז אַ טאַלאַנט־פולער מאָלער, שמעון איז אַ גוטער דאָקטאָר. די ער־שטע מעלות זענען נאַטירליכע, די צווייטע ערוואָר־בענע — אָדער מעלות וואָס זענען שטענדיג אין אַ מענשען. מיט וועלכע ער צייכענט זיך אויס געגען אַנ־דערע. ווי ראובן איז אַ שטאַרקער, שמעון — אַ שוואַ־כער. אָדער פּסיכישע מעלות און חסרונות: ראובן איז אַ כעסן, שמעון — אַ גוטהאַרציגער, אָדער פּי־זיאָלאָגישע: ראובן איז אַ הויכער, שמעון — אַ נידע־ריגער. אָט די אַלע תוארים קענען זיכער נישט צוגע־פּאַסט ווערען צום בורא. ווייל די אַלע זענען צוגעקו־מענע מעלות, און קאָנען געמאָלט זיין בלויז ביי אַ מענשען וואָס זיין גאַנצע עקזיסטענץ איז צופעליג: ער קאָן יאָ זיין און נישט זיין. אָבער דער בורא איז אַ מחוייב המציאות, אַנ׳אונפערמיידליכע עקזיס־טענץ. און איז דערפאַר נישט „צופעליג" אין קיין פאַל. די וואָס ווילען צו איהם אַזעלכע תוארים יאָ צופּאַסען, אַנשטאָט איהם צו לויבען דערמיט. לעס־טערען זיי גאָר שטעלענדיג איהם אויף דער זעלבער מדרגה פון מענשען וואָס איז אונטערגעוואָרפען אונ־טער מקרים, צופאַלען און צוגעקומענע מעלות.

3) אַפילו מיט תוארים־אַטריבוטען טאָר מען איהם אויך נישט לויבען, ווייל ווי פריהער געזאָגט, האָבען מיר נישט אַזאַ תואר וואָס זאָל אַרומנעה־מען זיין גאַנצע מציאות און אויב נישט אינגאַנצען בלייבט אַ טייל אויסגעגלאָזען, און דאָס הייסט אַ בעגרענצונג, אַ צושפּליטערונג, — דאָס וואָס איי־נער גלויבט אין אחדות הבורא טאָר נישט צולאָזען צום געדאַנק.

4) פאַראַן תוארים וואָס בעצייכענען בלויז די שייכות פון איין זאַך צו דער צווייטער; ראובן וואוינט אין דער שטאָט, און אין דער גאַס. דערמיט ווערט בעוויזען ראובנס שייכות צו אַ געוויסען אָרט. דער סאָרט תואר ענדערט נישט דעם מתואר, לעגט קיין זאַך צו איהם צו און נעהמט נישט אַרונטער, וואָרים ראובן למשל, קען זיין יעקבס זוהן, שמעונס ברודער, לוי׳ס שותף, יהודה׳ס שוועער, וואוינען אין דער שטאָט, אין יענער גאַס, און יענעם הויז, און די אַלע שייכות תוארים האָבען איהם נישט פער־מעהרט, נישט פערמינערט און נישט פערענדערט, וואָלט אין פלוג זיך אויסדוכטען, אַז אַזעלכע תוארים קען מען יאָ צושרייבען צום בורא; אָבער עס איז נישט אַזוי:

וואָרים מיר טאָרען נישט צושרייבען צו איהם קיין שייכות צו אָרט אָדער צייט, ווי מיר טוען צו אַ גשמי, (מאַטעריעלען וועזען). צייט ווערט געשאַפען דורך בעוועגונג, — אַ צייט ווען די סובסטאַנץ איז דאָ פאַראַן, און דאָרטען נישט, שפּעטער — דאָר־טען יאָ און דאָ נישט. אָהן בעוועגונג איז נישטאָ קיין צייט. ענדערען די פּאָזיציע שאַפט צייט, ממילא דער וואָס ענדערט זיך נישט און בעוועגט זיך נישט, ווייל אומעטום איז ער פאַראַן אין איין און דעמ־זעלבען „זיין", האָט קיין שום שייכות נישט מיט צייט און אָרט.

(דער געדאַנק ווערט אויסגעדריקט אין די ווער־טער פון אדון עולם: „אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא", און ווייטער: ואחרי ככלות הכל לבדו ימלך נורא", דאָס הייסט, אַז ער איז דער־זעלבער איידער דאָס איז געווען בעשאַפען און דער זעלבער, ווען אַלעס וועט זיך ענדיגען).

דאָך מיינט דער רמב״ם, אַז די תוארים: „בורא" „יוצר", זענען די פּאַסיגסטע פון אַלע; אָבער נאָר אונטערן בעדינג דאָס מיר זאָלען שטענדיג פערשטיין אונטער זיי די אַרבייטס־רעזולטאַטען פון דער בע־שאַפונג.

די פראַגע: ווי קען דאָס זיין דער איינער און־פערענדערליכער, איינהייטליכער, זאָל קענען שאַפען אַ סך מינים אַרבייט? דער ענטפער איז אין פייער, וואָס צושמעלצט, מאַכט האַרט, פערשוואַרצט, מאַכט ווייס, קאָכט און פערברענט. נאָר דער וואָס ווייסט נישט די טבע פון פייער קען מאַכען דעם טעות צו מיינען, אַז אין איהם זענען פאַראַן פערשידענע כּו־חות, בעת דער וואָס ווייסט, אַז די נאַטור פון פייער איז איינס, דער אונטערשיד ליגט נאָך אין די וואָס נעהמען צו איהר ווירקונג אויף זיך.

זיין גרויסער זיג...

(ערצעהלונג) ● נאכ'ן פראנצויזישען ● פון נ. פערלמאן

עס איז געווען ארום צעהן א זייגער אינדערפריה ווען סימאן וואלפערט איז, ווי געוועהנליך, ארויס פון הויז און איז אריין אין זיין אויטאמאביל, וואס האט שוין געהאט געווארט אויף איהם צו פיהרען אין באנק אריין.

זיין איצטיגע פריינדין, די שעהנע טענצערין פיבי, — איז זי דען נישט געווען משוגע פערליבט אין איהם?....

סימאן וואלפערט איז אנגעקומען אין באנק.

ווען דער זייגער אויף דער וואנט האט געוויזען עלף, איז דאס יונגעל אריינגעקומען און האט איהם דערלאנגט א וויזיט־קארטעל.

„אסקאר ברענער", — האט וואלפערט איבערגעלייענט אויפ'ן וויזיט־קארטעל.

אסקאר ברענער?... יא... סימאן האט זיך דערמאהנט. אסקאר איז געווען זיינער א שול־חבר. ער האט איהם גערענקט: א געזונטער בחור געווען, מיט קעלבערנע, וואסערדיגע אויגען... עס איז איהם אנגעקומען אזוי שווער מיטצוגעהען מיט זיין קלאס, — א נישט־פעהיג יונגעל געווען. וואס האט ער איצט געוואלט פון איהם, אט דער אסקאר?

סימאן האט זיך געקווענקעלט א ווייל, — איהם אויפנעהמען אדער נישט?? ער האט אבער געהאט א פרינציפ צו זיין צוגעלאזען צו מענשען, וואס קומען צו איהם אין באנק, און יענעם פריהמארגען, ווי מיר האבען געזעהען, איז ער געווען בעזונדערס גוט אויפגעלייגט. ער וועט איהם אויפנעהמען, — האט ער בעשלאסען, — נישט מעהר, ער וועט איהם לאזען אביסעל ווארטען.

— זאל ער צו־ווארטען. איך וועל איהם באלד אויפנעהמען.

ער האט גערעדט אויפ'ן טעלעפאן ארום א צוואנציג מינוט. דערנאך האט ער א דריק געטון דאס גלעקעל אין שרייב־טיש.

דאס יונגעל האט אריינגעפיהרט דעם גאסט. ער איז געווען א ברייטפלייציגער מאן, נאכלעסיג אנגעטאן. וואלפערט האט גלייך דערקענט אין איהם זיין שול־חבר פון אמאל.

— איך האב זיך ערלויבט... — האט יענער אנגעהויבען, אביסעל אין א פערלעגענהייט — איך.... איך שטער אייך נישט??

— ניין, ניין, — האט וואלפערט געזאגט, — איך קאן שטענדיג געפינען עטליכע מינוט צייט פאר מיינע אמאליגע חברים. איך בין צופרידען דיך צו זעהן, זעץ זיך...

סימאן האט גערעדט מיט א מין אפיציעלער העפליכקייט און האט איהם אפילו דערלאנגט די האנט.

יענער האט אנגעכאפט די האנט און זי שטארק געדריקט.

— עס איז זעהר שעהן פון דיר, וואס דו נעמסט מיך אזוי אויף, אבער הער נאר, וואס איך בין געקומען:: ווען איך האב געענדיגט די שולע, בין איך אוועק צוריק אין דער פראווינץ, צו מיין מוטער, וועלכע איז דעמאלט געווארען אנ'אלמנה. איך האב גראד געקריגען א שטעלע אין א באנק. איך האב אויך חתונה געהאט... מיט פינף יאהר צוריק. איצט האב איך געקריגען א קליינע ירושה.... נישט קיין סך, אבער איך וועל קאנען דורכקומען עטליכע חדשים. דארט, אין דער פראווינץ, האב איך נישט קיין צוקונפט.... איך ווער דארט פערשימעלט.... און איך האב זיך גענומען א פאר וואכען אורלויב... אויב איך וועל דא געפינען א גוטע שטעלע, פאהר איך מעהר נישט צוריק. און אויב ניין, איז מילא, וועל איך מוזען זיך בויגען... אט דאס איז די געשיכטע. און אזוי ווי דו ביסט געווען זעהר גוט צו מיר... און דו האסט דא, האב איך געהערט, א גרויסע שטעלע.... בין איך געקומען דיך זעהן.... אפשר...

סימאנס העפליכקייט האט איהם איצט פערלאזען נאך א פרינציפ האט ער געהאט, אז ער האט קיינמאל נישט אנגעשטעלט אין באנק זיינע אמאליגע פריינט, ווייל ער איז געווען זיכער ביי זיך, אז זיי וועלען גאר שנעל איהם ווערען שונאים, אויב ער וועט פאדערען פון זיי אויסדויער און איבערגעבענקייט צו דער ארבייט. און אסקאר איז, לויט סימאנס מיינונג, נאך דערצו געווען א מענש א שווערער און אנ'אונפעהיגער.

ער האט איהם געענטפערט מיט עטליכע אונבעשטימטע ווערטער. עס איז איצט ביי איהם אין באנק נישט געווען קיין שטעלע, און אז ער דענקט, אז עס איז נישט געווען בערעכענט פון אסקארס זייט צו קומען אין דער גרויסער שטאט... בעזעצען זיך דא? עס איז פערבונדען מיט אזוי פיל שוועריגקייטען... און ווידער, וועט ער זעהן... ער וועט איהם שרייבען.... אויף וועלכען אדרעס?

אסקאר האט איהם געגעבען דעם אדרעס: ער האט געוואוינט אין א מעבלירטען צימער, ערגעץ אין אנ'ארעמער געגענט. זיין פריינטס ענטפער האט איהם אינגאנצען געהאט צומישט. ער האט זיך אפגעזעגענט מיט איהם און זיך געלאזט געהן צו דער טיר, דורך וועלכער ער איז געווען אריינגעגאנגען.

— נישט דורך דאנען, — האט איהם סימאן געזאגט, — מען געהט ארויס דורך די אנדערע שטיגען.

און ער האט איהם אנגעוויזען אויף א טיר הינטער איהם.

— איך האב געלאזען מיין פרוי אין דיין ווארטזאל -- האט אסקאר געזאגט.

סימאן וואלפערט, א ליבהאבער פון פרויען, האט שטענדיג זיך בענומען צו זיי מיט דער גרעסטער העפליכקייט.

— ביסט א נאר, -- האט ער געזאגט, — וואלסט בעדארפט דיין פרוי אריינפיהרען אהער...

— איך וועל זי איצט אריינרופען...

אסקאר האט געעפענט די טיר און אריינגעשריגען:

— עמא, ווילסט אריינגעהען?

עמא האט זיך בעוויזען אויף דער שוועל. סימאן האט אנגעשטעלט א פאר גרויסע אויגען. זיין שטרענגער קאבינעט, האט זיך איהם אפגערעכט, איז נעווארען ליכטיגער ווען דאס יונגע ווייבעל איז אריינגעקומען: וואס פאר א שענקייט ער האט עס דערזעהען פאר זיך! ער האט זיך געהאט גערעכט צו זעהן גלאט א ווייבעל, אפשר א מיאוס'ע, אין יעדען פאל אהן אינטערעס. און דא האט ער א צומישטער גאר דערזעהען פאר זיך א רייצעדיג, בלאנד בעשעפעניש, דין, בויגיג, שלאנק, אין א פשוט'ן אבער הארמאנישען קלייד, א בליהענדיגע, בלענדיגע שעהנקייט.

סימאן איז מעהר נישט געווען קאלט. ער האט מעהר נישט געוואלט, אז אסקאר און זיין ווייבעל זאלען איהם גלייך פערלאזען. ער האט גענומען רייערן גאר אנדערש און כמעט צוגעזאגט צו געבען אסקארן א שטעלע אין זיין באנק. וואס וועט ער דען נישט טון, — האט ער געזאגט, — פאר אנ'אלטען פריינט, פאר א יוגענט - חבר? ער האט זיי ביידען גארנישט געוואלט אפלאזען פון זיך, און זיי האבען איהם בעדארפט צוזאגען צו געהן מארגען מיט איהם עסען מיטאג אין א רעסטאראן.

ווען סימאן איז געבליבען אליין האט ער זיך געמוזט מודה זיין, אז דאס ווייבעל פון דער פראווינץ האט געמאכט אויף איהם אנ'איינדרוק, — און וואס פאר אנ'איינדרוק! עס איז איהם געווען אליין א וואונדער, ווייל אזוינס האט נאך קיינמאל פריהער נישט געטראפען מיט איהם. עמא איז אזוי אנדערש פון די אלע אנדערע פרויען, מיט וועלכע ער האט זיך געליבט.... עמא איז געווען אזוי ניי, אזוי פריש, אזוי רייצענד מיט איהר יונג־מיידעלשער שרעקעדיגקייט. און דאך האט זי חתונה געהאט מיט דעם באנאלען אסקארן....

* * *

שוין פון דעם צווייטען טאג אן האט סימאן זיך א נעהם־געטון צו בעזיגען דעם „וואונדער", וואס ער האט ענטדעקט. ער האט איינגעלאדען דאס פאר פאלק אין ערשט־קלאסיגע רעסטאראנען, אין קאבארעס, אין נאכט־קלובען. ער האט געקליבען נחת צוזעהענדיג עמא'ס שטילע, איינגעהאלטענע פרייד. זי איז בעשאפען געווארען פאר ליבע, פאר פערגעניגען, פאר לוקסוס.... — האט ער געטראכט. — ער וועט אוודאי נישט דערלאזען, אז זי זאל זיך ווידער בעגראבען אין דעם קליינעם פראווינציעלען שטעטעל. ווי וועט ער זי קאנען אפלאזען פון זיך? ער האט זי שטענדיג געוואלט האבען פאר די אויגען... די טענצערין פיבי האט איצט מעהר נישט גע האט פאר איהם דעם מינדעסטען אינטערעס. ער האט זי פערנאכלעסיגט, דערנאך אינגאנצען אויפגעגעבען. ער איז איצט געווען אינגאנצען פערטאן מיט עמא'ן.

ער האט זיך איהר ערקלערט אין ליבע, נישט ווי א באנק־דירעקטאר, נאר ווי א פאעט, און ווען ר האט זיך אמאל געכאפט ווי ראמאנטיש ער איז עס געווארען, האט ער זיך פערשעהמט פאר זיך. עמא האט איהם אויסגעהערט שמייכלענדיג מיט איהרע שעהנע אויגען, און עס האט אויסגעזעהען, אז זי האט ווייניג וואס פערשטאנען. ר'האט זיך געטראפען מיט איהר אליץ אפטער, און ביי יעדער בעגעגעניש האט ער שטענדיג געפונען א מיטעל, דער עיקר ביים טאנצען, צו פערבלייבען מיט איהר אויג־אויף־אויג.

אסקאר האט גארנישט געזעהען. דערצו איז ער געווען פערטון מיט אלערליי ארבייטען. עס פערשטעהט זיך, אז סימאן האט דורך זיין איינפלוס אין די פינאנציעלע קרייזען אויך בעזארגט אסקארן מיט א שטעלע אין א באנק, ביז וואנען עס וועט זיין א פרייער פלאץ אין זיין אייגענער באנק. דאס פאר־פאלק האט גאר אויפגעלעבט.

— איהר זענט צופרידען? — האט סימאן געפרעגט עמא'ן.

— א, יא...! איהר זענט אזוי גוט צו אונז, — האט זי ארויסגעמורמעלט.

און ווען ער איז געווארען צודרינגליכער און איז אהיים מיט אפענע רייד, האט זי איהם שטיל אויסגעהערט און זיך גערויטעלט, א נאכגיביגע, א בעזיגטע, יא, ער האט זי בעזיגט. אין דעם ערשטען טאג וואס אסקאר וועט פערנעהמען די שטעלע אין באנק, וועט זי איהם אליץ נאכגעבען, וואס לענגער ער וועט ווארטען אליץ גרעסער און שעהנער וועט זיין דער זיג. דערווייל האט זיין הארץ זיך געבריט, פון פרייד, צוזעהענדיג, ווי דאס יונגע נאאיווע ווייבעל פון דער פראווינץ איז גרייט צו טון אליץ, וואס ער פערלאנגט פון איהר.

אין דעם טאג ווען אסקאר האט אונטערגעשריבען דעם קאנטראקט מיט דער באנק, האט עמא צוגעשטימט צו קומען צו סימאנען, אין זיין וואוינונג.

— יא, איך וועל קומען מארגען בייטאג — האט זי שטיל ארויסגעזאגט, ארונטערלאזענדיג פערשעמט די אויגען.

* * *

זי האט אנגעקלונגען ביי איהם אין צייט. די דינערשאפט איז אין הויז נישט געווען, ער האט אליין געעפענט די טיר און אריינגעפיהרט זיין אנגעלייגטען גאסט. ארימע עמא, זי האט אויסגעזעהען אזוי אומרוהיג, אזוי פערלוירען... ער האט נישט געוואוסט, וואס צו טון מיט איהר: „ווי גוט עס איז וואס איהר זענט געקומען!" — האט ער איהר געזאגט.

— איך האב צוגעזאגט... איהר האט אזוי פיל געטון פאר אונז, — האט זי ארויסגעמורמעלט.

— לאמיר דערפון נישט ריידען. עס האט מיר פערשאפט גרויס פרייד צו טון פאר אייך ביידען, וואס איך האב געקאנט. איך האב דיך אזוי ליב, מיין שעהנע, מיין אונפערגלייכליכע עמא... ווילסט אזוי גוט זיין און אויסטאן דעם מאנטעל, דאס היטעלע?

זי האט געפאלגט אהן חשק.

— זעץ זיך אויף דעם דיוואן, לעבען מיר... איך האב דיך ליב, מיין וואונדערליכע עמא, וועסטו מיך אויך ליב האבען אביסעל?... יא, געוויס, א נישט וואלסטו דאך צו מיר נישט געקומען...

ער האט זיך אנגעבויגען איהר א קוש צו טון. זי האט אוועקגעדרייט דעם קאפ מיט א האסטיגער, איבערגעשראקענער בעוועגונג.

— מיין גאט, ניין, ניין. נאך נישט! — האט זי ארויסגעזאגט, א פערציטערטע, — זייט אויף מיר נישט אין כעס.... איך ווייס זעהר גוט, אז איך דארף אייך לאזען נאך דעם אלעם, וואס איהר האט געטון פאר אונז.... עס איז מיר אבער אזוי שווער,... איך

(ווייטער זעה זייט).

ערפינדונג פון דרוקעריי־קונסט

ווער זענען געווען די הויפט־ערפינדער פון שריפט־דרוקעריי

פון ל. באראדוליז

2 *)

אין עניפטען פלעגט מען, צום ביישפיל, אזוי טון: וויין האט מען געהאלטען אין גרויסע ליימענע פלעשער מיט שמאלע העלזלעך, און דאס העלזעל האט מען פערקארקעוועט מיט דעם, וואס מען האט עס פערשמירט מיט בלאטע. אבער כדי אימיצער זאל נישט אפברעכען די פערטריקנטע בלאטע, אויסטרינקען אביסעל וויין און צוריק פערשמירען מיט בלאטע, פלעגט מען צו דער פרישער בלאטע צודריקען א זיגעל, וואס איז געווען אויסגעקריצט אין שטיין, האט שוין קיינער נישט געוואגט אויפצוברעכען א זיגעל. עטוואס עהנליכעס איז געווען אויך פראקטיצירט אין אנדערע לענדער פון יענער טיפער עלטער. די פערצייטיגע גריכען פלעגען עס אויך טאן. איז דער געדאנק וועגען א פערטיגען זיגעל, וואס ווערט ערגעץ אפגעדרוקט, נישט געווען קיין נייער. דארף מען זייך נישט וואונדערען, וואס די פערצייטיגע „שרייבער" האבען אויך געמאכט פערטיגע ארנאמענטאלע בוכשטאבען פון האלץ און אפגעדרוקט זיי דארטען, וואו אזא בוכשטאב האט זיך געפאדערט.

פון דאנען איז מען געגאנגען א טראט ווייטער: אנשטאט דעם, אז מזאל די קארטען־צום שפילען מאלען מיט דער האנט, האט מען אויסגעשניצט די פיגורען פון די קארטען אויף האלץ, בעשמירט זיי מיט פארב אדער טינט און זיי אפגעדרוקט אויף קארטלעך. און שפילען אין קארטען איז אנ'אלטער מנהג, יעדענפאלס מעהר ווי צוויי טויזענט יאהר אלט.

דערנאך אז מען געגאנגען נאך ווייטער. ווען מען האט געדארפט איבערשרייבען א בוך און א סך עקזעמפליארען האט מען א גאנצע זייט אויסגעקריצט אויף האלץ און עס אפגעדרוקט אויף פאפיר. אויסצושניצען א גאנצע זייטעל פון א בוך אויף א הילצערנע ברעטעל איז געווען א לאנגע, שווערע ארבייט; ווען מען האט אבער געדארפט אזא זייטעל אפדרוקען אין א סך עקזעמפליארען איז עס דאך געווען א גרויסע עקאנאמיע אין צייט. דער חסרון איז נאר געווען, וואס נאך דעם, ווי די נויטיגע צאהל עקזעמפליארען איז אפגעדרוקט געווען האט מען דאס ברעטעל מיט דעם אויסגעשניצטען טעקסט געדארפט ארויסווארפען, סיידען מען האט געהאפט, אז אפשר וועט מען שפעטער, אין יאהרען ארום, דאר פען ארויסגעבען דעם זעלבען בוך אין נאך א צאהל עקזעמפליארען.

פון דאנען איז ביז דעם נאהענטסטען לאגישען שריט געווען בלויז איין קורצער שפאן: אנשטאט דעם, אז מ'זאל אויסשניצען אין האלץ דעם טעקסט פון א גאנצער זייט פון א בוך און דערנאך דאס גאנצע ברעטעל ארויסווארפען, ווייל פאר קיין אנדער בוך טויג עס דאך נישט, האט מען אנגעהויבען אויסשניצען פון האלץ די אלע בעזונדערע בוכשטאבען פון דעם אלפאבעט און דערנאך צוזאמענשטעלען זיי אדער קאמבינירען צווישען זיך די נויטיגע בוכשטאבען לויט דער פאדערונג פון טעקסט, יעדעס מאל בעזונדער. מען האט געמאכט א ראהם פון האלץ גרויס ווי די זייט פון בוך און אין דער ראהם אריינגעשטעלט, אדער אריינגעזעצט די אלע נויטיגע בוכשטאבען אין יענער ארדנונג ווי דער אינהאלט פון דער זייט פון בוך האט עס געפאדערט; בעשמירט די אלע בוכשטאבען אין ראהם מיט טינט אדער פארב; ארויפגעלייגט פון אויבען דעם בויגען פאפיר און צוגעדריקט. האבען זיך די אלע ווערטער און שורות מיטאמאל אפגעדרוקט אויפ'ן פאפיר.

אבער ווער איז געווען דער ערשטער, וואס האט עס געטון? איז געוועהנליך זאגט מען, אז דער ערשטער מאן, וואס האט עס געטון, איז געווען יאהאנעס גוטענבערג פון מיינץ, דייטשלאנד. (ער איז געבוירען געווארען אומגעפעהר אין יאהר 1400 און געשטארבען אומגעפעהר אין יאהר 1468). עס איז אבער פערהאן אנ'אנדער סברה. מען זאגט, אז דער ערשטער מאן, וואס האט אויסגעשניטען פריהער פון האלץ און דערנאך אויסגעגאסען פון בליי די פערשידענע און בעזונדערע בוכשטאבען פון דעם אלפאבעט, איז געווען דער האלענדער, לאורענס קאסטער. ער האט געוואוינט אין דער שטאט הארלעם אין האלאנד. עס זאל הייסען, אז געטון האט ער עס, כדי נאכצומאכען געוויסע געשריבענע ספרים און געטון האט ער עס אין געהיים, אבער זיינער א געהילף האט עטליכע יאהר שפעטער ארויסגע'גנב'ט ביי איהם א צאהל פערטיגע בוכשטאבען און איז אנטלאפען קיין מיינץ, וואו ער האט זיך בעגעגענט מיט גוטענבערגן, און גוטענבערג האט דערנאך די בוכשטאבען נאכגעמאכט. מיט אנדערע ווערטער הייסט עס, אז נישט גוטענבערג איז געווען דער ערשטער, וואס האט געמאכט די בעזונדערע בוכשטאבען פון אלפאבעט און דורך דעם געלייגט דעם פונדאמענט פון דעם פראצעס פון דרוקעריי, נאר קאסטער פון האלאנד איז געווען דער ריכטיגער און אריגינעלער ערפינדער.

די פראגע איז נישט קיין בעשטימטע, איניגע גיבען דעם קרעדיט קאסטערן, און אנדערע גיבען דעם קרעדיט גוטענבערגן. אבער אפילו ווען גוטענבערג זאל זיין דער ערפינדער פון דרוקעריי, מוז מען צוגעבען, אז די וויכטיגקייט פון דער ערפינדונג איז טאקע זעהר א גרויסע, אבער נישט זעהר קיין טיפזיניגע, ווייל דער וועג צו דעם איז געווען צוגעגרייט פון פריהער און איז געווען דער רעזולטאט פון א מעטאדע אדער פראצעס, וואס האט זיך ענטוויקעלט פאר א משך פון א סך הונדערטער יאהרען. עס איז דא אויך וויכטיג צו וויסען, אז די כינעזער און די קארעער האבען געהאט ענטוויקעלט דרוקעריי נאך מיט מעהר ווי טויזענט יאהר פריהער. ביי זיי אבער האט זיך דער פראצעס פון דרוקעריי נישט געקאנט ענטוויקלען צוליב דער קאמפליצידטקייט פון זייערע בוכשטאבען. ביי די כינעזער איז א בוכשטאב נישט קיין בוכשטאב, נאר א ווארט א גאנצער, און אמאל אפילו א גאנצער זאץ. האבען זיי זעהר א סך בוכשטאבען.

גוטענבערגס פראצעס פון דרוקעריי איז געווען אזא: די הילצערנע בוכשטאבען האט מען אריינגעזעצט אין א ראהם גרויס ווי דער בויגען פאפיר, אויף וועלכען מען האט געדארפט דרוקען. די בוכשטאבען האט מען בעשמירט מיט א קליין קישעלע וואס איז געווען אנגעטונקען אין פארב. דערנאך האט מען אויף דער ראהם ארויפגעלייגט דעם בויגען פאפיר און צוגעדריקט מיט א פרעס, מיט וועלכען מ'פלעגט אויסדריקען דעם זאפט פון ווינטרויבען צוליב וויין. מען האט געדארפט דעם שרויף פון פרעס דרעהען און דרעהען ביז דער בויגען פאפיר האט זיך צוגעדריקט צו די געפארבטע בוכשטאבען. דערנאך האט מען דעם שרויף געדרעהט צוריק, ארויסגענומען דעם אפגעדרוקטען בויגען און ארויפגעהאנגען אויף א שטריקעל טריקענען, ווי נאסע וועש. קאן מען זיך פארשטעלען וויפיל עס האט געדויערט ביז מען האט אפגעדרוקט א בוך!

ארום דעם יאהר 1450 האט גוטענבערג געעפענט די ערשטע דרוקעריי אין דער וועלט. דאס איז געווען אין מיינץ. קיין געלט פאר דער אונטערנעהמונג האט ער נישט געהאט, איז דער ארטיגער רייכער סוחר, דזשאהן פוסט, אריינגעטראטען אלס א שותף. דאס געשעפט איז אבער נישט געגאנגען. און גוטענבערג האט נישט געקאנט נאכקומען די געלט־צאהלונגען, האט פוסט איהם אנגעקלאגט אין גע־ריכט און צוגענומען ביי איהם די דרוקעריי און איז אליין געווארען דער אייגענטימער.

פוסט האט די טעכניק פון דרוקעריי ענטוויקעלט צו אזא שטופע, אז עס איז געווארען אנ'אונטערנעהמונג, וואס האט זיך בעצאהלט. און דאס איז געווען דער אנהויב פון דעם פראצעס פון דרוקעריי, וואס איז דערנאך געווארען דער הויפט־פאקטאר אין דער ענטוויקלונג פון אונזער קולטור און ציוויליזאציע.

*) זעה „נייער פאלקסבלאט" נומ. 52.

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

בײלאַגע צום „נײעם פאלקסבלאַט“ נומער 58 פרײטאג, דעם 8 מערץ 1935

ער האט געפונען אַנ׳עצה!..

ערשטער יוד: פעטער וואס טוט איהר?

צווייטער יוד: כ׳פערשאַנץ מיר די קעשענעס געגען מײן ווײבס רעוויזיעס...

פיניעלע מזיק
גיט רשות

יאַטן, צ׳ווייסט כאַדזשביג, וואָס פאַרע גראַנדע ווילקער ווערט אַט די וואָך גימאַכט? צ׳ווייסט טאַקיש נישט? עליך ענק פאַציילן:

אָף דער ציגלאַנע גאַס איז דו אַ פאַדוועער שטיבל זיצן דאָרט בוכירים אין לערנען גמורע מיט טויפיטים אין שנאיעס. איז גיקימע דער ווערט מוטן קימאַניק מיט אַ פוער שאַלעפס און אָבן דעם אורקוידיש אַראָעסגיוואָרפן. אין די טוירים אַט דער ווערט אַליינט ציגינימען.

וואָס זוגט עין צי אַזאַ גראַנדע? דוס קען נאָר זאָן אין ווילקע. באַ אינץ אין באַליט וואָלט מע אַזאַ פּישוין גימאַכט אַזאַ קאַץ־מיזיק, אַז עיער וואָלט גימיזט גיין קאַפּיטש. נאָר איין זאַך וואָלט איעך גיוואָלט, אַז דער ווערט זאָל אַמולט קימען אין שמולן געסל אַראַן. ני.... ני.... וואָלט איך עיעם גיוויזן, וואָס פיניעלע קען. איך וואָלט עיעם בעזינגען ווי אַ בוכן צי די כיפע

יעץ וועל איך ענק יאַטן, אונזוגן אַ גיטע פסירע. קאָווי ווי ס׳גייט פירים אין לאַנד אַראַן, גיי איך אָנגיניזירען אַ פירים־פעווייליג. ס׳גאַנצע באַש עט גיין אָף אַ וואָוילנייטיגען טשוועק. ס׳עט זאַן אַ פּשענטקמיוויעניע, מ׳עט זיך פאַשטעלן, מ׳עט זינגען לידליך. מ׳עט טאַנצן, שפּרינגן, מ׳עט מאַכן קאָזשילעם — פינקט ווי אין ידישן טריאַטער.

אַ קלאַל סעט זאַן לעיבידיק אין שמולן געסל.

נישטא קיין מזל!
שמועס אין די האַלעס

— כ׳זאָג אייך, ר׳ הערשעל, כ׳האָב נישט קיין מזל צו קיין געשעפט. האנדעל איך מיט שערימס — שיינט די זון. האנדעל איך מיט זאָדע־וואסער — איז אַ פראָסט. איך בין זיכער, אַז ווען איך זאָל מיך נעהמען האנדלען מיט קאַפעלושען אָדער מיט היטלען, וועלען אַלע מענשען פערלירען די קעפּ.

א לעקציע העברעאיש

סטרוזש — בחכמה פותח שערים.
דיפּלאָמאַט — משנה עתים.
וועקסעל־צאָהלער — מחליף את הזמנים.
אסטראָנאָם — מסדר את הכוכבים,
שדכן — גולל איר מפני חושך.
דראָזשקאַזש — בגבורת הסוס יחפּז.
קאָלעקטאָר — דלפון עם מזל בידו.
אלטע מויד — מכה אשר לא כתובה בתורה.
זייגערמאַכער — מכון את השעה.
הויזען שניידער — חי בתחתונים.

א. איטקין.

דוניקאָווסקי...
פון גראַף קאַלי

דוניקאָווסקי ! דוניקאָווסקי !
— סיקלינגט דער נאָמען — אַ סימפאָניע!
סיוועט זיין שטאָלצער רוהם פערטונקלען,
עדיסאָניען און מאַרקאָני...

דוניקאָווסקי — הערט רבותי,
דאָס איז איינמאָל שוין אַ כוואַט !
האָט ערפונדען אַזאַ „קונסט־שטיק“
אַזאַ וואונדער־אַפּאַראַט :

שיט אריין נאָר זאמד אביסעל
איינס און צוויי, און נישט געטראַכט,
און דער זאַמד — ער ווערט פערוואַנדעלט
אין דעם ריינסטען גאָלד, אַ פּראַכט!

דוניקאָווסקי — אָט דער בחור
מיין פאַנטאַזיע האָט בעצוואונגען —
יאָ, צו מאַכן גאָלד פון בלאָטע
איז משמעות, איהם געלונגען...

כאָטש, רבותי, צוריק געשמועסט,
איז ער גאָרניט אַזאַ יאָלד;
נאָך פון גרעסערע „פּאַטקודסטוואָ“
מאַכען לאָדזער סוחרים גאָלד...

פון מיין ווייב נאָר, האָב איך צרות
זי פערשאַפט מיר פיל גריזאָטע,
פונקט פערקעהרט ווי דוניקאָווסקי
נעהמט זי גאָלד און מאַכט מיר בלאָטע...

ערב פריהלינג

אז דער פריהלינג איז שוין נאָהענט
איז פון קיינעם נישט פערהוילען,
ערשטענס האָבען מיר אַ סימן
די קהלה טיילט שוין קויהלען...

און דערפון איז דאָך געדרונגען
אז דער ווינטער איז פערביי...
ערגעץ איבער בערג און טאָהלען
גריסט אונז שוין דער חודש מאי...

לאָדזער נייעס בקיצור

ווי מען שמועסט רעכענט דער לאָדזער מאגיסטראט פונאנדערצושטעלען אין די גאסען קעסטלעך אריינצוווארפען די פּאַמעראַנצען שאָלעכץ.

די לאָדזער פרויען גרייטען זיך מיט אַ פּראָטעסט צום מאגיסטראט געגען פּראָיעקט פון מוזען געהען רוהיג אין די גאסען און נישט רעדען —

ווי מען שמועסט, זאָל דער אורזשאָנד סקאַדבאָווי ברענגען אַ טראַנספּאָרט שמעק־הינד. יעדער סעקוועסטראַטאָר וועט בעקומען אַ שמעק־הונד כדי צו דערשמעקען ביים עולם אַ זלאָטע.

אין מאגיסטראט איז געוואָרען אריינגעטראָגען אַ פּראָיעקט צו ענדערען דעם נאָמען פון קאָפּערניקא אויף „קופּיעצקאָ“.

רעלעם.

קאַן מען לעבען?
דער קריזיס אין דער דאָקטוירים־בראַנזשע

— ווי געהט עס אייך, פּאַניע דאָקטאָזשעץ?

— ס׳איז ביטער! די גריפּע געהט שוואַך. פון טיפוס איז קיין זכר נישטאָ. פון כאָלערינקע און דיזענטעריע איז קיין רייד נישטאָ. דער עולם האָט זיך גענומען הארטעווען — נו, פרעג איך אייך: קאָן מען לעבען?

איז באַלוט

— איך האָב דעם איינדרוק, אַז די פּרייזען אויף פּאָמעראַנצען זענען שטאַרק געפאַלען. מ׳קריגט שוין אוודאי אַ פּאָמעראַנץ פאַר אַ צווייער.

— פון וואַנען דרינגסטו דאָס?

— ווייל כ׳האָב היינט אויפ׳ן טראָטואַר אין דער פעפער־גאַס געזעהען ליגען שאָלעכץ פון פּאָמעראַנצען.

קאַנדידאַטע?
זייט פאַרזיכטיג ווי לאַנג ס׳איז נאָך צייט

נעהמסטו ארויס אַ פּאַטענט ווערסט דו אַ קאַנדידאַט צו געהן אין די הייזער.

ווערסטו אַ פאַבריקאַנט, ביסטו אַ קאַנדידאַט צו ווערען אַנ׳אָביוואַטעל אויף דער קאָפּערניקא.

ווערסטו אַ הויזווירט, ביסטו אַ קאַנדידאַט צו ווערען אַ דבן אחר.

ווערסטו אַ דעפּוטאַט אָדער אַ ראַטמאַן, ביסטו אַ קאַנדידאַט צו שלאָפען אויף פרעמדע געלעגערס.

ווערסטו אַ בעווייבטער, ביסטו אַ קאַנדידאַט אויף דער וועסאָלאַ.

רעלעם.

ער קומט נאָכן חוב
50 פּראָצענט האָט ער שוין בעקומען

בעל חוב : איך בין געקומען נאָכן חוב וואָס עס קומט מיר פון אייער פירמע.

— אַ העלפט דאַרפט איהר מאָהנען ביי מיין שותף.

— איך קום ערשט פון איהם, האָט ער מיך אַרויסגעוואָרפען.

— גוט, נאָך דער צווייטער העלפט קענט איהר קומען אַנ׳אַנדער מאָל...

רעלעם.

שפּיי נישט אין גאָס!

מאַן : כ׳האָב געטראָפען אין גאָס בערלען דעם אַנזעצער איך האָב איהם געמאָהנט דעם חוב. האָט ער מיך נאָך גוט אויסגעזידעלט.

ווייב : ווי האָסטו איהם נישט דערפאַר געשפּיגען אין פּנים.

מאַן : הערסטו אַ חכמה! וואָלט איך דאָך נאָך גע־דאַרפט צוצאָהלען....

רעלעם.

פּאָליטיק פון וואָך

גריכענלאַנד.

האַלטען מיר איצט בּיי גריכענלאַנד און בּיי היטלערס כריפּעק.

צוויי וויכטיגע געשעהענישען אין דער היינטיגער וואָך אין דער וועלט: די רעוואָלוציע אין גריכענלאַנד.

עס איז נישט אויסגעשלאָסען אַז צוליב די געשעהענישען אין גריכענלאַנד האָט דער ענגלישער אויסערן מיניסטער סיימאָן אָפּגעלעגט זיין רייזע קיין בּערלין, און צוליב גריכענלאַנד זאָל אויך היטלער האָבען בּעקומען די כריפּעק.

גריכענלאַנד! גריכענלאַנד! וואָס טויג דיר יעצט די רעוואָלוציע?

מיר דיפּלאָמאַטען פרעגען דאָס און קאָנען נישט דערויף ענטפערען מיר זאָגען נאָר אַז גריכענלאַנד האָט אין דער היינטיגער וואָך אַריינגעקלאַפּט אַ שווערען קלין אין דער וועלט־דיפּלאָמאַטיע. עס האָט זיך צוליב דעם אַלץ געענדערט, ווי נאָר עס האָט זיך דערהערט דער ערשטער שאָס אויף דער גריכישער טעריטאָריע.

מיר דיפּלאָמאַטען האָבען איצט אַ שפּאָגעל נייע טיקעל אַרבּייט.

א׳ חושד בכשרין

פּאַטער (צו דער טאָכטער): ווי פּאַלסטו אויס צו פאָהרען שבת אויפן טראַמוויי?

טאָכטער: ס׳איז נישט אמת טאַטעשי. איך בּין נישט געפאָהרען אויפן טראַמוויי נאָר אויף אַ קני.

פון דא און דארט
ספּעציעלע דעפּעשען צום „קונדס"

בּערלין, 1. מערץ 1935.
אין שייכות מיט דעם 2־טען יאָהרטאָג פון היטלערס ממשלה, ווערט ערוואַרט אַנ׳אַמנעסטיע פאַר אַלע פּאָליטישע אַרעסטירטע. די, וואָס וועלען געקעפּט ווערען, וועלען אין משך פון 24 שעה נאָך דער עקזעקוציע האָבען רעכט אַריינצוטראָגען אַ בּיטע וועגען בּעגנעדיגונג.

לאָנדאָן, 2. מערץ, 1935.
דאָ איז אַדורכגעפאָהרען דער מזרח־פּאַקט. דער גאַסט האָט זיך געוואָלט זעהען מיט׳ן מיניסטער סיימאָן. דער לעצטער האָט איהם בּלויז געהייסען גריסען אין זיין נאָמען און איהם געהייסען זאָגען, אַז ער איז שטאַרק בּעשעפטיגט.

קאָוונע, 3. מערץ, 1935.
דער פּרעזידענט סמעטאָני האָט ערקלערט, אַז ליטע וועט בּלייבּען נייטראַל בּיים איטאַליעניש־אַבּיסינישען קאָנפליקט.

מוסאָליני האָט זיך מיט דער ידיעה שטאַרק דערפרעהט און אַלס צייכען פון דאַנקבּאַרקייט, האָט ער סמעטאָנען איינגעלאָדען קיין רוים אויף אונערקעס מיט האָניג.

אט א דאס איז ער טאקע
אונטערגעהערט אין לאדזער שטאט־ראט

זשורנאַליסט (צו אַ ראַטמאַן): ערקלערט מיר פאַניע ראַרני, וואָס זענט איהר: אַ פּילאָסעמיט צי אַנ׳אַנטיסעמיט?

ראַטמאַן: איך בּין גאָר עפּעס נייעס. איך בּין אַ פּילאָאַנטיסעמיט.

אזוי זעהען זיי אויס
די ענדעקישע פּאָליטיקער

אַ היגער ענדעקישער ראַטמאַן האָט געזאָגט: פּאָליטיק איז אַזאַ געשעפט, אויף וועלכען ס׳קענען זיך נאָר אַזעלכע, וואָס קענען בּיי דעם געשעפט פּערדינע

פּראָספּעקט
פון אונזער ספּעציעלער „קונדס"־בּיילאַגע

בּיילאַגע פאַר בּילד, וואָרט און „הערינג"

אין אַ ועהר גינסטיגען מאָמענט אין אַ צייט ווען דאָס לעבּען ווערט פאַר אונז אילוסטרירט אין הוילע פּאַפּירן און די קאָנקרעטע זאַכען בּעקומען מיר בּלויז אין אילוסטראַציעס, טרעטען מיר צו אַ ליאָדע יאָהר אַרויסצוגעבּען אַ ספּעציעלע בּיילאַגע, געפונען וועט מען דאָרט פּאָלגענדע רובּריקען:

די וואָך

אַקטועלע געשעהענישען פון דער וואָך געוויזען אין בּילדער, ווי: דער אָפּקלאַנג פון אַ פּאַטש אין ים, די ווידער־קולות אין שטאָט־ראַט, איבּערגעגעסען אין פּאָטאָגראַפישע טענער.

אַלע וועלט קאַטאַסטראָפעס, ווי: איבּערגעדרייטע קלישעס, וואַסער פערפליצונגען וועט מען געפונען אין אונזער זשורנאַל. אַ בּעזונדער אָרט וועט געגעבּען ווערן פאַר די פינאַנץ פראַגען פון לאַנד, אילוסטראַציעס פון נייעם „פּוילישען גאָלד"... א. א.

יודישע וועלט

וועט בּרייט אַרומנעהמען אַלע פּאַרטייען און סטידרונגען מיט זייערע אָרטאָגראַפיעס און אויסלייגעכצען.... פּיל אָרט וועט אָפּגעגעבּען ווערען פאַר די קאַסעס און געלדער פון חברות און געזעלשאַפטען מיט די בּילדער פון זייערע צוגעמאַכטע הינטערשליסעלעך... כּדי בּל־טוער און אַנדערע פּאָטאָגראַפיסטען זאָלען קאָנען לייכט צוקומען....

אונזער אויסשטעלונג

דאָ וועט געוויזען ווערען די אמתע קונסט־בּילדער, נישט די רעפּראָדוקציעס זייערע וואָס געפונען זיך אין די קונסט־מוזעאומס... חוץ דעם וועלען געגעבּען ווערען אַלע יודישע „אַנטיקען" ווי: קיגעלעס, ציבּעלעס, מיט שמאַלץ, „לאָקשען" א.אז.וו. אזוי אַז מיט דער צייט וועלען מיר ענטוויקלען דעם קינסטלערישען געשמאַק בּיי דעם מינדסטען טרעגער צו פערפּאַקען אַ פּעקעל מיט די פיינסטע „אילוסטראַציעס"...

פרויען־וועלט

די רעדאַקטאָרען פון דער ספּעציעלער בּיילאַגע, וועלען אויסער די „אילוסטראַציעס" פון זייערע ווייבּערס נעגעל אויף זייערע פּנימער, אויך אָפּגעבּען אַ געוויסען טייל זשורנאַל פאַר דער פרויען־פּראַגע, ווי: קינפּעט, אילוסטראַציעס צו ברית מילה, בּעלי־בּתישע זאַכען — וואַנצען־רעפּראָדוקציעס.

עס וועלען אויך געגעבּען ווערן אילוסטראַציע־מוסטערען פון פערשידענע פרויען־האַנט אַרבּייטען, ווי קאַרטאָפעל שיילען, און וואַרפען וואַלגער־העלצער אין מענער־קעפּ, געצייכענט ספּעציעל דורך קינסטלער חתונה געהאַטע.

אַנ׳אַנגעזעהן אָרט וועט אונזער בּיילאַגע אָפּגעבּען פאַר די פרויען וועלכע וועלען זיך דאָרט וועלען זעהען ווי אין שפּיגעל.

אַ קאָנקורס פון די שענסטע פרויען, יעדע מיאוס פרייליין קען אַריינשיקען איהר שעהן בּילד אָדער דעם פּאָרטרעט פון איהר פערגאַנגענע יוגענד־יאָהרען, צו גאָר אַ פּאָטאָגראַף פון אַ שיך־אָבּצאַס, אַ האַלבּען אַרבּעל, אויפן קאָנקורס, דערמיט וועלען מיר דערגרייכען צוויי זאַכען מיט איין מאָל: וועלכע עס איז די שענסטע פרוי און ווער עס איז דעה נאַרישסטער לעזער....

ספּאָרט

אונזער בּיילאַגע וועט בּעווייזען דעם נייעסטען ספּאָרט פון טאַנצען מיט איין פוס, אויפן ציוניסטישען פוסבּאָל און מיטן צווייטען — און בּע—בּע... איינשלונגען אַ פּאַלקיסט און טראָגען אויף דער פּליצע די מאַסען צוזאַמען מיט דער אינטעליגענץ.

ביכער און זשורנאַלען

ליטעראַרישע קריטיק געשריבּען פון אונזערע צייכענער, און אילוסטראַציעס געמאָלט פון די בּעסטע שרייבּער...

נעקראָלאָגען

כּדי צו געבּען די מעגליכקייט אונזרע טייל לעזער צו „מאַכען ס׳קוואַרטעל" האָבּען מיר בּעשלאָסען אַז יעדער וואָס האַלט בּיים שטאַרבּען קען דורך אונזער ספּעציעלען נעקראָלאָג מיטאַרבּייטער, געלעגנהייט קאַפּעל, אַ פּאָר וואָכען פריהער אַריינשיקען זיין פּאָטאָגראַף און פונקט צו זיין לויה וועט ער שוין זיין בּיי אונז גוט בּעגראָבּען... מ׳קען אויך בּעשטעלען אַ טרויעריגען הספּד, פאַר טויטע יאָהר־צייטען אויף די שפּאַלטען פון אונזער „קונדס".

אַ גרויסע הנחה האָבּען מיר געמאַכט פאַר

תנאים און חתונות

אַ סך יונגע פּאָרלעך דרייען זיך נעבּעך אַרום און קענען צוליב אַ דירה נישט חתונה־האָבּען און זיין צוזאַמען, האָבּען מיר געעפענט אַ ספּעציעל ווינקעלצימער פאַר אַזעלכע, וואָס ווערען בּיי אונז איינקוואַרטירט מיט זייערע בּילדער און וועלען וואוינען צוזאַמען נאָך דער חתונה בּיי אונז....

דער עיקר אָבּער פון אונזער געזעלשאַפטליכע און ליטעראַריש־ קינסטלערישע אַרבּייט וועט געווידמעט זיין דער אַנאָנסען רעקלאַמע.

מאַמע.

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

שבת הגדול: וואָס איז מיט איך, פּאַניע קורצער פרייטאָג? וואָס זענט איהר עפּעס היינט אזוי צעקאָרקעוועט?

קורצער פרייטאָג: וואָס פרעגט איהר? כ׳האָבּ גרויסע צרות. כ׳האָבּ אַ יונג־ ווייבּעל און איז אייבּיג קראַנק.

שבת הגדול: גלויבּט מיר, פּאַניע קורצער פרייטאָג. אַז מיר איז אַ סך ערגער: איך האָבּ אַנ׳אַלטע שקאַפּע און איז אייבּיג געזונד ווי אַ זעלנער.

לאדז, ביזט אויף צרות!
אמאל און היינט:

אמאָל זענען פאַבּריקען געגאַנגען און די קוימענס האָבּען געפייפט.

היינט שטעהען די פאַבּריקען און דער דלות פייפט.

אמאָל — האָט לאָדז אויסגעאַרבּייט טעקסטיל די בּעסטע מאַרעס,

היינט אַרבּייט זי אויס גוטע לאָרעס.

אמאָל — האָבּען סיפּירער סוחרים קיין לאָדז געצויגען,

היינט ווערען די לאָדזער סוחרים אליין אויסגעצויגען.

אמאָל — האָבּען סוחרים געבּויט הייזער פינף־שטאָקיג הויך,

היינט שפּרינגען סוחרים פון 5טען שטאָק אַז עס געהט אַ רויך.

אמאָל איז לאָדז געוועזען פערזאָרגט מיט פרנסה אין גאַנצען,

היינט — איז זי פערזאָרגט מיט בּלויז פּאַמעראַנצען.

אמאָל — זענען איבּער נאַכט אין לאָדז געוואָרען הייזער אויפגעשטעלט.

היינט ווערען זיי איבּער נאַכט אויף ליציטאַציע געשטעלט.

אמאָל — איז געוואַקסען אַ קינד און מיט איהם דער מזל אין אַלעם,

היינט וואַקסען קינדער און מיט זיי דער גרויסער דלות.

אמאָל — האָבּען די רוסישע קונים געמאַכט אין לאָדז אַ טומעל און אַ רעש,

היינט, בּיז מ׳קוקט אויס אַ קונה, קען מען בּעקומען ס׳חולאת.

סאָקראַטעס.

א טאג־בוך
פון א פערזיכערטע אין דער „אובעזפיעטשאלניע"

2. יאַנואַר — 1935.
היינט איז קראַנק געוואָרען מיין בּאָבּע.

20 פעבּרואַר — 1935.
היינט האָבּ איך דערהאַלטען אַ מיטטיילונג פון דער אובּעזפּיעטשאַלניע כ׳זאָל געבּען אַנ׳ענטפער צי די בּאָבּע איז טאַקע קראַנק און אויבּ יאָ, פאַרוואָס איך פערלאַנג אַ דאָקטאָר. כ׳האָבּ נאָך היינט צוגעשיקט אַ תשובה.

8. אָקטאָבּער — 1936.
די בּאָבּע איז געשטאָרבּען. די אובּעזפּיעטשאַלניע פאָדערט, מ׳זאָל איהר צושטעלען דאָוואָדען פון דער בּאָבּעס פּוילישע אַבּיוואַטעלסטוואָ בּיז׳ן צעהנטען דור. דער טויט פון דער בּאָבּע נעהמט די אובּעזפּיעטשאַלניע נישט צו קענטניש בּיז דער ענין וועט אויפגעקלערט ווערען.

19. מאַי — 1944.
היינט האָבּ איך דער אובּעזפּיעטשאַלניע צוגעשטעלט אַלע נויטיגע דאָקומענטען, וועלכע בּעשטעטיגען דער בּאָבּעס פּוילישער בּירגערשאַפט בּיז׳ן 10טען דור. די אובּעזפּיעטשאַלניע וויל בּעווייזען, אַז די בּאָבּע האָט זיך איהר גאַנץ לעבּען נישט קורירט בּיי אַנדערע דאָקטוירים, אויסער אין דער אובּעזפּיעטשאַלניע.

3. מערץ — 1955.
דער ענין האָט אָנגענומען אַ גאָר אַנדערע ווענדונג: די אובּעזפּיעטשאַלניע פערלאַנגט, אַז די בּאָבּע זאָל קומען אויף אַ זבּאַדאַניע לעקאַרסקע.

28. יולי — 1968.
מיט דער פראַגע פערנעהמט זיך איצט מיין זוהן, דער אַדוואָקאַט. די אובּעזפּיעטשאַלניע וויל האָבּען אַנ׳ערקלערונג אויף וואָס פאַר אַ קרענק די בּאָבּע האָט געליטען.

13. סעפּטעמבּער — 1972.
היינט האָט ענדליך די אובּעזפּיעטשאַלניע צוגעשיקט אַ דאָקטאָר צו אונטערזוכען די בּאָבּע, וואָס איז געשטאָרבּען מיט 37 יאָהר צוריק. מחמת דעם, וואָס ס׳איז גראָד קראַנק דער בּאָבּעס אַנ׳איינינקעל, האָט דער דאָקטאָר געשריבּען אַ פּראָטאָקאָל מיט אַזאַ אינהאַלט:

„ס׳שטעלט זיך אַרויס, אַז די פערזיכערטע האָט אויף אַ נישט רעכטליכען אופן אויסגענוצט די אובּעזפּיעטשאַלניע, ווייל ס׳איז נישט קיין נויטיגע פאַל. ס׳שטעלט זיך אויך אַרויס, אַז די פרוי, וועלכע מ׳האָט נאָך אין 35־טען יאָהר גערופען בּאָבּע, איז נאָך היינט אין יאָהר 1972 — אַ מיידעל. צוליב דעם ווערט די פערזיכערטע בּעשטראָפט מיט 20 זל. שטראָף.

מיינע חתנים

חתן נומער 1

מיין ערשטער חתן עוזר,
אַ פערדינער אַגרויסער,
אַ בּחור׳ל פול מיט חן,
געהט מיט מיר „דאָ פּאַכי" זעהר שיין,
מיט זיין פוילקייט מאַכט ער זיך קליין,
ר׳פוילט זיך אָבּער מיט מיר צו דער חופּה גיין...

חתן נומער 2

מיין צווייטער חתן מאיר,
בּאַקען — רויזען, אויגען — פייער,
אַ פּיסקעל אויף שרויפען, זעהר טייער,
אויסגעלאָזט האָט זיך אַ וייפענבּלאָז,
ווייל געוואָרען איז ער פּאַסטענלאָז,
מיין ליכטיגע שיינע פּופּע,
קאָן דעריבּער נישט גיין צו דער חופּה.

חתן נומער 3

מיין דריטער חתן פייוועל,
ספּריטנע ווי אַ טייוועל,
אַ שיינער, אַ פערדינער,
ממש אַ גאָלד־שפּינער,

לאָזט ער זיך אָבּער נישט נענאַרען,
און הייסט זיך צאָהלען דאָלאַרען,
טאַקע אַ גאַנץ גרויסע קופּע,
און געהט נישט צו דער חופּה.

חתן נומער 4

מיין פערטער חתן לייבּעל,
שיין שטיל ווי אַ טייבּעל,
פערלאַנגט נישט קיין נדן,
אַליין אַ רייכער מאַן,
איז אָבּער אַ חסרון פאַרהאַן,
ער האָט אַ לעבּעדיג ווייבּעל.....

חתן נומער 5

מיין פינפטער חתן פייטעל,
מיט פונטעלעך, ראָלאַרען אַ פולען בּייטעל,
שענקט מיר אַ גאָלדען זייגער מיט אַ קייטעל,
שיט מיט געלד ווי אַ שררה,
איז אָבּער אוי די צרה
אַ מאַן מיט אַ פּעסטער דעה,
איין חסרון: איז נאָהענט פון אַ מאה.

סאָקראַטעס.

פּאַמעראַנצען...
ווי אזוי קויפט ער?

פרוי (צום קרעמער): ווי טייער זענען די פּאַמעראַנצען?

קרעמער: אויף דער וואָג.
פרוי: ניין.
קרעמער: אויף שטיק?
פרוי: ניין.
קרעמער: וואָס דען?
פרוי: אויף קרעדיט.

ס׳ווערט געזוכט

איך זוך אַ משרת אַ קינדערלאָזע פּאַניענקע וואָס זאָל נישט האָבּען אַ טייט קוזינס, און דער עיקר, זי זאָל נישט האָבּען קיין פּרעטענזיעס צו מיין מאַן... אָפּערטען פאַר ניחעלע די מאַראַם.

ביים זייגערמאכער

— איהר האָט מיר צורעכט געמאַכט דעם זייגער איז ער געלאָפען מיט עטליכע שעה אין מעת־לעת. יעצט האָט ער זיך איינגאַנצען אָפּגעשטעלט.

— נו וואָס ווילט איהר, נאָך אַזאַ לויפען זאָל ער זיך נישט אָפּיסעל אָפּרוהען?

רעלעבּ.

קאטאסטראפע אדער צופאל

— וואָס איז דאָס אַזוינס: צופאַל?

— ווען אַ מאַן מיט אַ פרוי טרעפען זיך צוזאַמען 10 יאָהר נאָך דער חתונה.

— און וואָס איז דאָס אַזוינס: קאַטאַסטראָפע?

— ווען זיי בּיידע האָבּען צום צווייטען מאָל חתונה.

פרעסע-קאָנפערענץ אין לעגיאָן
א. נ. פון בערעק יאָסעלעוויטש

הײַנטיגען חודש ווערט 5 יאָהר זײַט ס'האָט אָנ־געהויבען זײַן טעטיגקײַט דער לעגיאָן א. נ. פון בע־רעק יאָסעלעוויטש. בײַ דער דאָזיגער געלעגענהײַט האָט די פערוואַלטונג פון פעראײַן צו שטיצען דעם לעגיאָן צוזאַמען מיט דער קאָמענדאַנטור פון לעגיאָן צוזאַמענגערופען א פּרעסע־קאָנפערענץ כדי צו בע־קענען די עפענטליכקײַט מיט דער טעטיגקײַט פון לעגיאָן אין פערלויף פון זײַן עקזיסטענץ און די פּלענער אויף דער צוקונפט.

די קאָנפערענץ האָט געעפענט דער וויצע־פּרע־זעס פון פעראײַן ה' אַנאַטאָל פּרומקין, וועלכער בע־גריסט די פּרעסע־פאָרשטעהער און בעקענט זיי מיט די צילען פון לעגיאָן.

קאָמענדאַנט מײַזלער האַלט א לענגערען רעפע־ראַט וועגען די אויפגאַבען און צילען פון לעגיאָן א. נ. פון בערעק יאָסעלעוויטש.

דאָס איז א קלײנע אָרגאַניזאַציע, זאָגט ה' מײַז־לער, מיט א גרויסען אינהאַלט. די סיטואַציע פון פּוי־לישען יודענטום איז אַזעלכע, אַז אַלע ריכטונגען, וועלכע געפינען זיך אין יודענטום, זענען אימפּאָר־טירט געוואָרען פון אויסען אָדער עקזיסטירען פון לאַנג, ס'איז נישט געווען די אָרגאַניזאַציע, וועלכע זאָל פעסטשטעלען און פיקסירען דעם איבערברוך, וועלכער איז געקומען מיט'ן מאָמענט ווען פּוילען האָט צוריק ערשלאָבערט איהר אומאָפּהענגיקײַט.

די אידעע פון לעגיאָן איז צו ערציהען די יוגענד אין גײַסט פון איהר נאַציאָנאַל־יודישע און בירגער־ליך־פּוילישע אויפגאַבען, ערציהען א געזונדען יוד, וועלכער זאָל געפינען זײַן אָרט אויף דער ערד, וואו מיר וואוינען שוין אַזוי פיל הונדערטער יאָהר און קענען זײַנע פליכטען לגבי דער מלוכה.

אַנדערש וואָלט אפשר אויסגעזעהן אונזער לאַגע אין פּוילען, זאָגט קאַמ. מײַזלער ווען נאָך די זעקס באַטאַליאָנען אין פּילסודסקי'ס ערשטע בריגאַדע וואָלט דער זיבעטער געווען א יודישע.

אונזער אָרגאַניזאַציע האָט זיך אויסגעקליבען פאַר א פּאַטראָן זײַן יודישען העלד אין פּוילען פאָלק. בערעק יאָסעלעוויטש, ווײַל ווי די נײַעסטע און מאָ־דערנסטע היסטאָריקער ערקלערען, איז בערעק יאָ־סעלעוויטש געווען א מענש פון פאָלק און געאַרבײַט פאַר'ן פאָלק.

דער לעגיאָן איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָהר 1930. די בעציהונג פון דער מאַכט צום לעגיאָן איז שטענדיג געווען מעהר ווי א גינסטיגע, דערפאַר האָט די יודישע געזעלשאַפט נישט געהאַט קײַן שום פער־שטענדניש פאַר די אויפגאַבען פון דער אָרגאַניזא־ציע.

די מיליטערישע אויסבילדונג פון דער יוגענד אין לעגיאָן דויערט 2 יאָהר און די אַבסאָלווענטען גע־ניסען שפּעטער פון א 3־חדשים'דיגע פערקלענערונג אין מיליטער־דינסט, א חוץ דעם גיט די מיליטערישע מאַכט די בעסטע מיינונגען וועגען די זעלנער, וועלכע האָבען זייער אויסבילדונג בעקומען אין לעגיאָן. די ערשטע אַבסאָלווענטען זענען געווען אין יאָהר 1933

דער לעגיאָן האָט געפיהרט א אויסבילדונגס־לאַ־גער אין רודאַ, הינטער פּאַביאַניץ. ס'זענען פאָרגע־קומען א גאַנצע רייהע מיליטערישע פעלד־איבונגען, אין איינעם פון די איבונגען האָבען אויך אָנטײלגע־נומען די לעגיאָנען פון טאָמאַשאָוו, לענטשיץ און קוטנאָ.

ווײַטער איז געפיהרט געוואָרען א קורס פאַר גע־הילפס־אינסטרוקטאָרען. א קורס פון בירגער־ער־ציהונג, אַנ'אַנטי־גאַז קורס, אַנ'אינסטרוקטאָרען־קורס פון „לאָפּ” א. אַז. וו. א חוץ דעם שטעהט אין לעגיאָן הויך די אויפגאַבע פון פיזישע ערציהונג אָבער אָהן דעם גײַסטיג נאָך רעקאָרדען און ספּאָרט־טאַלאַנטען. די יוגענד ווערט געהאַרטעוועט פיזיש און גײַסטיג. ס'קומען פאָר פּסיכאָ־טעכנישע אויס־פאָרשונגען וועגען די פעהיגקײַטען פון דער יוגענד, אָפטע דאָקטוירים־אונטערזוכונגען, ס'ווערט גע־זאָרגט וועגען דער פערזענליכער היגיענע פון דער יוגענד, זיי בעקומען בעדער א. אַז. וו.

דער לעגיאָן ווערט אויך ערצויגען צו שטרעבען צו העלפען דעם נאָהענטען און דעם אָרימען און דע־ריבער זענען די מיטגלידער שטענדיג גרייט צו העל־פען אין יעדער הילפס־אַקציע, וועלכע ווערט אונגעטער נענומען.

די מיטגלידער פון לעגיאָן רעקרוטירען זיך לרוב פון האַנדווערקער און אַרבײַטער־קינדער. איצט נאָך 5 יאָהר אַרבײַט שטעהען פאַר'ן לעגיאָן נאָך גרויסע אויפגאַבען, וועלכע וועלען אָבער קענען רעאַליזירט ווערען אויב די אָרגאַניזאַציע וועט געפינען דאָס פערשטענדניש און אונטערשטיצונג אין די יודישע אָנפיהרענדע אינסטיטוציעס (קהלה) און בײַ דער גאַנצער יודישער געזעלשאַפט.

וויצע־פּרעזעס ז. קראָטאָשינסקי ערקלערט, אַז דער פעראײַן צו שטיצען דעם לעגיאָן האָט איצט בדעה קודם כל צו גרינדען בײַם לעגיאָן א „שוויעט־ליצאַ”, וואו די יוגענד, וועלכע קומט אין לעגיאָן מיט זעהר ווייניג בילדונג זאָל אויך קענען דאָרט ווײַ־טער לערנען און אַנטוויקלען, א חוץ דעם איז זיך איצט כמעט אומעגליך פאָרצושטעלען די פערצוויי־גטע אַרבײַט פון לעגיאָן אָהן א ספּאָרט־פּלאַץ. צו דעם אַלעם מוז מען אָבער האָבען די אונטערשטיצונג פון דער גאַנצער יודישער געזעלשאַפט.

קינאָ
EUROPA
20 נאַלעווקעס 20
JAN
KIEPURA
אין פילם א. נ.
„פאַר דיר זינג איך”
British-Gaumont 1935 פּראָדוקציע
זינגט א גרויסע אַריע
פון דער אָפּערע „TOSCA”
ווי אויך א רײַהע שלאַגער־לידלעך און לידער
אויף פּויליש, איטאַליעניש און ענגליש.
אָנהויב פון די סעאַנסען:
4, 6, 8 און 10.15 א זייגער אָוונט.
שבת און זונטאָג אָנהויב — 12 בײַטאָג

א געשטאָכענער קיעלבאַס...
איינע פון די אָפטע פּראָווינצער טראַגעדיעס

(אַ). מיט 2 טאָג צוריק האָט מען אין פּיאָט־רקאָוו אויף דער קאַליאָווע גאַס, געפונען א שווער פערמאַס'טע די 19־יאָהריגע קאַראָלינאַ פּיקוס. אין א שווערען צושטאַנד האָט מען זי אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל. ווי ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען, איז די סיבה פון'ם זעלבסטמאָרד געווען, וואָס זי איז דורך איהר שכן, אַדאַם קיעלבאַס פערפיהרט גע־וואָרען. זי האָט דעפיהלט, אַז זי גייט האָבען א קינד, און אַז קיעלבאַס האָט זיך אָפּגעזאָגט מיט איהר חתונה צו האָבען, האָט זי זיך געסמ'ט...

דער פּיקוס'עס ברודער וויקטאָר, סטאַניסלאָוו, האָט זיך דערוואוסט וועגען דער טראַגעדיע פון זײַן שוועסטער, איז ער אַוועק צו דעם פערפיהרער און מיט א מעסער איהם אויפגעשניטען דעם בויך...

קיעלבאַס'ן האָט מען אין א גוסס'ן צושטאַנד אַוועקגעפיהרט אין דעם זעלבען שפּיטאָל, וואו עס ליגט זײַן קרבן.

סטאַניסלאָוו פּיקוס איז אַרעסטירט.

Dr
Wołkowyski
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל־גאַס 11, טעל. 238-02
נעמהט אָן אין הויט־ און ווענערישע
קראַנקהייטען, מענער־שוועכע
פון 8-11 בײַ טאָגאָן פון 4-9 אָוונט

זאַל פילהאַרמאָניע טעל. 213-84
הײַנט 8.45 אָוונט הײַנט
אומגעוועהנליכע סענסאַציע
צום ערשטען מאָל אין פּוילען
ווינער אָפּערעטקע
אונטער דער דיר. פון מאַקס רײַנהאַרדט
די פירשטין אויף דער לײַטער
אין דער רעוואָלוציאָנס־בעזעצונג פון בעקאַנטע אַרטיסטינס און פילם־אַרטיסטען, ווי:
Liana Haid, Hortensja Raky,
Feliks Bressart, Oskar Karlweis
און אַנדערע.
מאָרגען קומט פאָר די פאָרשטעלונג 8,45 אָוו.
זונטאָג 4.30 נאָכמ. און 8.30 אָוונט
די איבערגעבליבענע קלײנע צאָהל בילעטען צו בעקומען אין קאַסע
פון פילהאַרמאָניע צום פּרײַז פון 2 זל.

ר. איזראַעל

דער בערזע־סוחר

שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען

134

צום גליק האָט דער אינספּעקטאָר נישט לאַנג געדאַרפט וואַרטען אויף דער אויפקלערונג, ווײַל באַלד האָט מען איהם געמאָלדען, אַז שמעון מאַרקוס איז געקומען, א צופרידענער אין דער אינספּעקטאָר אַקעגענגעלאָפען מאַרקוס'ן.

— אַביסעל פערשפּעטיגט האָט מאַרקוס.

— יאָ, א קלײנע שטערונג אין וועג, אָבער נישט וויכטיג, די הויפּט זאַך, אַז איך בין דאָ און גרייט אײַך צו דינען מיט וואָס איהר וועט באַר וועלען און וואָס איהר וועט נאָר פערלאַנגען.

— דאָס איז נישט באַר וואָס איך וועל פער־לאַנגען. דער ענין איז פיל וויכטיגער ווי איהר שטעלט זיך אפשר פאָר, קודם־כל מאַכט זיך בע־קוועם און זעצט זיך אַוועק און מיר וועלען מיט'ן גאַנצען ערנסט בעטראַכטען די פּראַגע.

— בימע הער אינספּעקטאָר, זאָגט מיר וועגען וואָס עס געהט, קודם־כל דאַנק איך אײַך וואָס איהר האָט געדענקט אין מיר און זענט פּראַזענטע־רעסירט פון מיר אַראָפּצונעהמען די שווערע משא, וועלכע ליגט אויף מיר, און וועלכע דריקט מיך, נישט לאָזענדיג מיר קײַן איין פרייע מינוט.

— אַזוי דאַרף האַנדלען יעדער אָנשטענדיגער מענש, מ'קען דאָך נישט לאָזען אַן אומשולדיגען מענשען אין א לאַגע, אין וועלכער ער זאָל זיך דאָס גאַנצע לעבען פיהלען אַלס מערדער און אַלס פערדעכטיגטער אין מאָרד, דאָס איז דאָך אומ־מעגליך, און איבריגענס האַנדעלט זיך עס דאָך אין דער ריינקײַט און עהרליכקײַט פון דער אויספאָר־שונג, דערצו בין איך דאָך בערופען, אַז איך זאָל דעם ענין אָפּהיטען און נישט דערלויבען, אַז די אויספאָרשונג זאָל פערשלעפּט ווערען אויף פאַלשע וועגען.

— איך פערשטעה דערוויל נישט וועגען וואָס איהר רעדט צו מיר, און ווייס נישט וואָס איך דאַרף טאָן, אָבער איך זאָל אײַך זאָגען אין פאַלשע צו ענטפערען, אפשר וואָלט איהר, מיסטער אינספּעקטאָר, געוואָלט מיך אַזוי צו זאָגען בעוואוסטזיניג־מאַכען.

— גלײַך וועל איך דאָס טאָן, איך וועל זײַן מיט אײַך אויפריכטיג ביז גאָר, דערפאַר ווײַל איך בין איבערלייך איבערצייגט, אַז איהר זענט אין דעם ענין צוגעטשעפּעט געוואָרען ווי א פינפט ראָד צו א וואָגען, אַלוואָ דער ענין איז פאָלגענדער: איך אַלס פּאָליציי־אינספּעקטאָר בין הונדערט פּראָצענט איבערצייגט, אַז איך ווייס ווער ס'זענען די מער־דער סיי פון אייער פרײַנד רובין און סיי פון לעאָן בלומאַן, זיי זענען שוין אפילו דורך מיר געמאַכט געוואָרען פאַר אומשעדליך ווײַל זיי געפינען זיך שוין אונטער ריגעל און שלאָס. דער ענין פּלאָנטערט זיך אָבער צוליב די געשיכטע וועגען וועלכען איך האָב אײַך אַרויסגערופען.

— דהיינו?

— די געשיכטע מיט די צוויי בריף, וועלכע ס'זענען געפונען געוואָרען בעת דער רעוויזיע אין דער וואוינונג פון דער פרוי רובין.

— עקזיסטירען ווירקליך אַזעלכע בריף?

— שטעלט זיך פאָר, אַז יאָ.

— איך האָב געמיינט, אַז די גאַנצע געשיכטע איז אויסגעטראַכט.

— ליידער נישט, אַזעלכע בריף זענען פאַרהאַן און געפינען זיך אין מײַן בעזיץ.

— און דער אינהאַלט פון זיי איז דערזעלבער ווי איך האָב אײַך בשעתו דערצעהלט.

— יאָ, גאַנץ גענוי נאָך מיט מעהר שאַרפקײַט און קלאָהרקײַט.

— איז דאָך נישט פאַרהאַן קײַן שום ספק, אַז די בריף זענען געפעלשט?

— וועגען דעם האַנדעלט זיך עס טאַקע, אַז דאָס דאַרף מען פעסטשטעלען.

— דאָס וועט זײַן זעהר לײַכט, האָט מאַרקוס געזאָגט.

— איהר האָט א טעות, דאָס וועט דווקא זײַן זעהר שווער.

— פאַרוואָס, ווײַזט מיר די בריף, איך קען זעהר גוט רובינס האַנדשריפט און וועל אויפ'ן אָרט קענען פעסטשטעלען.

— איך אין דעם האָט איהר א טעות, גרעסערע עקספּערטען ווי איהר האָבען דאָס אויך נישט געקענט פעסטשטעלען.

— דאָס איז דאָך נישט מעגליך, איך'ן בלויזען אָנבליק וועל איך דערקענען, צי דאָס איז רובינס האַנדשריפט אָדער נישט.

— גוט, וועל איך אײַך די בריף ווײַזען און איהר וועט מיר ערקלערען, צי זיי זענען געשריבען מיט רובינס האַנד אָדער נישט.

דער אינספּעקטאָר האָט אַרויסגענומען די צוויי בריף פון בוזעם־טאַש און זיי געוויזען מאַרקוס'ן.

מאַרקוס האָט נײַגיריג א קוק געטאָן אויף דער האַנדשריפט און אין בלאַס געוואָרען, ער האָט גוט אַרײַנגעקוקט אין דער שריפט און בײַ איהם האָט פּשוט אָפּגענומען דאָס לשון.

— נו, וואָס וועט איהר דערויף זאָגען, קענט איהר פעסטשטעלען, אַז די בריף זענען נישט גע־שריבען מיט רובינ'ס האַנד?

— ניין, איך קען דאָס איצט נישט פעסטשטע־לען. אַלץ ווײַזט דערויף, אַז די בריף זענען דווקא יאָ געשריבען געוואָרען מיט רובינס האַנד, כיבא אַז די האַנדשריפט זאָל זײַן אַזוי קונציג נאָכגע־מאַכט, אַז אפילו איך זאָל זי נישט דערקענען.

— ניין, זעהט איהר, מיסטער מאַרקוס, דאָס איז שוין נישט מעגליך, איינס פון די בײדע אָדער די בריף זענען געפעלשט געוואָרען און דאָס וואָלט מען גלײַך דערקענט אָדער זיי זענען אידענטישע און זענען געשריבען און אונטערגעשריבען געוואָ־רען דורך רובינען.

— און וואָס זאָל דאָס בעדײַטען? ווי אַזוי קענט איהר דאָס פערטײַטשען? ווי אַזוי קען מען מיך נישט חושד זײַן.

— אָט דאָס איז די געשיכטע, ס'וואונדערט זיך דערין, צי רובין איז בײַ געוויסע אומשטענדען נישט געצוואונגען געוואָרען צו שרײַבען און איבער־צושרײַבען.

— מיט וואָס פאָרא מיטלען?

— זאָלען מיר זאָגען דורך טעראָר. מ'האָט רובינען אַוועקגעזעצט און אַנווענדענדיג טעראָר האָט מען איהם געהייסען שרײַבען אונטער א דיקטאָט דאָס וואָס די טעראָריזירענדע האָבען געוואָלט, צו דעם איז נישט פאַרהאַן קײַן אַנדער עצה, ווען א מענש געפינט זיך אין אַזאַ לאַגע, וואו ער ווייס אַז אויב ער שרײַבט א בריף קען איהם ראַטעווען דאָס לעבען וועט ער זיכער דאָס אונטערשרײַבען און דערבײַ טראַכטען, אַז ווען ער וועט דורך די באַנדיטען בעפרייט ווערען וועט ער קענען צוריק־ציהען אַלץ וואָס ער האָט געשריבען אונטער טעראָר. נישט יעדעס מאָל גייט זיך אָבער דאָס אײַן. ס'טרעפט, און דאָס גאַנץ אָפט, אַז דער טעראָר ווערט אָנגעווענדעט קודם־כל אַרויסצוּבעקומען א דאָקומענט און דאַן ווערט דער, וועלכער האָט דעם דאָקומענט אונטערגעשריבען, געמאַכט פאַר אומשעדליך, כדי ס'זאָל נישט זײַן מעהר קײַן עדות.

אין דאַ געווען דער דאָזיגער פאַל. ווי איהר האָט דאָס דערצעהלט.

— דאָס דאַרף מען פעסטשטעלען, די הויפּטזאַך איז געווען, אַז איהר זאָלט דאָ זײַן, ס'זאָל נישט הייסען, אַז איהר האָט זיך אויסבעהאַלטען, אַז איהר האָט פאַר עפּיס מורא. איהר וועט דאָ בלײַביג זײַן בײַ יעדער אויפקלערונג פון דער לאַגע ביז מיר וועלען אַרויס אויפ'ן גלײַכען וועג, אמת דאָס איז א שווערע זאַך, איך מאַך זיך נישט קײַן אילוזיעס, אַז מיר וועט דאָס אַזוי לײַכט אָנקומען.

— איך זעה נישט אײַנגאַנצען קײַן אויסוועג.

— פערצווייפלען דאַרף מען נישט די לאַגע איז נישט אָהן אויסוועג, מיר וועלען דעם ענין פער־ענדיגען, הגם די פרוי רובין וויל בשום אופן נאָך נישט רעדען וועגען די דאָזיגע בריף.

— וואָס זי בעשולדיגט מיך נאָך ווײַטער אײנ'ם מאָרד?

— ניין, דאָס נישט, פערקעהרט, זי וויל אײַך אײַנגאַנצען נישט בעשולדיגען זי וואָלט געוואָלט די בריף אײַנגאַנצען פערניכטען, אַז זיי זאָלען איבער־גאַנצען מעהר נישט עקזיסטירען, מיר קענען אָבער דערויף נישט ערלויבען, ווײַל מען מוז אײַך, ווי איך האָב שוין געזאָגט, ענטלאַסטען, דער גאַנצער פּאַן מוז האַדיקאַל ערלעדיגט ווערען.

(פאָרטזעצונג קומט)

קיין פּאַלעסטינאַ — אינדיווידועלע טוריסטישע רײַזעס
מיט דער שיף „POLONJA"
די נאָהענטסטע אָפּרײַזעס דעם 27־טען מערץ און דעם 10־טען אַפּריל.
ערלעדיגט זעמטליכע פאָרמאַליטעטן. — באַהן־בילעטן פון לאָדז. — אײַנשרײַבונגען נעהמט אָן
Wagons-Lits Cook, Łódź, Piotrkowska 64.

אויף פאַבריקאַנטען...
דער איטאַליענישער שטרײַק אין דער אַפּרעטור פון קעטשקער און פּיבּיק

(א)) אין דער אַפּרעטור פון קעטשקער און פּיבּיק (קאָפּערניקאַ 57) דויערט ד׳נט שבת אַן איטאַליענישער שטרײַק פון די 80 אַרבייטער, וואָס האָבן דאָרט געאַרבייט.

דער שטרײַק איז אויסגעבראָכן צוליב דעם נישט אויסצאָהלען פון די לוינען.

דער ענין האָט שוין אָנגעשפּאַרט אין שטראָף־רעפעראַט ביים אַרבייטס־אינספּעקטאָראַט, און ס׳האַלט נאָך גאַנץ ווייט דערפון, עס זאָל ערלעדיגט ווערען, וואָרום די אָנגערופענע פאַבריקאַנטען ווערען בעשולדיגט אין בײַזוויליגקייט. און פאַרכאַפּען און פאַרקויפען פאַרטיגע סחורה, און נעהמען קוי־צ׳עס בײַ אַרבייטער א. ד. גל.

די אַרבייטער זיצען עד היום בײַ די מאַשינען, ווײַל זיי האָבן מורא, אַז אויך זיי וועלען פאַרקויפט ווערען...

פאַרמשפּט 3 בעאַמטע
פון דער פּאַביאַניצער עלעקטראַ־זניע

(א) אין רעזולטאַט פון די מיסבריכען אין דער פּאַביאַניצער עלעקטראָווניע, זענען געכטען פאַרמשפּט געוואָרען דורכ׳ן היגען קרייזגעריכט: פעליקס שימאַנסקי און יוליאַן גילעוויטש — צו אַנדערטהאַלבען יאָהר טורמע, און יוזעף בעזאַ — אויף אַ יאָהר צײַט.

דער דאָזיגער „דרייליגג" האָט בסך הכל פאַרשווענדעט 2,279 זלאָטעס עלעקטראָווניע־געלדער.

פאַרמשפּט א פּאָליציאַנט
פאַר׳ן דערשיסען א וואַלד־גנב

(א) דאָס היגע קרייזגעריכט האָט געכטען פאַרמשפּט אויף אַנדערטהאַלבען יאָהר טורמע דעם פּאָליציאַנט בראָניסלאַוו זשעלינסקי, וועלכער האָט אַ צײַט צוריק פ. י. געשאָסען אין באַוואַכען דעם וואַלד דעם וואַלד־גנב אַלעקסאַנדער לאָוקע, וועלכער איז באַלד הערנאָך געשטאָרבען פון די וואונדען.

שׂרפות

(א) אין פּאַרצעליי־סקלאַד פון הענאָנאַ און יצחק ביעלזשיצקי אויף לעגיאָנען־גאַס 9 איז געכטען אויסגעבראָכען אַ שׂרפה מחמת אַן אויפרייס פון אַ גאַז־מאַשינקע.

דאָס פײַער האָט זיך איבערגעוואָרפען אויפ׳ן שכנישען הוטען־געוועלב פון רבקה גרינבוים.

די אָנגעקומענע פײַערלעשער האָבען נאָך 2 שעה שווערע אַרבייט דאָס פײַער אײַנגעלאָשען. דער היזק בעטרעפט אַנ׳ערך 10,000 זל.

• • •

(א) אויפ׳ן דאַך פון פּאָדזשעטשנאַ 31 איז אויסגעבראָכען אַ שׂרפה בעת׳ן וואַרעמען אַ רעהר. די שׂרפה איז באַלד אײַנגעלאָשען געוואָרען.

פאַר הונגער

(א) אין טויער אויף אַנדזשעיאַ 12 איז אַוועקגעפאַלען פאַר הונגער און אויסשעפּונג די הײמלאָזע סטאַניסלאַוואַ סאַדאָווסקאַ.

פּאַגאָטאָוויע האָט די אָפּגעפיהרט אין דעם שטאָטישען זאַמעלפּונקט.

בלוטיגע שיסעריי אויף באַלוט
שטערבליך פאַרוואונדעט אַנ׳אונשולדיגע פרוי און אַ גנב

(א) נעכטען, אַרום 2 בײַטאָג, האָבען זיך 3 גנבים אַרײַנגעכאַפּט אין דער וואוינונג פון׳ם שענקער יאַן שולטשעווסקי (פראַנצישקאַנער 33).

אין שטוב איז בעת מעשׂה קיינער נישט געווען און די גנבים זענען געווען זעהר בעקוועם צו בעלעבאַטעווען.

עס האָט געדויערט ממש אַ פאָר מינוט, האָבען זיי אײַנגעפּאַקט אין פּעקלעך די מלבושים, וועש און בידזשוטעריע, וואָס זיי האָבען געפונען אין דער שטוב.

אַז זיי האָבען זיך אָבער געקליבען אַרויסצוגיין פון דער שטוב איז פּונקט אָנגעקומען דאָס דינסט־מיידעל און געמאַכט אַ געוואַלד.

די גנבים האָבען זיך מיט די פּעקלעך אין די הענד געלאָזט אַנטלויפען צו דער כלאָדנע גאַס, און גלײַך נאָך זיי איז נאָכגעלאָפען דער שענקער שולטשעווסקי.

אויף ראָג מאַרישיצער און בזשעזשינער גאַס האָט ער פאַרהאַלטען איינעם פון די גנבים, אָבער יענער האָט איהם דערלאַנגט מיט אַנ׳אײַזערנער רער איבער׳ן קאָפּ.

שולטשעווסקי האָט דאַן אַרויסגעכאַפּט אַ רעוואָלווער און אָנגעהויבען צו שיסען.

אויף דער גאַס איז געוואָרען אַ בהלה, און מ׳האָט אָנגעהויבען צו אַנטלויפען אין די טויערען.

דער רעזולטאַט פון דער שיסעריי איז געווען, אַז פון די קוילען איז געטראָפען געוואָרען אין פוס איינער פון די גנבים, דער 32־יאָהריגער קאַזשימיעזש פּיאָטראָווסקי (פון פראַנצישקאַנער 67) און אַ פאַרבײַגייענדע פרוי, די 27־יאָהריגע מאַריאַ גאָרדעצקאַ (פון ווידזאָק 3) איז שטאַרבליך פאַרוואונדעט געוואָרען אין דער ברוסט.

מ׳האָט די ביידע פאַרוואונדעטע אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

אויפ׳ן אָרט איז אָנגעקומען די אויספאָרשונגס־מאַכט.

דערווייל איז בלויז פעסטגעשטעלט געוואָרען דער נאָמען פון צווייטען גנב — באָלעסלאַוו קרי־גיעלסקי, אָהן אַ בעשטענדיגען וואוין־אָרט. ווער דער דריטער איז, ווייסט מען דערווייל נישט.

די געגנב׳עטע זאַכען האָבען זיי אַוועקגעוואָרפען און זענען אַנטלאָפען.

דער שענקער שולטשעווסקי, וועלכער האָט געשאָסען און פאַרוואונדעט דעם גנב און די אומשולדיגע פרוי, — איז אַרעסטירט.

קאַטאַסטראָפאַלע לאַגע אויף דעם גאַלאַנטעריע־מאַרק

(אג) די לעצטע וואָך איז פאַר דער לאָדזשער אינדוסטריע און גאַלאַנטעריע־האַנדעל געווען אַ קאַטאַסטראָפאַלע, די פאַבריקאַנטען, רעכענענדיג זיך דערמיט אַז די קניות אין דעם גאַלאַנטעריע־האַנדעל וועלען אַדורכגעפיהרט 5—6 וואָכען פאַר די חגאות, האָבען אָנגעגרייט פערהעלטנישמעסיג אַ סך סחורה. די הורטאָווניקעס ווידער האָבען אויך זיך אָנגעגרייט זאַ־פּאַסען. מען דאַרף בעטאָנען, אַז די אויסרעכנונגען פון די פאַבריקאַנטען און הורטאָווניקעס האָבען זיך געשטיצט דערויף, וואָס אין פערגאַנגענעם יאָהר זענען שוין אין דער צײַט געקומען קיין לאָדז אין אַ גרויסער צאָהל דעטאַליסטען, וואָס האָבען געמאַכט גרעסערע קניות. דאָס מאָל איז אָבער קיין לאָדז נישט געקומען קיין איין סוחר און די אומזאַצען אויפ׳ן גאַלאַנטעריע־מאַרק זענען געווען מינימאַלע. עס דאַרף צוגעגעבען ווערען, אַז די רײַזענדער, וואָס זענען פון די היגע פירמען אַרויסגעשיקט געוואָרען אויף דער פּראָווינץ, זענען צוריקגעקומען אָהן שום בעשטעלונגען.

לויט דער מיינונג פון די פאַראינטערעסירטע קרײַזען, וועט דער דאָזיגער קאַטאַסטראָפאַלער צושטאַנד אין גאַלאַנטעריע־האַנדעל גורם זײַן צו אַ ווײַטערדיגען פאַלען פון די פּרײַזען אויף די גאַלאַנטעריע־אַרטיקלען און צו אַ בעדײַטענדער פערערגערונג פון דער צאָהל־פעהיגקייט פון די הורטאָווניקעס און דעטאַליסטען אין דער דאָזיגער בראַנזשע.

XXV — XXV — XXV

לאָדזשער יודיש רעפּרעזענטאַנץ־טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי"
דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

מיטוואָך, 20 מערץ, 9.30 אָוו. 25. יוביליי לכבוד דער טעאַטער־טעטיגקייט פון דיר.
דוד צעלמ׳סטער
גראַנדיעזע קינסטלער־איבוואַזיע פון די שטערען פון יודישע און פּוילישע ביהנעס
ריזען־פּראָגראַם, וואָס מען זעהט נור איינמאָל אין אַ יובל
בילעטען אין קאַסע פון שבת, 8 מערץ אָן
פּרטים קומען!

Dr. REICHER
פּאָלודניאָווא 28, טעל. 201-93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער־שוואַכע־בעהאַנדלונג.
סעקסועלע בעראַטונגען און פּסיכאָ־אַנאַליזען
נעמט אָן פון 8—1 און פון 1—5 אָווענד

DR. MED. H. LUBICZ
פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקה.
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפּפאַנגס־שעה׳ן 8—10, 12—2, און 5—8 אָווענד.
זונטאָג און יום־טוב פון 9—11 בײַטאָג
און יו״ט 9—1. פאַר דאַמען בעזונדער וואַרטעזאַל.

אויספלוגען קיין פּאַלעסטינע
פון 630.— זל. אָן
אַרגאַניזירט:
„אַרביס" פּיעטריקאָווער 18, טעל. 249-33
„ 65, „ 201-20

איבערן גליל צופום

(ענדע פון דער 7 זײַט).

— ניין, מײַנע טײַערע, אין אַ מוזעאום בלײַבט מען נישט, אין אַ מוזעאום עסט מען נישט, נישט מען עסט און נישט מען טרינקט. נעכטיגען אודאי נישט. מען קען נאָך, חלילה, אַרוים׳גנב׳ענען איינע פון אײַערע פּרעכטיגע פעלדער, אַ פּײַזאַזש אײַערן, און דער חשד קען פאַלען אויף מיר... דער מענש אַ, האָט דאָ גענעכטיגט"! איך וואָלט גלאַט מורא געהאַט, דאָ אין אַ מקום קודש, אין אַ הערליך הויז פון אַזעלכע קונסטווערק צו נעכטיגען. וועקלייגען זיך אין אַ מוזעאום, צומאַכען די אויגען און אײַנשלאָפען —

מיר בין איך, פון דאַנען אָבער גיי איך אין כפר גלעדי, פון כפר גלעדי ווײַזט מיר דעם וועג צו מטולה, מטולה — די פאַרוואָרפענע, מטולה פאַרשלײַערטע דו אין גליל אין ־ווײַטען — איך גיי צו דיר, דו ווײַטסטע, איך וועל נאָר כאַפּען אַ קוק אויף ל י ש —

צווישען כפר גלעדי און מטולה, אַביסעל אָפּגערוקט פון גרויזאַמען ח ר מ ו ן ליגט אַ באַלזאַמירטער לייב, דער באַרג ליש. יענער ליש וואָס די דורבערישע בני דן, אונזערער אַ שבט, אַ שבט אַנ׳אויסגעהונגערטער נאָך ערד, איז בעפאַלען זײַן רוהיגע בעפעלקערונג, אויסגע׳הרג׳עט זיי ביז איינעם און צולייגט זיך אויף איהם מיט זייער האָב און גאָב —

אַ, דן, דו ווילדער שבט פון ישׂראל! מען האָט דיר פאַרטיילט צווישען דײַנע ברידער. דער גאָט פון די צוועלף שבטים האָט אַן דיר ווי פאַרגעסען, האָסטו אין דײַן צאָרן און אין דײַן הונגער נאָך ערד געכאַפּט אַ ג ע ט ש און מיט דער הילף פון אַ געטש בעפאַלען ליש —

אַ, דן, דו שבט, דו ווילדער פון ישׂראל, דו וואָלף, וואָס דו ביסט, הונגעריגער! אַרויסגעריסען האָבען דײַנע שמשונס פון׳ם ענגען אַ ש ת א ו ל און, ווי וועלף דורך נאַכט, געגנישטערט אויף ווײַטע אָפּגעלעגענע וועגען —

אין אַ טיפען אישון־לילה, האָסטו זיך געלאָזען, שבט דן, אויף אָפּגעלעגענע וועגען: שטיל! נאָר שטיל! דאָ איז אַ פ ר י ם. אַ ברודער, שאַ, אפרים שלאָפט. אפרים האָט זיך עס אַזוי צולייגט אויף זײַנע בערג, קלאַפּט נישט מיט די שווערדען מיט אייערע, איהר קינדער פון ד ן, פּיפּסט נישט אייער שנײַדיגען פײַף אין דער נאַכט, שלאָגט נישט אָן דעם פענצטער אייערן פון שטאָל. שאַ, שטיל, דאָ רוהט נפתלי, טשעפּעט נישט נפתלי׳ן, אַ ברודער אייערער איז נפתלי. אַ נאַכט! אַ נאַכט אַ לאַנגע, אַנ׳אויסגעצויגענע ווי אַ קייט, ווי נפתלי׳ס בערגערקייט. גרויס און אויסגעצויגען איז נפתלי, ווי גרויס און אויסגעצויגען ס׳איז געווען די נאַכט, די גרעניצען אָבער פון ביידען, פון דער נאַכט און פון נפתלי׳ס בערג זענען שוין הינטער אײַך. האָבענדיג זיי פון הינטען האָט עס ערגעץ אויפגעשמייכעלט —

— שטייט! בלײַבט שטיין! אַ לייב אַ שטילער —

אַ רוהיגער אויף אַ וועג אַנ׳אויפגעטאָנטען. אַ לייב — אַ לאַם. קיין בעפעהל איז נישט געווען, זיי זענען אָבער שטיין געבליבען די בני־דן ווי איין מאַן. מען גייט נישט ווײַטער. דער עמק עיון איז פּעט, גאָר נאָהענט צו צ י ד ו ן איז ער... גרויס און שטאַרק איז צידון, שווער וועט זײַן דער קריג מיט די צידונים — ליש ליגט אין אַ ווינקעלע... אַהער! אַהער צו ליש —

עס האָט נאָר אויפגעטאָגט אויף ליש — צו טאָג איז אָבער ווײַט... דער געטש! וואו איז דער געטש? און דער לעוויטער, דער לוי, דער אַרויסגע־גנב׳עטער וואו איז ער? אַהער זיי ביידען, ביידען! און ציהט די שווערדען, ציהט! אָט ווי זיי שלאָפען דאָ אַזוי, און ווי זיי חלומ׳ען, קיין אויג זאָל אויפגעמאַכט נישט ווערען, קיין מויל נישט אויפגעריסען קיין פּיפּס, ווי הינער... אין די געצעלטען, אויף די וואַרימע געלעגער — מאַן און ווײַב און קינד און שאַ — נישט ליש, נאָר — דן!

...און אַז די זון האָט רויט צולייגט זיך אויף חרמון׳ס שנייען איז נישט געווען שוין ליש. געווען איז דן. דן ע ד ה י ו ם ה ז ה...

—יענער ווינקעל אַ, דער הערליכער, און דער באַרג אין ליכטיגקייטען איידעלע פאַרוויקעלט און בעהאַלטען — ווי רופט מען איהם?

— כאַדי.

— כאַדי? אויף אַראַביש?

—כאַדי, ס׳הייסט דן, אַ שופט, דן — ער היום הזה.

טאַקע דן, נאָר איך, איך שעהם זיך... פאַרן אמאָ־ליגען ברודער מײַנעם שעהם איך זיך... איך פאַל צו דער ערד און פליסטער שטילערהייט: ליש... ליש... זײַ מיר מוחל, ליש... נישט דער גאָט פון ישׂראל, נאָר דער געטש, דער געטש האָט די ברידער מײַנע, די בני־דן צו דיר פאַרפיהרט. מיט גאָט וואָלטען זיי אַנדערש געקומען. מיט גאָט קומען זיי יעצט, די יעצטיגע בני־דן פון גאָר דער וועלט. הונגעריגע נאָך ערד, הונגעריגע ווי פריהער, פאַרטיילטע צווישען די משפּחות און פעלקער, נאָר מיט גאָט קומען זיי צו דיר דאָס מאָל, שרעק זיך נישט, לייב, דו אַל־טער, ליכטיגער און שווייגענדיגער ווי אַ לאַם.

איך בין געפאַלען דיר צופוסענס, ליש... זיי קומען ווידער אָן, די דנ׳ער, די נייע, די יעצטיגע, די חלוצים, מיט אײַזענעם קומען זיי אָן, מיט אַקער־אײַזענס און מיט גאָט — נישט שרעק זיך. און איך, איך הייב זיך אויף און גיי ווײַטער. פון וואַנען קומען עס די קולות? פון אבל־בית־מעכה דאָך נישט? פון אבל־בית־מעכה יאָגט אַנ׳אומעט, דאָס לאָזט זיך מ ט ו ל ה, דאָס יונגיטשקע יודישע מטולה הערען, מיך ציהט אָבער אין אבל־בית־מעכה. זי איז וויסט, זי איז פול מיט שאָטענס פון אַמאָל...

איך בין צוגעקומען צו אבל־בית־מעכה, בין שטיין געבליבען פאַר דער אַלטער מאַמען, פאַר דער עיר ואם בישׂראל און ס׳איז מיר אַדורך אַ קעלט:

— ווער ביסטו, דו מענש, דו אָהנקעפּיגער, וואָס בלאָנדזשעסטו עס אַרום אויף די בערגעלעך פון אבל?

— איך בין שבע בן בכרי, אַ מורד, אַ מורד במלכות בין איך.

— וואָס זוכסטו אויף די בערגעלעך פון אבל?

— מײַן קאָפּ, מײַן קאָפּ זוך איך.

יאָ טאַקע, דער קאָפּ זײַנער פעהלט איהם, דער קאָפּ זײַנער, דער אָראָפּגעשלײַדערטער, צעהן קרוינען פון מלכים פאַר איין מורד׳ס קאָפּ!"' צו יואב׳ס פיס איז ער געפאַלען, דער קאָפּ זײַנער, און דער איז געבליבען אין אבל־בית־מעכה. אָט בלאָנדזשעט ער אַרום, דער מורד במלכות און זוכט איהם אויף די בערגעלעך: וואו האָט ער זיך אַהינגעטון דער קאָפּ מײַנער.

אַ מורד במלכות מוז האָבען אַ קאָפּ, אַ מלכות דאַרף אַזוי שטאַרק קיין קאָפּ נישט האָבען, אַ מלכות איז אַ סך מאָל יוצא מיט אַ קרוין... אַ מורד אָבער—

איך האָב גענומען לויפען, וואוהין?? קיין מטולה? די פאַרוואָרפענע מטולה איז נאָהענט, מטולה האָט בעצײַטענס אָנגעצונדען פײַערלעך.... איך בין אָבער אַנטלאָפען אין דער זײַט פון חאַמאַרא. חאַמאַרא איז אויך נאָהענט. קיין חאַמאַרא צו די יודישע פאָסטוכער, אויף דער סירישער גרעניץ. אין חאַמאַרא ענדיגט זיך דער גרויסער, דער הערליכער מוזעאום און ס׳הויבט זיך אָן סיריען. איך וועל דאָרט כאַפּען דעם אָטעם, צוזעצען זיך אַביסעל און רוהען, אין חאַמאַרא, אל משכנות הרועים!

גרויסער ראוט לטובת „נותן-לחם"

אין צוזאמענהאנג מיט די אלץ וואקסנדע הוצאות פון דער געזעלשאפט „נותן-לחם", וועלכע האט היינטיגען ווינטער ענטוויקעלט אזא ברייטע און נוצליכע ארבייט לטובת דער יודישער ארימקייט ארדענט די פערוואלטונג אייך איבערמארגן שבת אין ווייסען זאל פון „מאנטעפעל" א גרויסען אווענד.

ס'איז א יושר גדול, אז די יודישע סוחרים און הענדלער זאלען וואריים מיטהעלפען „נותן-לחם" אין דער אקציע דורך שפענדען פראדוקטען און אנדערע זאכען פאר'ן בופעט און דער פאנטאנאטע לאטעריע.

ס'איז אויך צו האפען, אז אלע וואס ווילען פריילעך און זארגלאז פערברענגען דעם ערב פורים אווענד, וועלען בעזוכען דעם דאזיגען ראאוט.

„א פערד וואלט געלאכט"...
די פוילישע שאפקע אין „עספלאנאדע"

אין קאפע „עספלאנאדע" ווערט שוין העכער א האר צייט געשפילט די אקטועלע ליאלקע-רעווי א.ב. „א פערד וואלט געלאכט", וואס איז אנגעפיקעוועט מיט הומאר און סאטירע.

די ליאלקעס, געשניצט פון דעם פוילישען סקולפטאר זשילקא זענען אויסגעצייכענטע — זענען קאריקאטוריעל, הומארפול און כאראקטעריסטיש.

דעהר גוט זענען אויך די ספעציעלע לאדזשער טעקסטען, וואס זענען אנגעשריבען געווארען דורך דעם פויליש-יודישען זשורנאליסט ה' סש. געלבארט און פאר שען-הען.

מיט ספעציעלען ערפאלג טרעטען ארויס די ליאלקעס פון ראטמאן קאוואלסקי, אדוו. קאביליעסקי, רעד. אלטאשעווסקי, קאמיסאר וואיעוואודזקי א.א.

געשפילט ווערט אלע טאג פון האלב 10 אין אווענד.

שווער פערוואונדעט ביי דער ארבייט

(א) געלטען איז אין דער פאבריק פון בעל-שאווסקי'ן (פאלודניאוא 47) שווער פערוואונדעט געווארען דורך א מאשין דער ארבייטער אברהם סטריקאווסקי (פון ש-ודמיעיסקא 62).

מיט א צובראכענעם רעכטען פוס און א צורי-סענעם ליבקען האט מען איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

בארטשינסקי'ס אויסשטעלונג

אין לאקאל פון „בני ברית" (פיעטרקאווער 90) האט א זעהר גרויסען ערפאלג — סיי א מאראלישען סיי א מאטעריעלען.

עס איז אין לאדז שוין לאנג נישט פערנאטירט געווארען אזא פיעקוועניע, און אזא אויפמערקזאמקייט מצד די בעזוכער, ווי עס ווערט ערטיילט אונזער לאדזשער קינסטלער, הענעך בארשינסקי.

אויך דער מעהרסטערטייל פון די בילדער איז פערקויפט געווארען, און דאס איז א זעלטענע ערשיינונג אין דעם איצטיגען קריזיס, ווען עס דוכט זיך אויס, אז ביי דעם עולם איז אקטועל בלויז איין פראגע - די „ברויט-פראגע".

די אויסשטעלונג וועט זיין אפען נאך א קורצע צייט, און ס'איז כדאי, אז אלע קונסט-ליבהאבער זאלען זי נישט פערשפעטיגען צו זעהען.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג און סעקסועלע בערא[illegible]ונג.

נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אווענד.

זונטאג פון 9–1 פארמיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען

25 יאהר שריפטשטעלערישער טעטיגקייט
פון י. אפאטאשו

די טעג איז געווארען 25 יאהר זינט י. אפאטאשו האט פערעפענטליכט און א ניו-יארקער זאמעל בוך זיין ערשטע נאוועלע „אויף יענער זייט בריק". אין צוזאמענהאנג מיט דער דאטע ערשיינט א ספעציעלער יובל-נומער פון די „ליטעראַרישע בלעטער" אין וועלכען עס זענען אבגעדרוקט ארטיקלען, אפשאצונגען און ערינערונגען פון יקיר וואַרשאווסקי, דניאל טשארני, ה. לייוויק, א. לעיעלעס, קאדיע מאלאדאווסקי, נחמן מייזעל, לעא פינקעלשטיין, רחל ח. קארן, מארק שאגאל און פראפ. פישל שניאורסאן.

נעכטיגע גרויסע ארץ-ישראל אקאדעמיע

אין צוזאמענהאנג מיט דער קאמפאניע פאר'ן קרן-היסוד איז נעכטען פארגעקומען אין פילהארמאניע זאל א גרויסע ארץ-ישראל אקאדעמיע.

אין דער אקאדעמיע, וועלכע האט צוגעצויגען א גרויסען עולם, האבען זיך בעטייליגט די דעלעגירטע פון קרן-היסוד - דירעקטאריום אין ירושלים וו. לאצקי-בערטאלדי און דר. א. ש. יוהים.

א לאטעריע לטובת די געליטענע פון דער פערפלייצונג

פון פערשידענע קרייזען אין לאנד זענען אנגעקומען שרעקליכע ידיעות וועגען די פערפלייצונגען. צום גליק האט דאס נישט אנגענומען אזא שטארקען כאראקטער, א דאנק די שנעלע הילפס-מיטלען.

דערפאר אבער דארף מען נאך כסדר קומען צו-הילף די קרבנות פון דער פערפלייצונג פון פאריגען יאהר. א דאנק די ביז-איצטיגע בעמיהונגען האט מען אפגעווישט נישט איין טרעהר, אבער די בעדערפענישען זענען אזוי גרויס, אז מען מוז זוכען וואס אמאל מעהר נייע קוועלען אויף אונבעדינגט נויטיגע פאנדען. איין קוועלע פון אלע איז די פאנטען-לאטעריע, וואס ווערט איינגעארדענט לויט דער איניציאטיווע פון דער בעקאנטער האלענדישער בירגערין מאדאם ווייטאר מיט דער בעטייליגונג פון דעם ענערגישען דירעקטאר פון דער מלוכה'שער לאטעריע, דעם פולקאווניק ה' סטאניסלאוו מארקום. ווער עס קויפט פאר איין זלאטי א לאס, דער נישט בלויז, וואס ער העלפט מיט פערלייכטערן דעם גורל פון די געליטענע, נאר קען נאך געווינען צאהלרייכע ווערטפולע פאנטען. עס זענען צווישען זיי פארהאן די מאדערנסטע ראדיא און פאטאגראפישע אפאראטען, פארצעלאן-סערוויזען, קונסט-בילדער און אנד.

די לאזען זענען צו בעקומען אין אלע קאלעקטורען פון דער מלוכה'שער לאטעריע און אין צאהלרייכע מלוכה'שע, געזעלשאפטליכע און פריוואטע אינסטיטוציעס.

די ציהונג קומט פאר דעם 4 מאי ד. י.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	—	—	—	92.50
3 פראצענטיגע בודאוולאנע			—	45.90
4 „	דאלארובקא		—	54.00
7 „	סטאביליזאציע (אמ.)			73.00
5 „	ווארשאווער פ.ב.	1934		61.75
5 „	לאדזער	„		53.75
ענגלישער פונט	—	—	—	25.83
דאלאר אפיצ.	5.23	נישט אפיצ.	—	5.20
גאלד-דאלאר	—	—	—	8.87
גאלד-רובל	—	—	—	4.55
דייטשער מארק	—	—	—	2.04

רעפרעזענטאנץ-טעאטער
„ראזמאיטאשטשי"
ציגעל-גאס 27, טעל. 112-25.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

גאסטשפילן פונ'ם בעריהמטען יודיש-דייטשען קינסטלער, פרעמיער פון די בערלינער טעאטערן אלעקסאנדער גראנאך

סענסאציע איבער סענסאציע!

לעצטע פארשטעלונגען פארן שלוס פונ'ם ווינטער-סעזאן, צו ביליגסטע פרייזען

ביי טאג-פארשטעלונגען אלע בילעטען אין פארטער נאר 1 זל. ערשטע רייה.

אווענד-פאר-שטעלונגען פון 80 גר. ביז 2 זל. ערשטע רייה.

היינט פרייטאג, 9.30, מארגן שבת, 4 נאכמ. און 9.30 אוונט

דער ערפאלגרייכסטער גאסטראליער אויף דער יודישער ביהנע!

דער בעסטער סינסטלער-אנסאמבל אין יודישען טעאטער!

אין דער שענסטער יודישער טעאטער-נעביידע אין פוילען!

צו די ביליגסטע פרייזען! שלום אש'ס סענסאציאנעלע מייסטערווערק

גאט פון נקמה

אין דער הויפטראל: יעקל שאפשאוויטש - אלעקסאנדער גראנאך (צום ערשטען מאל אויף דער יודישער ביהנע), שרה — נאטאליא ליפמאן; מאנקע — פאניא רובינא; רבקה'לע — עני ליטאן; באשקע — ר. ליבעראווסקא; הינדל — לאה ליבעראווסקא; ר' אליהו — מ. באזשיק; שלמה'קע — י. גרודבערג; סופר — ד. האמבורגער; מחותן — ש. הערשקאוויטש, ארימער יוד — י. צווילך.

זונטאג 2 פארשטעלונגען בייטאג 4.30 און אווענד 9.30.

מאנטאג. 9.30 אוונט גרויסע איינהייטס-פארשטעלונג אלע בילעטען אין פארטער נור 1 זל.

וועלט-גערויסען!

25 יאהר טעאטער דירעקטאר
צום יובל פון דיר. דוד צעלמייסטער

די ברייטע מאסען בעזוכער פון יודישען טעאטער ווייסען נישט, אז א הויך די ארטיסטען, וועלכע זיי זעהען אין א פיעסע, און נעהמען שטארק אויס ביים עולם מיט זייער שפילען, און ווערען מיטגעריסען אין בעגייסטערט, סיי פון איבהאלט און סיי פון דעם גאסטראליער, וועלכער שפילט אין א שיינעם הערליכען צוגעפאסטען טעאטער-בנין, — איז אין דער גרעסטער מאס צו פערדאנקען די אנפירער-שאפט פון טעאטער.

דער טעאטער-עולם אין לאדז, האט זיך פולשטענדיג איבערצייגט, אז די טעאטערן, וועלכע דער בעל-יובל האט געפיהרט אונטער זיין דירעקציע, זענען געשטאנען אויף א באמת ארטיסטיש-קינסטלערישער הויך, און ער האט זיך שטענדיג בעמיהט צו אנגאזשירען אזעלכע ארטיסטען, וועלכע האבען א וועלט-נאמען און רוהם אין דער גאנצער ארטיסטישער וועלט. עס איז אויך געווען א צייט, ווען דער בעל-יובל האט געפיהרט אין לאדז עטליכע יודישע טעאטערן, און דאך, נישט געקוקט אויף זייבע שווערע מאטעריעלע קרבנות, האט ער דאך נישט אפגעטרעטען פון זיין טעאטער-פלאץ אלס דירעקטאר און נאר א דאנק זיין אויסדויער און עקשנות, פירט ער ווייטער אן דאס יודישע טעאטער אין לאדז ביז'ן היינטיגען טאג.

דוד צעלמייסטער איז בעוואוסט אין די ארטיסטישע קרייזען אלס טיכטיגער טעאטער-דירעקטאר, בישט נאר ביי אונז אין שטאט. דורך די 25 יאהר פון זיין ארבייט, פיהרט ער אויך יודיש טעאטער אין ווארשע, קראקע, לעמבערג, ביאליסטאק, גראדנע, ווילנע, לובלין, קאליש, און אין פיל אנדערע שטעט פון פוילען, אויך עטליכע יאהר אין ווינען. ביי אלע זיינע אונטערנעהמונגען ווערט נישט געקארגט קיין מיה און קאסטען, בכדי די דעקאראטיווע זייט און ביהנע-אויסשטאטונג פון די פארשטעלונגען זאל זיין וואס פרעכטיגער און שענער. דער בעל-יובל האט אויך אליין געשריבען און בעארבייט פערשידענע פיעסעס און 1-אקטערס. און א גרויסער מאס איז אויך צו פערדאנקען דעם דירעקטאר ד"ד צעלמייסטער, וואס דער הערליכער בנין „ראזמאיטאשטשי" איז פערבליבען אין לאדז אויף א שטענדיגען יודישען טעאטער.

דער לאדזער טעאטער-עולם, צוזאמען מיט דער יודישער ארטיסטען-משפחה, וועלען זיכער פערשטעהן און וויסען, ווי געהעריג אפצושאצען די פערדינסטען פון דעם טיכטיגען טעאטער-דירעקטאר ד"ד צעלמייסטער און איהם זיין 25-יאהריגען יום-טוב אזוי בעשיינען, אז עס זאל איהם קענען ווייטער געבען מוט און כח, פארטצוזעצען זיין שווערע ארבייט, אלס דירעקטאר פון יודישען טעאטער, ווי ביז היינט.

וו. נייהויז.

ראדיא-פראגראם
פרייטאג, דעם 7-טען מערץ

6.36 גימנאסטיק. 6.50 פליטען 7,25 פליטען 8 אודיציע פאר שולען. 11,57 צייט-סיגנאל. 12,03 ידיעות. 12,05 סאלאן-מוזיק. 12,50 שמועס פאר פרויען. 12,55 ידיע'ת פון טאג. 1.00 לייכטע מוזיק. 1,50 עקספארט-ידיעות. 1,55 בערזע. 2 פליטען. 3,45 אפערעטקע. 4.30 פראגראם פאר יוגענד. 4,45 פליטען. 5,00 פארלעזונג. 5,15 קאנצערט. 5,40 אודיציע פאר קראנקע. 6,10 פראגמענט פון מיצקעוויטש'עס „שאדי". 6,45 פליטען. 7,25 ספארט-ידיעות. 7,30 ספארט. 7,35 מאנדאליניסטען-ארקעסטער. 7,50 אקטועלע פעליעטאן. 8,05 מוזיק. שמועס פון ד"ר עמיליע עלזנער. 8,15 סימפאנישער קאנצערט. 10,30 פאעזיע-רעציטאציעס. 11 טאנץ מוזיק.

שבת דעם 9-טען מערץ

6,30 פריהמארגען-יריציע. 6,36 גימנאסטיק. 6,50 פליטען. 7,15 ידיע'ת. 7,25 פליטען. 7,50 רעקלאמע-קאנצערט.. 11,57 צייט-סיגנאל. 12,03 ידיעות. 12,05 סאלאן-מוזיק. 12,50 שמועס פאר פרויען. 12,55 ידיעות פון טאג. 1,00 רוסישע סימפאנישע מוזיק. (פליטען). 1,45 אונזער ים-האנדעל. 1,50 עקספארט-ידיעות. 1,55 בערזע. 2 פליטען. 2,45 קאנצערט. 3,30 סאוויעטישע ליבע — הומארעסקע. 3,45 סאליסטען-קאנצערט פון פוזען. 4,30 טעכניש פאסט-קעסטעל. 4,45 קלאוויר-רעציטאל. 5 פארלעזונג. 5,10 די נייעסטע שלאגערן אויף פליטען. 5,50 א שמועס. 6,00 פרעהליכע אודיציע פאר קינדער. 6,30 פערלאג-איבערזיכט. 6,40 רעפערטואר פון די טעאטערן. 6,45 פליטען. 7,15 פליטען. 7,25 ספארט-ידיעות. 7,30 אלגעמיינע ספארט-ידיעות. 7,35 אריעס און לידער. 7,50 אקטועלער פעליעטאן. 8 פרעהליכע מוזיק. אודיציע פון ווינען. 8,45 ידיעות. 9 קאנצערט.

ביי א פערדארבענעם מאגען

דארם-גערונגען, שטוהל-פערהאלטונג, ווירקט שוין א גלאז נאטירליך ביטערוואסער

Franciszka Józefa

זיכער שנעל און אנגענעהם, פרעגט דאקטוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעטשנעס.

פון „שומרי ומזהירי שבת"

זונטאג, דעם 3-טען ד. ח. איז אין בארלינער-זאל (זאכאדניע 26) פארגעקומען די גענעראל-פערזאמלונג פון צ"ק שומרי ומזהירי שבת לאדז. ביי א פול געפאקטען זאל עפענט דער פרעזעס פון שומרי ומזה"ש ר' יוסף אלפוס די פערזאמלונג. אלס פארזיצענדער פון דער פערזאמלונג ווערט געוועלט הרב ר' הירצעל הארצשטארק. רעפעראטען וועגען חילול שבת האבען געהאלטען: הרב הארצשטארק, דער יעזיווער רב ר' ישכר יוסף אלפוס דער ראדאגאשטשער רב ר' אברהם טילמאן און דער ראכוואלער רב. דעם טעטיגקייטס-בעריכט גיט איבער ר' יחיאל דייטש. וועלכער ווייזט אן אויף די גרויסע עילות פון די לאדזער פאבריקאנטען וואס בעמען נישט אריין קיין יודישע ארבייטער אין זייערע פאבריקען. בעגריסונגען זענען געקומען פון דער לאדזער קהלה, פון ראבינאט, „אגודה" אויך פון אלע שו"ש אין לאדז.

אין דער נייער פערוואלטונג זענען געוועהלט געווארען 45 פערזאן, 15 פערטרעטער און 5 פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע ס"ה 65 פערזאן. דער ועד הרבנים פון לאדז האט דעלעגירט צו דער פערוואלטונג 7 ראבינאט-מיטגלידער.

די ניי-געוועהלטע פערוואלטונג האט זיך קאנסטיטואירט אויף פאלגענדען אופן:

פרעזעס—דער ביזאיצטיגער פרעזעס ר' יוסף אלפוס. וויצע-פרעזעסען: הרב ר' הערצל הארצשטארק און פנחס מרדכי מענדעל זאמעלפעלד. קאסירער — ר' לייביש העלמען. סעקרעטאר — ר' בימי, שייבאך.

ראטעוועט אייער געזונד
קראנקע אויף רופטורען (ברוך-קראנקהייטען)

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

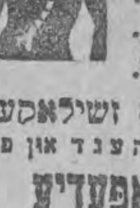

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע גומי-באנדאזשען.

אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטען אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאקעס.

- גומי-זאקען לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אויס לעמבערג

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)

(פראנט פארטער), טעל. 177-09 נאהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף.

(אין זגערזש אויף טלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

אלעקסאנדער גראנאך
אין שלום אש'ס „גאט פון נקמה"

פאר די טוידענדע־ פערעהרער פון אלעקסאנדער גראנאך וועט זיין אנ'אנגענעהמע איבערראשונג די היינטיגע בעניפיזאונג פון שלום אש'ס „גאט פון נקמה", וואו דער גרויסער קינסטלער וועט זיך בעווייזן אין זיין אייגנארטיגער קרעאציע פון „דער ראל יענקל שאפשאוויטש, וואו ער אין געווען די גרויסע אטראקציע אויף דער דייטשער בינע אין בערלין.

גרויסע פעראינטערעסירונג
צום דירעקטאר דוד צעלמייסטער'ס יובילוי אין טעאטער ראזמאיטאשטשי

ווי גרויס עס איז די פעט־אינטערעסירונג צום יובילוי פון דיר. ד"ר צעלמייסטער, וואס וועט פארקומען מיטוואך דעם 20 מערץ, זעהט מען דערפון, וואס ביז היינט זענען שוין אנגעקומען מאסען דעפעשן פון די בעדייטענדסטע קינסטלער פון די יודישע און פוילישע בינעס און עסטראדעס, וואס דריקן אויס זייער גרייטקייט פערזענליך אנטייל צו נעמען אין דער דאזיגער פייערונג.

א בעזונדערע קאמיסיע ארבייט איצט איבערן אויסשטעלן דעם פראגראם, וואס פערשפרעכט צו זיין איינס פון די גלענצנדסטע אין דיזער ריזען־פערנעהם.

לעצטע געזעגענונגס־פארשטעלונג
פון רעגינא צוקער אין „פאלקס־טעאטער"

די בעריהמטע סובריעטין רעגינא צוקער, וועלכע האט זיך מיט איהרע גאסטשפילען בעליבט געמאכט ביים לאדזער טעאטער־עולם, גיט שוין די לעצטע געזעגענונגס־פארשטעלונגען אין היגען „פאלקס־טעאטער" זגערזשער 17, היינט פרייטאג אווענט און מארגען שבת נאכמיטאג ווערט געשפילט די בעליבטע אפערעטע דער „זיסער חלום". שבת אווענד די אין לאדז שטארק־אויסגענומענע אפערעטע „חנה'טשע און אמעריקא", מיט רעגינא צוקער אין דער הויפט־ראלע. דער ספעציעלער קינדער־כאר און ארקעסטער געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון בעליבטען דיריגענט ד"ר בייגלמאן.

ווינער אפערעטע מיט דעם פילם־שטערן ליאנא האיד בראש אין „פילהארמאניע"

היינט קומט פאר די פרעמיערע פון דער וועלט־בעריהמטער אפערעטקע פון מאקס ריינהארדט פון ווין א. ב. „די פירשטין אויף דער לייטער". עס בעהמען אנטייל אין דער אפערעטע די בעדייטענדסטע ארטיסטען און ארטיסטינס פון ווין מיט ליאנא הייד און פעליקס ברעסארט, דער פארטנער פון פראנציסקא גאאל אין די הויפטראלען.

די דערמאהנטע אפערעטקע פערמאגט זעלטען־שעהנע מוזיק און לידער פון בעקאנטען קאמפאזיטאר ראלף בענאצקי. די פיעסע האט אין דער גאנצער וועלט געהאט אנ'אומגעוועהנליכען ערפאלג. סאיז צו האפען, אז די פארשטעלונגען וועלען אדורך מיט גרויס ערפאלג.

פוילישער פילם אין „לונא"

אין „לונא" ווערט איצט דעמאנסטרירט דער געלונגענער פוילישער פילם „אויפוואכונג" אין וועלכען עס שפילען די בעסטע ארטיסטישע קרעפטע פון דער פוילישער בינע, ווי יונאשא סטעמפאווסקי, הלינא פראוויטש, יאראטש, מאלעווסקי, באקאנעטשנא, וואלטער און שלאנסקי.

דער פילם פערמאגט א שפאנענדיגען סוזשעט און פעראינטערעסירט פון אנהויב ביזן סוף. א דאנק דעם און דער פילם טעכניש זעהר גוט געבויט און ענטהאלט א רייהע אויסגעצייכנטע בילדער און סצענעס. וועלכע ווירקען זעהר שטארק.

מיטן דאזיגען פילם האט די פוילישע פילם־פראדוקציע דערגרייכט א בעדייטענדען פארטשריט.

Casino

לעצטע טעג!
פערקלענערטע פרייזען!

Atnek
Policmajster

מיטן קעניג פון הומאר
ADOLF DYMSZA
וועלכער וועט פערזענליך
אויפטרעטען שבת און זונטאג

מעלדונגען

געז. „קולטור־ליגע", זאכאדניא 68
גראנאך־פארשטעלונגען

די געז. קולטור־ליגע גיט ארויס הנחה־בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען פון אלעקסאנדער גראנאך אין ט. „ראזמאיטאשטשי"

אפערעטען - טעאטער און פילהארמאניע

די געז. קולטור־ליגע גיט ארויס הנחה־בילעטען אויף די גאסטראלען פון אפערעטע־טעאטער אין פילהארמאניע.

קינא - סעאנסען

די געז. ק. ל. גיט ארויס הנחה - בילעטען אין די בעסטע קינאס, ארדענט אייער יעדען שבת און זונטאג פריהמארגען - סעאנסען אין די קינאס: קאסינא, איירעפע, לונא און ראקעטא.

קורס פון דער ענגלישער שפראך

די געז. ק. ל. נעמט אן איינשרייבונגען אויפ'ן קורס פון דער ענגלישער שפראך פאר אוואנסירטע דער אפצאהל איז א קליינע.

אפן - פארום

פרייטאג, דעם 8 מערץ, האלב 9 אווענד קומט פאר אנ'אפן־פארום געפיהרט דורך ח' וויראווסקי. אויסער פאליטישע אקטואליעס אנ'אפהאנדלונג וועגן פרעכטיגען סאוו. פון „קאלכידע" געזאנג מיט דער אודיטאריע פיהרט ח' זשעשינסקי.

אויספלוג

שבת, דעם 9 מערץ 9,45 פריה אנ'אויספלוג צום דער ציד־לאנד־בייק „סעמאלאנא".

בילעטען צו בעקומען אין סעקרעטאריאט זאכאדניא 68. טעגליך יעדען טאג פון 10—2 און פון 4—10 אווענד.

זש. ט. ק. (וואלטשאנסקא 35, טעל. 121-53)

די נאהענטסטע אויספלוגען: שבת, ד. 9 מערץ ה. י. קומט פאר אנ'אויספלוג אויף דער אויסשטעלונג פון ה. באטשינסקי אין דער לאזשע פון בני־ברית. זאמעלפונקט, 11 א זייגער פריה אין לאקאל פון דער געזעלשאפט. זונטאג, ד. 10 ד. ח. קומט פאר אנ'אויספלוג אין דער שול און אינטערנאט פאר טויב־שטומע. זאמעלפונקט 10 פריה אין לאקאל פון דער געזעלשאפט.

אימפרעזעס. פרייטאג, ד. 8־טען ד. ח. פונקט 9 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א אווענד פאר פרייער טריבונע. איינגאנג פריי.

זונטאג, ד. 10־טען מערץ ה. י. פונקט 5,30 פארנאכט, קומט פאר אין זש. ט. ק.־לאקאל א חבר'אישער טיי־אווענד. איינגאנג פאר מיטגלידער און געסט.

דער סעק־סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט נעמט אן טעגליך, אויסער שבת, איינשרייבונגען אין די שעהן פון 10—1 און 5—10 אווענד אויף די ארגאנ זייערע זיך באד און שווים־סעקציעס און גיט ארויס הנחה־בילעטען אין די קינא־טעאטערס „לונא", „ראקעטא" און „איירעפע".

איג"ד הציונים המדינתיים
(יודענשטאטספארטיי) בפולניה, סניף ציה"צ מרכזי בלודז, טרויגוטא 8

שבת ד. 9 מערץ 9 אווענד קומט פאר א רעפעראט פון ח' אדוו. שמעון שאיעוויטש אד"ט: „אונזער שטעלונג צו דער אראבישער־פראגע".

מיטוואך, ד. 13 מערץ 9 אווענד קומט פאר א פארטיי־פערזאמלונג. יעדען טאג קומען פאר אומזיסטע העברעאישע לעקציעס. גלייכצייטיג מעלדען מיר, דאס עס ווערט ערטיילט יורידישע עצה דורך אנ'אדוואקאט.

Dr. med.
P. KOTOK
אינערליכע קראנקהייטען
ZEROMSKIEGO 44, telef. 114-25
נעהמט אן פון 5 ביז 7 נאכמיטאג.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

(ענדע פון דער 8 זייט).

הילף פון קאזאקען און מיליטער, ווייל דאס פערבלייבען פון דעם ארט עלעמענט פערשאפט נאר „דער געמיינדע א לאסט און פערגרעסערט דעם שעדליכען שאכער־מאכער". אויך אין דער נאהענט פון לאדז, האט מען נישט דערלויבט ארימע יודען צו בעזעצען זיך, כדי עס זאל זיך נישט שאפען קיין פראלעטאריאט, וועמען „בעדייטענדע קאמפאקט־קייט עס קען ווערען געפעהרליך, בפרט פאר אנ'אינדוסטרי־שטאט".

די פאלגען פון דער רעגירונגס־פאליטיק, זענען פאר יודען געווען זעהר אנגרייפליכע. קודם־כל האט זיך געלאזט מערקען די אומגעוועהנליכע ענגיגקייט אין בעצירק, דעסטא מעהרער דערפאר, וואס נעבען די יודען, האט נאך דארט אויך געוואוינט א בעדייטענדיגע צאהל קריסטען. די איבערלאדונג פון דער בעפעלקערונג איז געווען די סיבה צו א גאנצער רייה נישט געוואונשענע דערשיינונגען: אין איין צימער האבען געהויזט, גאנץ אפט, צו עטליכע פאמיליעס. דירה־געלד האט געשטיגען, הגם די הייזער זענען געווען אלט, רואינירט, שוין פון לאנג נישט רעמאנטירט און האבען געדראהט איינגאנצען איינצופאלען.

אויך די פרייזען אויף אומגעבויטע פלעצער זענען דא געווען א סך טייערער, ווי אויף די אנדערע גאסען פון דער אלטשטאט. די אומגעזונטע בעדינגונגען פון לעבען אין בעצירק, האבען געשאפען א גינסטיגען באדען פאר אלערליי עפידעמיעס, וועלכע האבען, צו יענער צייט, זעהר אפט, בעזוכט לאדז.

זעהר קלאגעוודיג זענען אויך געווען די ווירטשאפטליכע פאלגען פון בעצירק. דער יודישער בעצירק איז געווען דער לאדזער האנדעלס־צענטער, אבער זיין בעדייטענדיגע דערווייטערטקייט פון די פאבריקס־געגענדען האט געבראכט שאדען, סיי די יודישע סוחרים, סיי זייערע קריסטליכע אינטערעסאנטען.

איינער פון די בעדייטענדיגסטע יודישע סוחרים, אדאלף לאנדוי, בעקלאגט זיך אין 1853: „יעדעם נישט־ענטשפרעכענדיגע וועטער האלט צוריק די פאבריקאנטען פון צו קומען אין מיין געשעפט, וועלכעס ליגט אפגעלעגען און גאנץ אפט, זיך אליין לרעה, מוזען זיי זיך איבערגעבען אין דער האנד פון אנדערע סוחרים און שפעקולאנטען.... די פאבריקאנטען, נישט קומענדיג צו מיר אין געשעפט אריין, גיבען זיי שוין, ממילא נישט אפ די חובות. די אפגעלעגענקייט פון מיין געשעפט, מאכט מיר אויך אונמעגליך צו שענקען א גרעסערען אויפמערק אויף מיינע בעלי־חובות.

אויך די יודישע מלאכה, וועלכע איז נישט דער לאזט געווארען צו די פרינציפאלע גאסען, וואו עס זענען געווען בעסערע פערדינסטען, האט זיך נישט געקענט ענטשפרעכענדיג ענטוויקלען.

אנגעלעגענהייטען פון ווירטשאפטליכער און סאניטארער נאטור, נעבען די פרימיטיווסטע הומאניטארע אנגעלעגענהייטען, זענען אלזא געווען די סבות, צוליב וועלכע די מאכט איז געצוואונגען צוויי מאל צו פערגרעסערען דעם יודישען בעצירק. די זעלבע אנגעלעגענהייטען זענען אויך געווען דער גורם צו דער ארביטראלער ענטשיידונג פון דער וואיעוואדישער מאכט, צו פערגרעסערען דעם יודישען בעצירק, אהן אפצווארטען אויף דער דעציזיע פון דער העכערער מאכט. די אנגעלעגענהייטען ווידער פון אדמיניסטראטיווער און פינאנציעלער נאטור, זענען געווען די סבות צו די איינברוכען אין דער עקסקלוזיווקייט פון עקסטרע־רעוויר.

לסוף האבען די אלע סבות צוזאמען, גורם געווען צו דער סקאסירונג פון יודישען געטא, אין 1862, וועלכע זענען איבריגענס, אפילו פריהער שוין נישט ביכולת געווען צו דערהאלטען די אסורים, לגבי דעם סטיכישען ישוב־ און איינוואנדער־שטרום.

זיין גרויסער זיג...

(ענדע פון דער 10 זייט).

קען נישט זיין קיין פאלשע פרוי.... איך האב א גוטען מאן און עס איז נישט שעהן איהם צו נארען... ווען איהר האט גערעדט צו מיר פון ליבע, האב איך פערשטאנען, אז איך וועל מוזען קומען אהער.... איך האב אזוי געוואלט פערבלייבען אין דער גרויסער שטאט, לעבען אביסעל בעסער...

זי האט בעהאלטען דעם פנים אין די הענט.

סימאן האט זיך אויפגעשטעלט א צורודערטער און געקוקט אויף איהר מיט אויסגעפוישטע אויגען.

— ענטשולדיגט מיר, — האט עמא געגומען ווייטער רידען, נאך וויינענדיגער ווי פריהער — איך ווייס גאנץ גוט, אז איך מוז, נאך דעם אלעם, וואס איהר האט געטון פאר אונז... איך בין נישט געשלאפען א גאנצע נאכט. עס האט מיך געווארפען א צאהן און א צאהן ביים געדאנק, אז איך וועל היינט מוזען קומען צו אייך... און אייך נאכגעבען... איך בעט אייך, זייט נישט אויף מיר אין כעס... איך ווייס זעהר גוט, אז איך מוז.... איך האב נישט קיין רעכט אייך אפצוזאגען... איך האב אבער היינט נישט קיין מוט... ווארט נאך אביסעל... מיין גאט! ענטשולדיגט מיר.. לאזט מיך איצט אוועקגעהן,... אויב איהר וועט פאדערען פון מיר, וועל איך פערבלייבען... איך ווייס, אז איך בין אייך שולדיג א חוב...״ איך וואלט אבער אזוי געוואלט אוועקגעהן... ווען איהר וועט דאס פערלאנגען, וועל איך קומען צוריק.

— מען בעדארף נישט! — האט סימאן ארויסגעזאגט.

ער האט זיך געצוואונגען צו האלטען רוהיג. די גאנצע ליבע זיינע איז ווי מיט דער האנט אפגענומען געווארען. ער האט זי געלאזט געהן. צום ערשטען מאל אין זיין לעבען האט ער זיך דערזעהען ווי א שפילעכעל אין די הענט פון א פרוי. און ווער איז זי געווען? נישט מעהר ווי א נאריש פראווינציעל ווייבעל, וואס האט מיר איהר שעהנקייט, מיט איהר מאדנער געטריישאפט, מיט איהר עהרליכער אונעהרליכקייט אזוי שווער, אזוי גרויזאם, פערוואונדעט זיין שטאלץ אלס מאן.

בעל־שם־טוב

(ענדע פון דער 15־טער זייט)

ערן דווקא פאר דעם פראסטען יוד, וועלכער — הגם ער האט געזאגט עברי מיט גרייזען און צעבראכען אויף א מיאוס'ען אופן די הייליגע ווערטער — זענען זיי אבער געווען זעהר ערנסט, ווייל געקומען פון טיפען הארץ — — —

אומזיסט האב איך אין דעם ביכעל, פון פרוי בעלזקא, וועלכעס עס ליגט פאר מיר און איז אנגעשריבען געווארען אין פויליש, געזוכט די דערמאנטע לעגענדע, וועלכע כאראקטעריזירט דעם בעל־שם־טוב און זיין לעהרע, ווייל נעמען א יודישע פערזענליכקייט, וועלכע האט געשאפען א גאנץ נייע תקופה אין יודישען לעבען, און קומען מיט איהר צו א פרעמדער, אין דעם פאל, צו דער פוילישער, צי צו דער יודישער, פויליש־לייענענדיגער אינטעליגענץ, וואלט מען דאך על כל פנים געדארפט פאר־שטעלען דעם מהות און דעם תוכן פון דער תורה פון דער דאזיגער פערזענליכקייט!...

דאס ביכעל האט אבער אזויפיל מעלות, אז מען מוז דעם מחבר, אטא דעם פערזעהן מוחל זיין. און אויב שפיגעלט זיך נישט אפ, אין די לעגענדעס, וועלכע ווערען דורך פרוי בעלזקא דערצעהלט, די פערזענליכקייט פון דעם בעל־שם־טוב פון דער זייט פון זיין ליבע צום פראסטען מענש און טיפען בטול צו די אלע שעהנע לייט, וועלכע עס דוכט זיך, אז א דאנק זייער תורה, תפלה, און מצוות, האבען זיי גאט אין קאסטען, האט אונז די מחברין אין איהרע לעגענדעס געגעבען אנ'אפשפיגלונג פון דער גרויסער מענשען־ליבע, אין וועלכער דער בעל־שם־טוב האט זיך ממש געבאדען, (און די מעשיות: „אין פארברייטונג", דער משפט, דער דרייפאכיקער געלעבטער" א.א.) און פון זיין גרויסער ליבע צו דער נאטור, צמחים, בעלי־חיים, און קינדער, און מען קען פון איהרע מעשיות גאנץ גענוי זיך רעקאנסטרואירען די הערליכע, פרעהליכע געשטאלט פון בעל־שם־טוב.

און אז די מחברטע האט געהאט די אינטענץ צו בעווייזען אונז דעם בעל־שם־טוב, אין דעם ליכט, קען מען דרינגען פון איהר אויסוואהל פון לעגענדעס; זי האט ארויסגעקליבען דאס נוצבארע פון פסולת, דאס נוצבארע פערווענדט און דאס פסולת אוועקגעווארפען. אזוי, למשל, האט פרוי בעלזקא אינגאנצען אדורכגעלאזען די פערשידענע מעשיות ווי אזוי דער בל־שם־טוב האט געקעמפט מיט קעץ, מיט מכשפים, שדים, רוחות... און אנדערע בבא־מעשיות, פאר וואס עס קומט איהר א יישר־כוח.

א בעזונדערן יישר־כוח קומט איהר פאר דער איינפאכקייט און נישט געקינצעלטקייט פון דער שפראך, אזוי, אז יעדער איינער, לייענענדיג דאס ביכעל, וועט ער זיכער בעקומען דעם איינדרוק, אז דאס דערצעהלט איהם זיינס א גוטינקע מוהמע, אדער באבע וואונדערשעהנע מעשה'לעך פארן שלאפען געהן. — נאר אויף דעם ארט איינפאכקייט פון לשון קענען אזעלכע ארט מעשיות דערצעהלט ווערן.

דאס ביכעל איז שעהן און עסטעטיש ארויסגעגעבען און לאזט איבער אנ'אנגענעהמען איינדרוק.

יוסף ז.

צי ווייסטו. אז אין די זאלען פונ'ם
מארשאל פילסודסקי
דענקמאל־הויז
וועט זיך קאנצענטרירען דאס גאנצע קולטורעלע לעבען אין לאדז?
קארג נישט דיין שפענדונג.

OGŁOSZENIA TELEFONICZNIE
121-36
lub
121-16

Załatwia fachowo
Akwizycja ogłoszeń
S. Fuchs
Piotrkowska 50

קינא
DOM LUDOWY
פשעיאזד 34.

היינט און פאלגענדע טעג
„שטורם=פריהמארגענס"
אין די הויפטראָלען: KAY FRANCIS NILS ASTHER

היינט און פאלגענדע טעג

קלאנג=קינא=טעאטער
CORSO
לעגיאנאוו 2/4

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאפעלטער שלאגער=פראגראם!

I. **„קלוב פון דזשענטעלמענער"**
גרויסע סענסאציאָנעלע דראמע, וואָס איבערשטייגט „גרויסשטעטישע נאַסטן"
אין די הויפטראָלען: Clive Brook, George Raft, Helen Vinson
סענסאציע! טעמפא! אקציע!

II. **„איז געיעג נאכ'ן שאטען"**
גרויסע סענסאציאָנעלע סאַלאָן-דראמע אין די הויפט-ראָלען:
Myrne Loy, Maureen O'Sullivan i William Powell.
אָנהייב אין געוו. טעג 4 נאָכמיטאָג, שבת, זונטאג און יום=טוב 11 פאָרמיטאָג.

CZARY
צעגעלניאַנא 2.

היינט גרויסע סענסאציאנעלע פרעמיערע — צום ערשטען מאל אין לאדז
„די טאכטער פון דזשונגלי"
אומגעווענהליכע פאסירונגען פון א פרוי – א טארזשאן צווישען ווילדע איינוואוינער און ווילדע מדבר-חיות. לייבען, טיגערן, לאמפארטען, העלפאנטען, זשיראפען, היענעס א.ז.וו. אין דער ראָלע פון דער פרוי-טארזשאן פון פענאָמענאַלער גוי Walter BYRON
אויסער פראָגראם: „Niepropawny Muś" שאמפאנער קאָמעדיע. פרייזען פון די פלעצער נישט געהעכערט.

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאָפערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג

פילם, וועלכער רייסט מיט די צושויער! ווינער שעהנע מעלאָדיעס! ווינער געלעכטער און טרעהרען!
„פריהלינגס=וואלצ"
אויפ'ן גרונד פון מוזיקאָלישע מאָטיוען פון Johann Strauss רעזשי: Paul Fejos
אין די הויפט-ראָלען: Szoeke Szakall
Adela Kern i Hans Thimig
דער פילם ווערט גערעדט אויף דייטש.
נעכסטער פראָגראם: „די וועלט לאכט". די בעסטע מוזיקאָלישע סאָוויעטישע קאָמעדיע. —:: פרייזען פון די פלעצער: I פל. 1.09 זל., II פל. 90 גר., III פל. 50 גר., הוהה-קופאָנען צו 70 גר. .·. שבת, דעם 9 מערץ 1935, 12 בייטאג, זונטאג, ד. 10/3 35, 11 פאָרמיטאג ווערט דעמאָנסטרירט ווערען א פריהמארגען-פילם פאר יוגענד א. נ. „12 בענקלעך" מיט Dymsza אין דער הויפט-ראָלע. פרייזען 20 גר.

קלאנג-קינא-טעאטער
RAKIETA
שיענקיעוויטשא 40.

היינט און פאלג. טעג! 3 שטערנס Herman Thimig, Liana Haid, Hans Moser וועלן ענטציקן מיט זייער הומאָרפולן שפילן אין דער פרעכט. קאָמעדיע
„איך מוז זיין יונג"
(DIE FAHRT IN DIE JUGEND)
ס'ווערט גערעדט און געזונגען אויף דייטש.

קינא-רעווי
AMOR
89 פאמארסקא 89, טעל. 248=05
דאס בילינסטע טעאטער אין לאדז

פון דאנערשטאג, ד. 7 ביז זונטאג, ד. 10 מערץ איינשליסליך Mieczysław Mieczkowski פרעזענטירט א רעווי פון הומאָר און געזאנג א. נ.
„דאס פובליקום אויף דער בינע"
אין דער אויספיהרונג פון פערבאנד פון די ארטיסטען פון די ווארשאווער ביהנעס. עס נעהמען אנטייל: Rita Konarzewska, Artur Lother, Nina Niewska, Henryk Czechin א. א.
אויפן עקראן: „רעוולוזאר" פון גאָגאָל מיט Vlasta Burian
אָנהייב 6 נאָכמ. שבת זונטאג און יום-טוב 2 בייטאג. לעצטער סעאנס 9 30 אָוונט. קריזיס=פרייזען: פון 54 גר. ביז 1.09 זל.

Inż. A. Russak
נארוטאוויטשא 47, טעל. 245-08
נעהמט אן כעמיש=טעכנישע אנאליזען און אנאליזען פאר ערצטליכע דיאגנאָסטיק.
כעמישע רעצעפטור.

Dr. M. STRAUCH
געוו. ארזט, אין פוילען אצט אין תל-אביב
ערלעדיגט פערמיטעליכע ענינים, קויף און פער-קויף פון ערד, פערוואלטונג פון הייזער, „קושאן"-ענינים, און אלערליי ענינים, וואס פערלאנגען פערזענליכער פערטרעטונג.
ווענדען זיך צו
לאדז, נארוטאוויטש Inż. Russak 47

שיימרעו
מיט פאריזער שריגדן
און פערטיגע שייטלן
ביי קערש.
סקווערא 15

UNIWERSALNE maszyny kalkulacyjne klawiszowe
Mercedes-Euklid
wykonywujące z łatwością wszystkie działania ręczne i z napędem elektrycznym, poleca
569
Józef Leżon, Przejazd 4, tel. 102-2[illegible]

GABINETY DENTYSTYCZN
Lek. Dty
A. Struńskiego
פיעטריקאווער 43, טעל. 165-20.
אין טעטיג

Dr.
J. Neuman
כירורג
(וועלכער אָרדינירט אין שפיטאָל אויף דרעוונאָווסקא).
נעמט אן אין דערהיים פון 6–8 אָוונט
זאכאדניא 57, טעל. 128=95

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאָז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2–3 און פון 6–8 אָוו.

לעטשניצע
פון דאקטוירים - ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116=33
רענטגען=גאבינעט
ווענעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

גינסטיגע געלעגענהייט!
ווילא
א נייע, זעהר שיינע און מאדערנע
אין ווישניאווא=גורא, נעבען וואלד.
פרייזווירדיג צו פערקויפען.
אפערטען אין אדמיניסטר. פאר „H. F."

לאמפען=פאבריק
ש. פ. שמאל־עוויטש
לאדז, פאלודניאווא 8, טעל. 164=39

עמפפעהלט
לאמפען
אין מאדערנע סטיל=ארטען
צו די ביליגסטע פרייזען

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט און ווענע-רישע קראנקהייטען (סיפילי און טריפער), היילט מענער-שוואכע
פיעטריקאווער 90 טעל. 129-45
נעמט אן פון 2–8 נאכמ. און פון 4–9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 2–8 נאכמ
פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע-פרייזען

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-38
Przyjmuje: od 8[30] do 10[30] rano, od 1-ej do 2[30] pp. i od 6 do 8[30] wiecz.
W niedzielę i święta od 10 r. do 1 pp.

Dr. H. Szumacher
הויט- און ווענערישע קראנקהייטען
פיעטריקאווער 56
טעל. 148-62
נעמט אן פון 9 ביז 1; 5 ביז 9 אָוונט;
זונטאג און אנד. חגאות-פון 10 ביז 1.

לעטשניצע
פאר ווענעריש קראנקע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
Poradnia Wenerologiczna
זשעלאנא 2–פיעטריקאווער 47
טעל. 189-33
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוונט
.ווענעריש=קראנקע, מענער=שוואכע און הויט=קראנקהייטען.
אנאליזען פון בלוט און אורין.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי דאקטאר
א בעראטונג 3 זל.

לעטשניצע
פאר ווענעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטע
לאדז, זאווארזקא 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונט.
ווענעריש-קראנקע, מענער־שוואכע און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס=סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

ברוך=קראנקע!!!
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז, פון דעם אין גאנץ פוילן בעריהמטען ספעציאליסט ארטאפעד דיר. י. ראפאפארט.
וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.

J. Rapaport

ברוך=ליידענדע! ספעציעלע ארטאפעדישע גומי-הייל-באנדאזשען פון מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט בעזייטיגען אהן שום אפעראציע, ראַ-דיקאל שנעל און זיכער מיט דעם גרעסטען ערפאלג, די שווערסטע, נעגלעכסטע און פערעלטערטסטע ליידענדע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער. — ספעציעלע ארטאפעד. הייל-באנדאזשען פאר צו-ריקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אינדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפעד. בויך-באנדאזשען געגען ארטפלאזונג פון מאגען און קישקעס.

פאר קאליקעס, הויקערס און אלערהאנט פעהלער פון גוף!
אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די היילבארסטע און פון פיל פראפעסארען אנערקענטע מעטאדע ספעצ. ארטאפעד. הייל-גארטעלען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין-שווינדזוכט, לאמונגען, פערקרימטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע קונסטליכע הענד (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראק-טישסטע ארטאפעדישע שטראמפען פאר שטערקליכע פלאטפוס לויט גיפס-מאדעל.

אכטונג! אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פראקטיק, פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פרייזען! טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. מעל. (קאסע-כאָריך).
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

אנערקענונגס=בעשייניגונג
פון די פראפעסארען פון לעמבערגער אוניווערזיטעט
מיר בעשטעטיגען, אז ה' דיר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואָלטשאנסקא 10, איז זעהר א פעהיגער ארטאפעד און פערדינט אויף איבערצייגונג קראנקע אויף רופטורען און ארטאפעדישע קראנקהייטען אונטער זיין אויפזיכט.
(—) Prof. Dr. R. Baracz, operator
Prof. Dr. J. Mariszler
Prof. Dr. B. Kalinowski i inni.

HURTOWNIA WYROBÓW GUMOWYCH
CH. TENENBLUM, Narutowicza 16 Telefon 140-59
POLECA: ARTYKUŁY CHIRURGICZNE, TECHNICZNE, SPORTOWE i t. p.

JENERALNA REPREZENTACJA
BERSON-SEMPERIT
UWAGA: Stale na składzie OPONY i DĘTKI rowerowe marki „SEMPERIT" po cenach ściśle fabrycznych! — HURT! — WSZYSTKO z GUMY! — DETAL!

METRO
אנהייב 4 נאכמיטאג.

אריגינעלער פילם מיט די לאנג-ערווארטעטע ליבלינגע פון עולם.
פאטשאַנען 2
Pat i Patachon
(Wiener Lumpenkavaliere)
פאסאפארטעס און הנחה-בילעטן א חוץ אמטליכע אונגילטיג
הײַנט און פאלג. טעג! צום 1. מאל אין לאדז!
אלס
דזשאזבאנדיסטן
פראכטיגע קאמעדיע געדרעדט און געזונגען אויף דייטש.
אויסערן פראגראם: P.A.T. צוגאבע און פאראמאונט.

ADRIA
אנהייב 5 נאכמיטאג.

„באל אין סאוואי"
GITTA ALPAR, HANS JARAY, R. BARSONI
אנהייב פון די סעאנסן טעגליך 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12.30 בייטאג
היינט פרעמיערע!
דער גרעסטער פילם פון איצטיגען סעזאן!
רעוואלאציע-פילם! — אין די הויפט-ראלען:
מוזיק: Paweł Abraham
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע.

קלאנג-קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

לעצטע טעג! פארקלענערטע פרייזן! פון 4—6 נאכ-מיטאג פון 54 גר. אויף די אווענד-סעאנסען פון 80 גר.
אויף דעם בעסטען ווינער פילם מיט
„Piotruś" אין Franciszka Gaal

קלאנג-קינא
„PALACE"
פעטריקאווער 108.

אין די הויפט-ראלען: די גרעסטע יודישע טראגיקער
מאריס שווארץ און בעני אדלער
הערליכע יודישע לידער און אימפאזאנטע מוזיק!
„יזכור"
(Pieśn nad pieśniami) „שיר השירים"
אין דער גרויסער דראמע — א. נ.
Marlena Dietrich
גרויסער שלאגער-פראגראם!
1) די גרעסטע ריהרענדע רעדענדע דראמע, וועלכע וועט ארייננדרינגען טיף אין אייער נשמה
2) די רייצענדע
אכטונג! היינט פון 4 נ.מ. ביז 6 אוו., שבת און זונטאג פון 2 ביז 12 נ.מ. אלע פלעצער צו 25 גר. אויף די איבריגע סעאנסען אלע פלעצער צו 50 גר. באלקאן 80 גר.
סירצליד: יוסף שמידט!!!

KINO-TEATR
LIRA
Limanowskiego 27

„וויקטאר אדער וויקטאריא"
Renaty Müller, Herman Thimig
נעקסטער פראגראם: „VERONIKA" מיט FRANCISZKA GAAL
פילם פון טויזענדער איינפאלן און שיינע מעלאדיעס אין דער דייטשער שפראך א. נ.
א מעדעל אין הויזען נעמט אויפ'ן זיכער א וועלט! אין די הויפט-ראלען:
אנהייב אין די וואָך. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 א זייגער בייטאג.

קינא-טעאטער
„SZTUKA"
לאדז, קאפערניקא 16a
טעל. 140-72

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

ראקאלען

צוליב אפרייזען אפצוגעבען א שטוב מיט א קוך פון 3 פענסטער, ביליג דירה-געלד, 74 זל. א קווארטעל. צו ערפאהרען מלינארסקא 8 וו. 1.

א־יונג קינדערלאז פארפאלק זוכט א שטוב אלס סובלאקאטאר פון זאפארט, 11 ליסטאפאד 3 קלעבער. 6601

פון זאפארט אפצוגעבען א שעהן מעבלירט צימער עוונטועל מיט בענוצען די קוך. ערפאהרען פאמארסקא 33, פראנט וו. 5. 6594

איין צימער צו פערדינגען פאר איין פערזאן צום שלאפען, עס קען זיינצו איין ארבייט, גדאנסקא 24 פראנט 2־טער שטאק וו. 14. 6592

לאזשי קענען בעקומען 2 פרייליינס, עווענטועל צו ארבייטען מיט א מאשין. צו ערפאהרען זגער־זשער 17 וו. 3. 6589

אפצוגעבען א מעבלירט צימער פאר א יונג פאר־פאלק מיט'ן בענוצען די קוך, פילסודסקיעגא 55, וואוינונג 27.

פון זאפארט איבערצוגעבען א צימער און קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען זוניג. צו ערפאהרען ביי ראטבארד, יאקובא 13 6586

עס ווערט געזוכט א צימער מיט 2 פענסטער עווענטועל א ווענעצקע אלס סובלאקאטאר מיט א בעזונדערן איינגאנג. אפערטען פאר „צימער" אין אדמינ. 6616

אפצוגעבען א גרויס צימער פאר הערען, עווענ־טועל פאר א פאר־פאלק מיט קוכען־בענוצונג ציגעל־גאס 8 וו. 15. 6607

צו פערדינגען א צימער ביי א סובלאקאטאר מיט א בעזונדערן איינגאנג, אויף פלאץ וואלנאשטשי 7 וואוינונג 14. 6620

א פרוי אדער א פריילין זוכט איך צו א בשות־פות'דיג צימער, פעטריקאווער 17 ביי ליכט וו. 82.

1—2 אין 3 צימער און קוך צו פערמיטען וואול־טשאנסקא 117. צו ערפאהרען ביים ווירט.

א צימער מיט וואסער, דריטער שטאק אל. 1־טער מאי 4 צו פערמיטען. צו ערפאהרען ביים ווירט.

וואוינונגען געטיילט איבערגעארבייט, פון גרוי־סע אויף קלענערע ווי 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קוכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען צענטרום שטאט אהן אפטרעט־געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערן איינגאנג אויף מאנאטליכען דירה־געלד, געוועלבער, געשעפטען און פאבריקס־לאקא־לען, פערדינגט און דינגט יעדער נאר דורך דער איינציגער יודישע פערמיטלונגס־ביורא „פאלאנרוך" וואס איז בעקאנט מיט איהר פינקטליכע בעהאנדלונג Biuro „Polonruch" Piotrk. 81 w podw. tel. 132-01 טעטיג פון 9 פריה ביז 7 אוונד.

אשטוב מיט א קוך

עווענטועל א גרויסע שטוב ווערט געזוכט צו דינגען. אפערטען אונטער „P. R." אין אדמ.

א שטוב געאייגנעט פאר א יונג פאר־פאלק, עס קען אויך זיין פאר א שניידערין־פראצאווניע אדער א אנדער ווערקשטעל שוין צו פערדינגען אגראדא־ווא 1 וו. 12.

אנ'ענצעל צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג צו פערמיטען ביי אנ'אנשטענדיגע פאמיליע שעהן און ביליג. מיעלטשארסקיעגא 17 וו. 3 פארטער. 6613

Pierwszorzędny zakład fryzjerski tanio do oddania z powodu wyjazdu. Wiadomość: Żeromskiego 34.

אנ'ארט צו שלאפען עווענטועל צו ארבייטען אין א בעזונדער צימער ביי א רעליגיעז פאר־פאלק איז אפצוגעבען לעווקאוויטש וואלפארסקא 1 6616

צו פערמיטען א גוט געוועלב אויף נאוואמיע־סקא 24 אין הויף נעבען דער האלע. צו ערפאהרען ביי דעם וועכטער. 6617

צו פערמיטען א פראנט־געוועלב אין א גוטען פונקט אויף נאווא־זארזשעווסקא 20. צו ערפאהרען ביים וועכטער. 6618

Sale fabryczne z centralnem ogrzewaniem, z elektrycznością w wśródmieściu do wynajęcia. Wiadomość ul. Legjonów 10 (Zielona) J. Dawidowicz, tel. 219-81, 219-87. 568

פרייע פאסטענס

ס'ווערט געזוכט א קעטלערין אויף א 22־ער קע־טעל־מאשין. צו ערפאהרען ביי זאלצבערג, פילסוד־סקיעגא 22 וו. 35. 6625

ס'ווערען געזוכט קוואליפיצירטע נייערינס צו גארדינען און קאפעס אויף אקרענטקאווע מאשינען, קילינסקיעגא 16 וו. 6. 6641

ס'ווערט געזוכט א צושניידער צו עלאסטיג־וועש אויף א פאר שעה אין טאג, פאבריק פון טריקא־וועש זא־כאדניא 70 6587

עס ווערט געזוכט א יונגעל אין א שטיפטען־גע־שעפט נאוואמיעסקא 21, פראנט 1־טער שטאק.

עס ווערען געזוכט פון באלד א פערקויפער צו קאנפעקציע ווי אויך א פריילין צו גאלאנטעריע און מאנופאקטור אויף פראווינץ. אפערטען אין אדמי־ניסטראציע פון דער ציימונג אונטער „פראווינץ".

וועש־נייערינס צו מענסקע אויבערהעמדער קע־נען זיך מעלדען צו:
Torenheim, Al. 1 Maja 35 6624

א מייסטער בעקאנט מיט א מאשין און א פאב־ריק פון קרעפעווען און פארבען ביבולקע, ווערט גע־זוכט. אפערטען
Warszawa, fabryka „Fik" Ogrodowa 3.

Potrzebna wykwalifikowana hafciarka Szulmajster, Północna 5. 6593

פערשידענעס

א מאנגעל אויפ'ן ארט צו פערקויפען, פאמאר־סקא 3.

ערשטקלאסיגער מאסאזשיסט א. שמולעוויטש, וואס היילט אטרעטיזם, רעוומאטיזם און איסיאש, פראקטיצירט אין ענגלאנד, אמעריקא, פראנקרייך און לעצטענס אין דייטשלאנד, געפינט זיך אין לאדז גדאנסקא 19, וו. 10. 6577

לעהרערין גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר ערוואקסענע אין פויליש, יודיש און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען, לאסמאן, בזשעזשי־נער 15.

א טיכטיגער קראפט־שטריקער ביי זאקען זוכט ארבייט געגען ביליגען לוין, עווענטועל אויף האנד. צו ערפאהרען פאלודניאווא 18 פראנט פארטער לינ־קער איינגאנג צווייטע טיר צו טרעפען פון 8—10 פריה.

שייטלען צו בעקומען מיט פאריזער שרינגדען ביי פרוי ראזענבערג, קאמיענא 5, 2־טער הויף, 2־טער שטאק וו. 36. 6600

די חברה בזשעזשינער 15 מאכט בעקאנט, אז ס'ווערט געזוכט א חברה אדער א שטיבעל אין אונ־זער גרויסען לאקאל אלס שותף. די גבאים.

צו פערקויפען א ווייס בעט מיט א מאטראץ, א קאזעטקע, 2 נאכט־טישלעך, 1 שוועדישער עלעקטרא לוקס, זאווי א ווייסע געשטיקטע קאפע אויף 2 בע־טען און א פידעל. צו ערפאהרען מאגיסטראצקא 25 וואוינונג 8.

אכטונג זאקען־פאבריקאנטען! איך נעם אן רענ־דער צו קינדער־שקארפעטען אויף 12-80 סוויטער־מאשין, זגערזשער 28 וו. 43. 6606

איך מאך בעקאנט, אז די ביליגסטע קוועלע פון פערשידענע שאכטלען בעסטע אויסארבייטונג און ביליגע פרייזען צו נאלד, זילבער, מצה־טאשען, צו פערפומעריע ווי אויך מאניקור מיט אלע טיילען איז צו בעקומען ביי פלעקער זאוואדזקא 12 וו. 15.

א שדכן, וועלכער פערקעהרט אין בעסערע היי־זער ווערט געזוכט ביי אנ'אינטעליגענטע פאמיליע, אל. 1־טער מאי 21 וו. 18. 6615

Tańców najnowszych, salonowych i wirowych, wyucza bez względu na zdolności Ignacy Wilczek, Piotrkowska 120, tel. 222-71. Ceny przystępne.

Ou-Kei קאוויארניע נארוטאוויטשא 11 פריהשטיקען און אווענדברויטען פון 5 גענג צו 80 גר., מיטאגען פון 80 גר. ביז 1.50. 546

די געשמאקהאפטסטע פאנטשקעס און די בעסטע טארטען קענט איהר בעקומען אין דער צוקערניע שרודמיעסקא 11, קושמירעק, טעל. 211-54.

אנאנסען-פרייזן פאר א מילימעטער-שורה
מארגען טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער זייט שפאלטען
אין טעקסט—40 60
זאגן טעקסט—12 . . . 4 . . . 16
אייבער דער טאָרט 50 פראָצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראָצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער־טער 1 זל. יעדעס מעטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנעמענטס-פרייז:
אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט צושטעלען אין הויז. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

רעדאקציע, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקן די אנאנס אדער צוריקצוצאהלן פאר דעם אנאנס

מאר'ן אינהאלט און פאר מין פון די אנאנסן איז דער פערלאג ניט פעראנט־ווארטליך. די אדמיניס. איז קענען בייטאג און פייטאכט

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.